

Nikolay BABAOĞLU

**BİR
ÖYKÜMÜZ
VAR**

Mete SAVŞAN

Çeviren: Tayyar TAHIROĞLU

Nikolay BABAÖĞLU

BİR

ÖYKÜMÜZ

VAR

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

Çeviren: Tayyar TAHİROĞLU

I. BASKI: ARALIK 1994

DİZGİ: GÜN AJANS BASIN YAYIN TANITIM VE TİC. LTD. ŞTİ.
TEL: (0232) 441 65 04- FAX: (0.232) 441 65 04

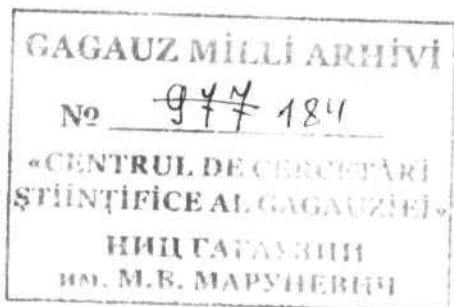
KAPAK: Mete SAVAŞAN

BASKI VE CİLT: HÜR EFE MATBAASI
850 SOK. NO.42\A İZMİR
TEL: 483 79 38

İSTEME ADRESİ- 1: Tayyar TAHİROĞLU Fârabi Sok. No: 2
TEL: (0.232) 797 51 59- 797 51 79
ÖZDERE-İZMİR

İSTEME ADRESİ- 2: Nikolay BABAOĞLU Steada Matey Milla 13\1 Kv 90
Kişinev-MOLDOVA
TEL: 00- 3732- 577339

*Bu kitap imgelerden değil
Yaşanmış öykülerden oluşmuştur.*

Kitabıma Sâdi'nin şu sözü ile başlamak istiyorum:

*"Mal hayatın rahatlığı içindir,
Hayat mal toplamak için değil."*

Ve...

*Elimde, dilimde, beynimdekilerini yazıp,
gelecek kuşaklara aktarabiliyorsam ne mutlu bana.*

Nikolay Babaoğlu

Bu kitabı Türkçeye uyarlayan Tayyar TAHİROĞLU, BUCAK bölgesinde bir şarap fabrikasında şarap mühendisleriyle görülmektedir. (28 Ağustos 1994)

*Bu kitabın tefrika hakkı sadece Türkiye Keşan
"Önder" Gazetesine verilmiştir.*

MİLLİ OYUNLAR

Gagoğuz milli oyunları bizim Trakya ve Karadeniz oyunlarına ne benziyor... Gagoğuz halk kültürünü yaşatmak için Gagoğuz aydınları dernekler, birlikler kurmuşlar.. Müzik ve dans ekipleri, Gagoğuz milli oyunlarından oluşan program uyguluyorlar... Türküler eşliğinde canlı, ritmik oyunlar beğeni ile izleniyor... İşte bizim Trakya'mızın "SÜLMAN AGA" oyununu anımsatmıyor mu? Bu oyunu izlerken kendimi o an Kırklareli'nde zannettim.

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Bu kitap öyle bir kitap ki, okuyup da etkilenmemek mümkün değil. Bu kitabı okuyanın milliyeti, cibilliyeti ne olursa olsun, okuyan şayet insan ise, gönlünde de vicdan denen bir mefhuma yer vermiş ise, bu kitapta yazılı olanları içi burkula burkula da olsa, okumaya çalışacak ve kitap bitinceye kadarda, elinden bırakamayacaktır.

Çünkü kitabı yazan Sayın *Nikolay BABAĞLU*, "Ben kitaba yalan, riyâ katmadım. Nasıl yaşadım ve nelere tanık oldumsa onları yazdım" demekte; Ben de, kitabı Gagauzca'dan Türkiye'de konuşulan dil, Anadolu Türkçesine uyarlarlarken, gerçeklere sadık kaldığımı özellikle vurgulamak isterim.

Nitekim, kitapta yalan ve riyâ olmadığı gibi, hayâl ile abartılmış bir romantizme, benim gönlümde de yer yoktur. Ben kendi yapıtlarımda gerçekçi bir yol takip ettiğim için dışlanmamış mıydım? romantizm de beni açmadığı gibi, kitapta yalan ve riyâ olsaydı, bu görevi üstlenmezdim zaten.

Kitabın yazılış biçimi ve içeriği hakkında da şunu söyleyebilirim ki, anlatış biçiminde Türkçe'ye % 60 bir yaklaşım ile sınımsız, hele hele gerek Anadolu ve gerekse Türk Trakyası insanların ruhsal yapılarıyla özdeş ve kardeşlik bağlarıyla da bağlı oldukları görülmektedir.

İçerik bakımından da, 20.yy. Osmanlı Türklerinin çektiği ıstırabın bir başka benzeri ve yine bu "*Kuzeydeki Ak-rabalarımız GAGAUZ*" halkının çektikleri, kolay kolay yadsınamayacağı gerçeği ile de, karşı karşı kalınması okuyucuyu bir an 1908 ve 1918'lere götürmektedir.

Bu tarihlerde Güneydoğu Avrupa ve Anadolu Türkleri ne çekmişlerse 1944-1947 tarihleri arasında Bessarabya'da bir avuç Türk'ün de yine aynı insanlık dışı muamelelerle karşı

karşıya kalmış oldukları görülmektedir.

Bu kitap bir tarih kitabı olmadığı gibi, coğrafyanın bir cüz'ü de değildir. Bu kitap bir roman da değildir. Bu kitabı yazan, yazım türlerinden nesri ve onun da en zoru olan öykü'yü seçmiştir ki, hikâyede, masal veya romanda olmadığı hâlde, gerek tarih ve gerekse coğrafyada nasıl mes'uliyet varsa, öykücülükte de sorumluluk vardır. Gerek tarih ve gerek coğrafya da nasıl gerçeklerin dışına çıkılamıyorsa, buna gerçek dışı ve hayâl mahsulü birşeyler katmak-ta mümkün değildir.

Çünkü bu öykülere tanık olanların da halen yaşamlarını sürdürdükleri veya sürdürebilenlerin olabileceği hiç bir zaman gözardı edilemez. Veya edilmemelidir. Edildiğini varsaysak bile, sonunun hüsrana olabileceğini düşünmek gerekmez mi? Bu nedenle de kitabın gerçekçiliğine bir kez daha inanılması lâzım gelir.

Bu arada şunu da vurgulamak isterim ki, 20. asırda Cenabullahın Türk Milletine lûtfu, Anadolu Türklerinde birlik ve beraberliği sağlayabilen, dünyanın en büyük liderlerinden biri, bir **"ATATÜRK"** çıkmış ve Türklüğün şeref ve itibarını kurtarıırken, Besserabyada desteksiz kalan bir avuç Türk'e imha plânı uygulanmış ve Allah rızası için bir tek kimse de çıkıp **"BUNLARDA İNSAN"** dememiş veya diyememiştir.

Üstelik gerekçe de imha plânını uygulayanlardan yavadır. Muazeret ise, gayet basit. Mantıklı ve makûl. Efendim!.. Kim ne yapabilir ki? Alman faşizmi ile birlikte, kıtlık ve kuraklık doğallitesi gibi, tabii afetler zincirinden bir iki halka da kendiliğinden eklenince iş daha da kolaylaşmış olur böylece.

Burada şunu da belirtmek isterim ki, çevirmenliğin en büyük özelliklerinden biri de, yazarın prensiplerine sadakattir.

İşte bu nedenle ben de, bu prensiplere âzami derecede uymaya çalışarak, bazı yerlerde yazarın uslûbuna bile do-

kunmadığım gibi, bazı hâllerde de, tam karşılıkları olsa bile, deyiş ve özel sıfatları da aynen bıraktım. Ve hemen karşılıklarına parantez açarak veya kitabın arkasına bir sözlük koyarak belirtmeye çalıştım.

Ayrıca yukarıda da değindiğim gibi, kitapta sözü edilen milletin Anadolu Türklerinden ayrı telâkki edilemeyeceğini de Moldova seyahatimiz esnasında görmüş ve burada düzenlenen sempozyumda sunduğum "**Kuzeydeki Akralarımız GA-GAUZLAR**" başlıklı bildirimde de, belirtmişim.

Bundan da cesaret alarak, bazı durumlarda yazarın koyamadığı özdeyişleri, Kitabın içeriğini bozmayacak şekilde bizat ilâve ettim ve bunları da dip notu olarak gösterdim. Ben yazarlığa soyunduğum zaman hedef "On kitap" demiş iken zavallının biri de çıkıp, "Böyle saçma sapan yazılarınıla âlemin vaktini çalma!" demişti. Ama bu tip hakaretler bize ayakbağı değil mahmuz görevi yapmış oldular. Ve de ben şuna da inanıyorum ki; "Bir gün sen neymişsin be âbi" dediği zaman Sevgili Okuyucularım buna da şaşmasınlar isterim. Hele bundan sonrası Tarzanvarî konuşabildiğim İngilizce dışında herhangi bir dili bilmediğim için -Çeviri- aklımın köşesinden bile geçmediği hâlde % 10 da olsa hele "Rusça"dan çeviri kimin aklına gelebilirdi? Buna rağmen de Tanrı'ya şükürler olsun ki,

***Dokuzu bileğimden özümden
Biri de yüreğimden gözümden,
Bu kitap ne ilk ne sonuncusu,
Bu kitap sadece onuncusu.***

olmak üzere iki kitabımda yarı yarıya gelmiş sıra beklerken ben onuncu kitaba imza atma mutluluğunu datmış bulunuyorum.

Ne demiş Gülistanında büyük filozof, şair, şeyh Sâdi Şirâzî: "***İlim, öğrenip-te, bildiğini yapmayan, tarlayı sürüp-te, tohum ekmeyene benzer.***"

İşte bizler *Sayın Nikolay BABAĞLU* ile birlikte, -birlikte diyorum- çünkü; O yazdı ben de Türkiye Türkçesine uyarlamaya çalıştım. Ve, bu kitap doğdu.

Bu kitap, her ne kadar şiir kitabı değilse de, gerek yazarının şair ve gerekse çevirenin de birazcık şair olması nedeniyle kitabın yazılışındaki gerçekleri de gözönüne alarak bunların yalan ve hayâl ürünü olmadığını bir kez daha vurgulayan en büyük millî şairlerimizden biri olan, merhum *Mehmed Akif ERSOY'un*;

"HAYÂL İLE YOKTUR BENİM ALIŞVERİŞİM
HER NE DEMİŞ İSEM GÖRÜPTE SÖYLEMİŞİM
ŞUDUR CİHANDA BENİM EN SEVDİĞİM MESLEK
SÖZÜM ODUN GİBİDİR HAKİKAT OLSUN TEK" diyen
bir şiiriyle teyit etmeye çalışırken,

Yine zamanımızın büyük şairlerinden, "*Yaşayan Yahya Kemâl*" diyebileceğimiz Sayın *Mehmet Turan YARAR*'ın bir şiiriyle de kitabı noktalamak istedim.

Kitap, baştan aşağı okunduğu zaman beğenileceğini ümit eder, saygılar sunarım.

Tayyar TAHIROĞLU

BAŞLARKEN

Doğup büyüdüğü yeri sevmeyen, orayı unutabilen, gündüz aklından çıksa bile, gece rüyâlarına girmeyen bir insan düşünebilir misiniz?

İşte benim de hayatımın en güzel, altın yıllarının geçip harman gibi savrulduğu, samanının uçup gittiği hâlde, tenesinin halâ işe yarar kalabildiği bir yer var ki, burası Gagauzistan'ın ortasında, bucak merkezine bağlı bir köydür.

Benim köyümün eski adı: "**TATAR KIPÇAK**" imiş. İşte ben burada toprakla uğraşan bir çiftçi ailesinden doğmuşum. Ben kendimi bildim bileli merak eder dururum. Niçin TATAR KIPÇAK?... Neden şöyle veya böyle değil de niçin öyleydi sanki? Hiç düşünebilenler oldu mu acaba?

Gerçek bilim adamları, belki nedenini araştırıp bulacaklardır ama, ben isterim ki, bu açıklamalar tezlerde olsun. Yâni yapılacaksa bir an önce yapılınsın. Çünkü, bu günkü Akademisyenlerimiz, "Gagauzistan'ın Bölümünü" orada yaptılar. Kendileri konforlu koltuklar, iskemleler üzerinde rahat rahat oturdular ama, her hangi bir kaynaktan da olsa, yeni yeni bilgiler üretemediler.

Bilmem kaçır çift don, gömlek, bilmem kaç adet-te pantolon eskittiler, o yüksek binanın oturaklarında. Milyonlarca lâf ürettiler rüzgâra karşı, bilmem kaç ton da kâğıt harcadılar boşu boşuna. Tepinerek. Velhasıl bol bol lâf ebeliği yaparak, "Yel alıp rüzgâr savurdular"* oldukça uzun bir müddet.

Ammaaaa, halkın istediği en önemli sorunlarını doğru dürüst yanıtlayamadılar. Kendilerine ise, "Bilim adamı" süsü vererek, en büyük âlimleri bile gölgede bırakacak demogogca lâflar ettiler. Boyuna kendi kendilerini öğdüler. Bıkmadan, usanmadan, utanmadılar da, halkın önünde en yüksek sıfatları takındılar hemde.

* *Çevirenin Notu: Bu deyim öztürkçe bir deyimdir.*

Allahtan temenni ederim ki, yakın zamanda bizim Gagauzların içlerinden de aydın kafalar, gerçek bilim adamları, dirayetli kişiler çıkar. Belki de Onlar çıkarır bizim gerçek kimliğimizi ortaya.

Ama ben kalemi elime almışken, hem bu gün yaşayanlara, ve hem de gelecek kuşaklara, türlü teorik yanlışlıklara fırsat vermeyecek gerçek doğruları yazmak istiyorum. Ve yine de anlatmak isterim ki, yaşam boyu neler gördüm, neler geçirdim şu Gagauzistan'ın ortasında.

Bunu okuyanlar da belki neden öyledir acaba? diyerek, gaflet uykusundan uyanır ve belki de bundan esinlenerek benim köyümün adının da nereden gelip, nereden kaynaklandığını bulmaya çalışırlar.

Bunu, 1944-1947 yıllarında köyümde yazdığım bir şiirle de betimlemek isterim.

Sevdim, severim, sevecem
Bu öykülü toprağı
Ne zaman kalktım da başladım
İlk defa adımlamaya

Nereye gidersem gidecem
Bu öyküden esinlenerek
En güzelini o verecek
Bana kanat olarak.

Babamı öldürmüş olsa bile
Düşmanımla barışacağım
Kimin ki, bir can borcu var
Ve borçlu kalmamak için
Elbette bir gün ben de şu
Kara toprağına karışacağım
Fâni dünyaya niçin geldiğimi bilerek
Sağ oldukça da yarışacağım.

Nikolay BABAÖĞLU

DOĞDUĞUM EV

Başlangıçta da söylediğim gibi, Kıpçak ta bir çiftçi ailesinden doğmuşum. Evimiz iki odalıydı. Anam-Babam ve biz beş kardeş. Aynı evde yedi candık. Yatar-kalkar, oturur-oynar, hep aynı yerlerdeydik. Odanın birinde topraktan yapılma yüksekçene divan veya kanepelerine kullanabildiğimiz bir sedir ve onun üzerinde de papurdan bir hasır vardı. Evin diğer yerleri de hep topraktandı.

Gerektiğinde tozu bastırmak için anacığım onları sarı çamur ile sıvardı. Ne zaman ki, yağmur yağar, dışarda çamur olur, evin içi de bi 'güzel sırlı sıklam rutubet olur, o zaman evin tabanına saman döşenirdi.

Akşam olunca Anacığım, sedirin üzerindeki hasırların üzerine yatakları serer, biz beş kardeş buraya sırayla dizilirdik. En kenarında da Annem-babam yatarlardı. Annem-babam ve biz beş kardeş, hep aynı yorgan, döşek ve bir yastıkta da yatmak zorundaydık.

Sabah olunca Annem, yatakları toplar, yüklüğü kaldırınca, gerek büyüklerin işleri, gerekse biz çocuklar oynayabilmemiz için sedir boşaltılırdı. Ancak Kıpçakta öyle aileler de vardı ki, bir tek kuru hasırın üzerinde yatarlardı.

Dışarda evimizin bir de "hayat" denen sundurması vardı. Burası aynı zamanda, mutfak vazifesi de görebilecek özellikle bir fırın ve bir de bacaya sahip idi.

Anacığım burada, fırının önünde oturur, bizlere yemek hazırlardı. Hayat, kışları soğuk olur, sadece ateş yanarken az buçuk ısınır. Evin içinde bir de kümbet vardı. Kışları, ısınabilmek için, sap, saman, mısır koçanı, tezek ve daha başka türlü hayvan yeyintilerinden arda kalan kırıntılarla soba ye-

rine onu yakardık. Soğuk kış günleri biz çocukların en sevdiğimiz yer, künbetin üstü olurdu. Babamız işleri bitince akşamları bizlere çok güzel masallar anlatırdı.

Benim çocukluğumda, Kıpçağın çoğu bizim evde toplanırlardı. Çünkü onların çoğunun evleri, bir oda, bir hayattan ibaret iken, bunlardan da kötöleri vardı. Üstü toprak örtülü köhne bir tavan, sarı toprak sıvalı bir sedir, ve yarım yamalak yırtık pırtık bir hasır. Var veya yok diyebileceğimiz bir yüklük, yastık yerine bir çuval saman ve üşümek için de bulabildikleri samanlar üstüne genellikle giysileriyle yatarlardı.

Bu durum benim onuncu yaşıma kadar böyleydi. Ama daha sonraları, nasıl yaşadığımı bir ben bilirim bir de Allah.

Ve de işte burada anlatıyorum. Allah kimseye bir daha o günleri ve öyle bir yaşam göstermesin demekten başka da elimden bir şey gelmiyor ki.

Sevgili okuyucularımı inandırmak için, benim bu gördüklerimi anlatmak mümkün değilki. Ama ben yine de, dilimin döndüğünce kalemimin yazabildiklerini anlatıp, yazmaya çalışacağım.

Çok sevgili ve değerli okuyucularım!...

Inanın ve biraz da cesur olun! Cesur olun ki, daha ilerilere doğru bu kitaba koyduklarım veya koyabildiklerim sizleri ürkütüp şaşırtmasın. Çünkü, onların hepsi birer gerçek. Ve hiç biri düzmece veya hayâl mahsulü değil. Benim bizzat gözlerimle gördüklerim ve yaşadıklarımından ibarettir.

Hem de ben, bu yazdıklarımın gerçek olduğunu peşinen söylememişmiydim.

Bunun içindir ki, geride kalanların okuyup yazma merakı arttıkça bugün de, yarın da, benim yazdıklarımı okuyanlar takdir edeceklerdir ki, yazdıklarımına paha bi-

çemiyecekler, ve de yazdıklarımın değerini o zaman daha iyi anlayacaklardır.

Ancak, bu günkü okuyucularıma şunu sormak isterim. "Burada yazdıklarım ve yazılı olanlara inanıyor musunuz, inan mıyormusunuz. Bunlar doğrumudur, yanlış mıdır?"

Onlar ki, yanıtlayacaklardır. Hem inanıyoruz, hem inanmıyoruz. Ben de diyorum ki, "ister inan, ister inanma" Ben ve bizim kuşak, bunları yaşadık! Ammaaa, Allah, değil sadece Gagauz milletine ve Kıpçaklılara, düşmanım dahi olsa, ve bütün dünyadaki insanlara bir daha böyle bir yaşam göstermesin.

Pekiii!... Neden?...

Çünkü, Sovyetler Birliğinde yazıcılar çok oldu ama Onlar, olaylara hep kendi açılarından baktılar. Onların göz mercekları, olaylar ne boyutta olursa olsun, hep kendi istekleri doğrultusunda yansıttılar olayları.

Bizim köyümüz için, aşımı, belki de gerçeğini yazabilen bulunur amma, öyle köylerimiz vardı ki, hangisinin yerle bir edilip, coğrafyasının dahi yok edildiğini biliyormuydunuz?

Sizler, bazı yazdıklarımızı ihtiyarların ağızlarından işitmişsinizdir. Ben bir Yazar olarak, ileri bakmak zorundayım. İsterim ki; bu gün olduğu gibi, 2194 yılında da bu satırlar okunduğu zaman, o zamanki torunlarımız, NİKOLAY BABAĞLU!... Beni ikiyüz yıl gerilere götürüp, bana geçmişimi öğrettin. Ben bunları senin yazıların sayesinde öğrenebiliyorum. Sen olmasaydın ben bunları öğrenemezdim. İşte ben de artık, senin gözlerinle, o zamanki dünyaya bakabiliyorum.

"ALLAH SENDEN RAZI OLSUN" diyebilecek bir kişi dahi çıksa, eminim ki benim ruhum şâd olacaktır.

Öyle değil mi, 2194 'lü yılların okuyucuları?

Eğer sen, benim fikirlerimi anlayabiliyorsan, bu kitabın sonunda boş bıraktığım sayfalara ne tür yanıt vermek istiyorsan, onları yaz. Evet mi, Hayır mı? Veya; Doğru mu, Yanlış mı?

KÖYÜMÜZDEKİ AZ'INLIKLAR

Konuya tarihsel temelden baktığımız zaman, görülecektir ki; Kıpçak, halis muhlis, katıksız, karışksız, bir GAGAUZ köyüdür. Yabancı unsur, yâni Gagauz olmayan aile yok gibiydi.

Benim çocukluğumda, yâni 55-60 yıl önceleri, köyümde iki Rus ailesi vardı. Birisi "**KUKURİGULAR**" sokağında. Esas adları, "Kolesnikov"du. Anne-Baba'yla birlikte, Miti, Volodi, ve Paşi adlarında üç çocukları, bir yan sokakta yaşıyorlardı. Ev sahibi erkek boya satıcısı idi. İkinci Rus ailesi ise, "Fomiçov"lardı. İvan Fomiçov. Kendi adlarının bulunduğu sokakta oturuyorlardı. Rus İvan, Kıpçağın, yâni köyün ortasında oldukça büyükçene bir dükkân tutardı. Dükkânda hem kendisi ve hemde karısı Arisa, çalışıyorlardı. Evlerinde adını unuttuğum bir de Rus kadın vardı.

Köyümüzde, bunlardan başka bir yabancı aile daha vardı ki, O Çıfit (Yahudi) ailesi, Elikler, karşı mahallemizde Arnaut Milişa'ların evinde bir dükkân açmışlardı.

BENİM KÖYÜM ve KİŞİLİĞİM

1960 yılında Gagauz folklor kitabını Kıpçakta yazmaya başladığım zaman kitabın önsözünde o zamanki becerilerime göre, bir kaç söz söylemiştim.

Ama şimdi, yâni otuz yıl sonra, ne kadar eksik yazdığımı anladım. Ki; o zaman çok şeyler bilirdim. Güyâ... Bir çok kişi de, bir çok işleri de bana danışıyorlardı ama, halk arasında bir söz vardır: "Çok bilen çok yanılır" diye.

İşte işin gerçek yönü. Ancak, ne var ki? O yıllar çoktan uçtular, gittiler. Şimdi ise âlimin dediği gibi, "Yeni bir gün başlıyor, Ona bakmak gerek!"

Aradan uzun yıllar geldi geçti. Her hâlde ben, bu güne değin boşu boşuna taban tepmedim. Bir çok işlere giriştim. Ve ondan sonra da dünyaya bakış açım değişti. Kalemim biraz daha sivrildi, kuvvetlendi. Bazan politikaya da uzandığımız oldu. Bu arada dünyada inanılmayacak kadar yenilikler de oldu. Edebiyat prosödüründe de bir çok değişiklikler yapıldı. Yazıldı, çizildi, bazı gerçekler bozuldu. Asıllarını kaybetmek için ne lâzımsa yapılmak istendi hep.

Bir çok aydın ve milliyetçi yazarlar, gerçekleri yazmaya çalışsalar da büyük baskılar altında, çoğu kez, doğal doğrultularından saptırılmak istendiler! Demek istediğim de şudur ki, bu uğurda, Gagauz Türk ırkı ve yaşam gerçeklerini yansıtabilmek için, büyük uğraşlar verildi.

Ancak yine de bu yıllarda, bütün kusurlarıma ve eksikliklerime rağmen, benim edebiyat alanındaki uğraşlarımın kabul edilmesi zaruretine **GAGAUZ MİLLİYETÇİLERİ** bırakmadılar. Beni, Devlet Yazarlar Birliğine üye yaptılar. Ki, bu gerek Gagauz milleti, gerekse benim için büyük bir ba-

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

SECRETARIATUL DE CERCETARI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZILOR
17 BULEVARDUL GAGAUZILOR
IM. M.B. MARUȘEVICI

şarı ve küçümsenmiyecek bir aşama idi.

Özellikle de o devir için, bu gibi girişim ve kabûllenmeler, az bir şey değildi. Hayat için de çok önemliydi. geçen bu otuz yıl içinde, bir çok işler yapıp, onları kitap haline getirip bastırmak, elbetteki küçümsenmemesi gerekirken, Bütün bunlardan bize ne? Bunlar hep kendisi için, veya başkaları için, köyümüzle ilgili her hangi bir durum yaratılmamıştır diyenler de az değildi. Ben ise bugüne değin rahatlıkla hep ne yaptım köyüm için yaptım diyebilirim.

Ben.... Şayet menfaatimi düşünseydim, kominformun en üst düzey yetkililerinin çıkabildikleri yerlere çıkar ve bugün Karun kadar zengin de olurum. Rahat konforlu bir hayatım olurdu. Belki de halkıma tepeden bakan biri, halkını inim inim inleten, Onlar türlü yoksulluklar ve sefalet içinde kıvranırlarken, Onlara hor bakan, biri durumunda bulunabilirdim. Hâlbuki şimdi, Bakan yardımcısı iken emekli olup, milletimin içine karışmış, Onlardan biri olarak, Onlarla yiyip içiyor, Onlarla oturup kalkıyor ve eşimle birlikte, Devlete ait iki gözlü bir evin herkes gibi tarafımıza tahsis ve tescili zamanını bekliyoruz.

Bu arada, başka bir soru de akla gelebilir: "Şimdiye kadar yapılanlar hep Kıpçak için idiye?.." "Şimdi bunları tekarrulamaya ne lüzum var?" diye.

Bunu da yanıtlamak isterim. Ki, bu kez anlatmak istediklerim ancak ve ancak kendi köyüm içindir. Çünkü, benim doğup büyüdüğüm, bu Anayurdum için en önemlisinin, en değerlisinin bu olduğuna inanıyor ve bunun da ne olduğuna ve ne şekilde yapılabileceğinin önerisini getirmeye çalışıyorum.

ROMENLER

Az kalsın unutuluyordum; azınlıklar başlığı altında saydıklarımın başka köyümüze sonradan gelme, Beş-on da Romen aile bulunuyordu ki bunlar, o zaman bizim Anayurdumuz olan şimdiki Gagauzistan, Romen Krallığının elindeydi. Benim bildiğim kadarıyla bu Devlet, 1918 başlarından 28 Eylül 1940 yıllarına kadar Bessarabya ve özellikle de "BUCAK"ta yerleşmişlerdi.

Bizler bilebildiğimiz kadarıyla bu tarihe kadar savaş nedir bilmezdik. Çünkü, o tarihe kadar 600 yıl Osmanlı idaresinde dahil olmak üzere Romen boyunduruğu veya işgâl altında da olsa memleketimizde sulh ve sükûn vardı.

Ben, 1960'lı yıllarda yazdığım "Karanfiller Yeniden Açtılar" adlı kitabımda ne kadar doğru yazdığımı okuyucularımın görüşlerine sunarken, şimdi de bir kaç söz ile, Romen Kuvvetlerinin Karargâhı ve hizmetkârlarına değinmek isterim.

Kıpçağın ortasındaki köşk gibi büyükçene bir ev Jandarma Karakolu veya Romen Kuvvetlerinin Karargâhı olarak kullanılıyordu. Ve burası aynı zamanda bir irtibat bürosu niteliği de taşımaktaydı. Evin önünde uzun bir direk vardı. Buna, her sabah Krallığın üç renkli bayrağı asılırdı. Şef durumundaki Fanika Kraçiu, karısı ve çocukları Romen idiler. Bizler, yâni Gagauzlar onlara "**Kara Damaklılar**" derdik. Şefin ailesinden başka beş-on delikanlı da hem askerlik ve hemde jandarmalık veya hizmetkârlık görevi yaparlardı burada.

Kimi köylerde, Karargâh personelinin sayısı yirmi otuzlara yükselirdi. Karargâh personelinin askerlik hizmetleri sona erince, Romanya'ya evlerine döner ama, Onların yerlerine yeni gençler gelirlerdi.

Köyümüzde Romanya'dan gelme öğretmenler de vardı. Domnu KOJANU. Okulumuzun Müdürü idi. Diğer Öğretmenler de, Domnu Balmuş, Ungureanu, Mokanu ve Onların karıları da okulda ya Öğretmen veya başka başka işlere bakarlardı. Sonra Primaria'da da (Belediye Binası) kâtip (şimdiki deyimle memur) vardı. Ama Onlar Romen değillerdi. Sadece Köy başkanı, durumundaki adam bizim köydendi. Diğerleri komşu köylerden gelirlerdi. Köy başkanı yardımcısı ikinci adam "Pisar" sayılırdı. Ona da aynı zamanda "NOTER" derlerdi.

Kıpçakta uzun müddet Domnu Aleksey Alekseev uğraş verdi. Romen olmadığı hâlde, Romen Kuvvetlerine hizmet ederdi ama, belki de Rus kökenli olduğu için, Gagauz milletine çok mu çok eziyetler ederdi.

Pisar'ın başka bir yazıcısı yâni kâtibi daha vardı ki, O da komşu köy olan Kobey'den Petri Raynov idi.

Köy Başkanları (eski Osmanlıca'da Subaşı veya şehir emini gibi birşey) yâni başkanlar köylüydüler. Aklımda kaldığına göre, biri Kazancı Vancu, on yıl kadar köyde Başkanlık etti.

Köyün avantajları Ona çok yaradı. Böylece de çok zenginleşti ama, sonra Sovyet Rejimi Onu öyle bir alış aldı ki, yâni bugün bile halâ Sibirya'nın neresinde öldüğü bilinmemektedir.

Ondan sonra Romenler ikinci kez gelince, Hacı Koli'lerin Nedüs'ü ve Hacı Yani'lerin Stepu'su köye, Başkan (yâni Subaşı) oldular.

Hele sonunku Stepu, bu gün bile halâ sağdır ve Kişinev Dachia sokağında yaşamaktadır.

KÖYÜMÜZÜN SOSYAL YAPISI

ENTERESAN KİŞİ VE KURULUŞLAR

Şimdi de, köyümüzdeki bazı enteresan kişi ve kuruluşları okuyucularıma tanıtmak isterim. Önce iki enteresan kişiden bahsetmek isterim ki, bunlar ilk kez, aydın ve münevverlerin arasına Kıpçak'tan, yâni, bizim köyümüzden karıştılar. Birisi uzun bııklı Miyalka'ların Simu'su idi. Sağlık Memuru veya Eczacı olarak yetişmiş. Bir köylünün evinde hastaları hem muayene eder ve hemde tedavi etmeye çalışırdı. O zamanlar küçük bir eczaneden başka köyümüzde hastane falan yoktu.

İkincisi ise, Panayud'un Miyal'ların Pani'siydi. O da köyde Veteriner Hekim olarak köyün hayvanlarına bakar ve hasta olanlarını ilâçlardı.

Sevgili okuyucularıma özellikle de anlatmak isterim ki, Pani, akrabam ve benim amcamın oğlu olurdu. İkisi de yâni Simu UZUN ve Pani BABAOĞLU, çok zeki, becerikli ve şimdiki deyimle süper veya olağanüstü yetenekli kişilerdi. Babaları daha küçük yaştan Onların yeteneklerini keşfetmiş ve Bolgrad kasabasındaki liseye yazdırmışlardı. O vakit, bu okul yöremizin en seçkin okullarından biriydi. Orada bir kaç sınıf okuduktan sonra, fakirlik nedeniyle bakalorya'ya yâni ihtisasa gidememişler ama, Bükreşe gidip, pratisyen Doktor olarak bu entellektüel sanatlarını kazanmışlardı.

Bunlardan başka köyümüzden, sanatçı ve yazar da çıkmadı zaten.

Kıpçakta iki de Papaz vardı. Biri Romanya'dan gelme, "AY BABA" (Büyük Peder) Ilia POPOVIÇ. Diğeri, bizim Beserabyalı Moldovan Stepan RAZNOVAN idi. Kilisemizde On-

lardan başka iki de Daskal vardı. Volodi PRANITSKI, Poleak damarlarından çekerlerdi. Yâni kilisemizin çanlarını çalarlardı. Öbürü de Dragan Stepan idi.

Bu sonuncusu yâni, Dragan Stepan Gagauz idi ama, Kıpçaktan değildi. Bu adam, daha bi pek çekerdi poleak damarlarından. Hani, diyeceğim şu ki, O'nun kadar güzel çalan olamazdı kilise çanlarını.

Söylentilere göre, komşu köy olan Aleksandravka'dan gelmeymiş te, oldukça büyükçene bir suçundan dolayı oradan kovulmuşmuş. Kıpçakta da oldukça büyükçene kusur ve kabahatlerinden dolayı gözden düşmüştü.

Fakat bu adam, öyle bir adammış ki, ne yapar eder, bir kolayını bulur. Bütün bunlar beni çekememezlikten, kıskanmaktan kaynaklanan iftiralar der, her türlü karalama ve lekelemelerden sıyrılır ve kiliseden onu kimseler uzaklaştıramazmış. Taaa ki Ruslar gelip Onu, Sibiriyaya sürene dek.

Pani'yi yukarıda anlatmaya çalışmıştım. Hani o, benim amcamın oğlu idi. Simu Uzun da Pani'nin okul arkadaşı idi. Bu gençlerin nasıl yetiştiklerini amcam bana anlatırdı. O, yâni amcam, çok şen-şakrak, neşeli, şakacı bir adamdı. O, bizim eve bitişik bir evde yaşırdı. Topraksızdı ama, çok çalışırdı. O yüzden de, çok zahmet çekerdi. Buna rağmen de, işini becermesini bilirdi. Bu bakımdan da yılboyu varlığını sürdürebilen kışın da yiyeceği ve yakacağı hiç bitmeyen biriydi.

Türklerde bazı sözler vardır: "Gün ola harman savrula" veya "Sakla samanı gelir zamanı" diye. İşte onun için de, ne bulursa bir köşeye koyar ve zamanı gelince de herhangi bir yokluk çekmezdi. Ne kadar zahmet çekerse çeksin, ekonominin değerini bilir, her hangi bir uğraşının ürününün bir kısmını, en zor günlerde kullanabilmesi için muhakkak bir kenara koyardı. Velhasıl O' tam anlamıyla bir ekonomist idi. Eli sıkıcaydı ama, Onu pek beğenirdim. Çünkü şakaları hep "cebe"

paraya dayanırdı.

O' uzun bıyıklı Miyal'le, çocuklarını Bolgrad'a Liseye nasıl verdiklerini hep anlatırdı. Miyalka UZUN, alçak, yanpiri bacaklı biriydi. O benim Amcam dan evvel ölmüştü.

Uzun Bıyıklı'nın bıyıkları, taaa, kulaklarına değin uzun-
du. Uzun Bıyıklı adı da, buradan kaynaklanıyordu zaten.

Hiç unutamadığım anılarımdan biri de, Rus geldiği zaman Onu, kulübe, "**KADINCA**" oynamaya davet etmişlerdi ama, O' kabûl etmemişti. Hâlbuki Dede (Dyadu) Mihail bu işi hem sever ve hemde herkesten daha güzel becerirdi.

Oyunlarda, uzun bıyığını kıvrıldırıp, fırlardı ortaya. Hem kadıncayı yüksek atlayarak en iyi oynayan ondan başka da biri olamazdı diyebilirim. Soldatça'yı da öyle. Onun gibi hiç kimse oynayamazdı bu oyunları. Bunları ben daha önce yazdığım "**Karanfiller Yeniden Açtılar**" adlı kitabımda da yazmışım.

Ve de o güne kadar veya ondan sonra da herhangi bir entellektüel de çıkmamıştı Kıpçaktan. Ne Doktor, ne Papaz ve Öğretmen ve nede Avukat, muharrir veya kompozitör gibi sanatları köyümüz veya köylümüz hiç mi hiç bilmezlerdi.

Kıpçaklar saf ve temiz oldukları nispette de yeteneksiz kabûl edilirdi. Onlardan ancak sığırtmaç, çoban, bekçi, koruyucu, saka, çok seyrek-te terzi, oduncu, canbaz veya en küçük sanat erbabı veya küçük matbaa işçisi çıkabilirdi.

O zamanın insanları için, çok şeyler söylemek isterim ama, korkarım ki, Sayın Tayyar TAHİROĞLU'nun "Lüleburgaz Köprüsü" adlı kitabında yazdıkları gibi, köyümüz insanlarını üzecek lâflar çıkarabilirim ağzımdan.

Ama yine de söylemek mecburiyetindeyim ki, köyün bir ucunda, kenarda köşedeki, orada artık evler yoktu. Burada

başlardı tarihin köhne derinliklerine gömülmeye yüz tutan su değirmenlerinin bir başka tipi olan Yel Değirmenleri. Çocukluk günlerimde hiç üşenmemiş bir gün, saymıştım. Tas tamam 26 tane idiler. Rüzgârlı havalarda o kadar hızlı dönerlerdi ki, bin leylek birden kanatlanmış, hemen uçmaya hazırlandığı yetmiyormuş gibi, sanırdınız tüm kıpçak kökten uçacak.

Burada köyümüzün gerek sanatkârlarına ve gerekse ziraatçilerine de değinmek isterim. Bunlar da değirmenciler idiler. Bunlardan başka sanatçı olarak çilingirlerimiz de vardı. Bu sanatı daha ziyade çingeneler icra ederlerdi. Köyümüzün bir de demirci ustası vardı. Buna sadece Stuya'nın Tanas'ı derlerdi.

Ayakkabı tamircilerimiz ise, Topal TODURDA ve Çobotar MITIDE'ler 10 köyün kunduracılarıydılar. Birkaç tane hamut ve semerci ustalarımız ile, bir kaç tane de çatı ustalarımız vardı. Burada usta sayısı da biterdi. Geri kalan Kıpçaklılar sadece, kır işçisi, bağ-bahçe amelesi ve hayvan besicileri görünümündeydiler.

Yel değirmenlerinden başka, Kıpçakta bir de, motorize un değirmenleri vardı. Orada beyaz, -ekmeklik- un ile "Has" böreklik un yaparlardı. O fabrikayı, Lugor'un Andrey'ler ve adını bilmediğim diğer köylerden birkaç kişi ortaklaşa -şimdiki deyimle, Anonim, Kollektif, Komondit veya Limited şirketler gibi ortakların- kurup işlettiklerini sanıyorum.

Bunlardan başka, beş altı yıl sonra da, köyün Primariası (Başkanı) Vançu KAZANCI, bir fabrika kurmuştu. Bizler papyon veya sıradan ekmeklik unlarımızı orada ügüdürdük. Bu fabrika ayrıca yağhane görevi de yapar ve biz ayçiçeği, susam, hardal gibi nebâti yağlarımızı da orada çıkartırdık. Fakat, onlar dönme dolap olarak beygirle çalışıyorlardı. Bir de yapağı tarağımız yâni kırığımız vardı ki, o da elle, mekanik olarak çevrilirdi. Onun ilk sahibi Fedos'un Koli'si idi. O öldükten

sonra bu makineyi kardeşi Vasi kullanır olmuştu. Zaman geçtikçe peyderpey, köyde teknikte gelişir ve matbaacılıkta gelişme gösterir olmuştu.

Bu arada muhasebecilerden birisi de, Lugor'un Andreyler'in Toduru. Un değirmenin sahibinin oğlu idi. Bizim mahallede Ona, Andreyler'in Todur'u derlerdi. Babasının fabrikasında terekeyi götürür, tüm hesabı kitabı o tutardı. İnsan başına düşen un, kepek miktarlarını alır ve hak sahiplerinin haklarını da hakkıyla verirdi.

Hani ne zaman savaş tersine döndü, Rus askerleri tarafından NEMÇE Faşistleri (Alman askerleri) kovuldu. Bizim topraklarımız da, yeniden Rus askerleri tarafından iřęal edilince bu kez, Romen Jandarma ve Kararghındaki Romen ğretmenler de köyümüzden hep Prut Nehrinin ötesine kaçtılar. Biz biliyorduk ki, artık hiç ğretmenimiz kalmamıştı.

SOVYET KUVVETLERİ

O yıla, yâni 28 Haziran 1940'lara kadar, daha adını sanını bile bilmediğimiz bir millet geldi ki,- bazı ihtiyarlardan duyduğumuz kadarıyla 1918 yıllarında oralarda askerlik yapmışlar. Adına Rus derler imiş.- İşte o günlerden sonra da bu millete mensup kuvvetler memleketimize yerleşmiş oldular.

Bir lâf dolaşırdı ortalıkta: "Rus geldi" diye. Bazıları da, "Da zdravstvuet batyuşka Tsar Nikolay: diye bağırlardı (ama, Kominizm yönetimi ile, Çar yöteminin farkına bile varamayan, velhasıl dünya ile ilişkisi bulunmayan yâni, daha henüz televizyon yoktu ama, pekalâ radyo var iken, var olan radyodan bile haberi olmayan Gagauz milleti, okuma-yazma ile de ilgisi olmadığı için, gazete, Kitap, dergi-mecmua da okuyamadıklarından, dünya nizamının değişmekte olduğunun, gerek Balkan harbi ve gerekse I. Dünya savaşlarının akışlarıyla koskoca bir Osmanlı İmparatorluğunun yıkılıp, yerine yesyeni bir Türk Devleti "Türkiye'nin" doğduğundan, haberi olmayan, Çarlık Rusyasının yıkılıp-ta yerine, yeni bir rejim "Kominizm" ile yönetilen canavar bir devlet "SSCB" in doğduğunu nereden bildi.)

İşte bunun içindir ki bu bağırmalar pek uzun sürmedi. Ve de bağıranlar birer birer yakalanıp pek çoğu, en ağır cezalara bile çarptırıldılar. Ne varki, bu cezaların haksız ve yersiz verildikleri anlaşılınca, suçlu zanlıları da birer birer serbest bırakıldılar ama, bir çokları da nahak yere Sibiryaya sürülmekten de kutulamamışlardı.

Her neyse, Rus askeri gelir gelmez ilk bakışta çok iyi niyetli gözüküyorlardı. Bana göre hiç değilse çocukları okutmak için, okulları açmak istiyorlardı. Eli kalem tutan, yazar-çizer aradı durdu. Fakat bulamıyorlardı ki. Hemde nerelerden ala-

caklarını bile bilemiyorlardı.

İşte o zaman, münasip olsa da olmasa da Lugor'un Andreyler'in TODUR'unu bulabildiler bu iş için. Ondan daha büyük, daha bilgin, okur-yazar yoktu ki, Kıpçakta. Ruslar Onu okula hem Öğretmen ve hemde Müdür olarak atadılar.

Todur, aynı okulda 4 sınıf okumuştı. Çokta güzel yazısı vardı. Hesap hendese bilir, toplama çıkarmaya gelince, birazcık olsun, zorla da olsa, toplamayı yapabiliirdi ama, bölmeyi?.. İşte onu, her nedense, hiç mi hiç beceremezdi.

Bu durumunu göze bile almadan, TODUR'u "GENEL MÜDÜR" yapmışlardı. He... benim bile, buna halâ aklım ermiyor. Ama yukarda da söylemişim yâ... Ondan daha münasibi de yoktu ki zaten.

Çocuklar ise, zamanında öğretilmek istenirdi. Yoksa tren çoktaaan kaçar veya tavşan bayırı aştıktan sonra silah patlatmanın yararı olmazdı ki. Ruslar ne yapsın? Nasıl çözüm bulsunlardı bu işe?.. Belli ki yeteneksiz dahi olsa, bu işe bir adam koymak zorundaydılar. Türkçede yine bir söz vardır. "Koyunun olmadığı yerde, keçiye Abdurrahman çelebi derler" diye. İşte Rusların gözünde Todur da oydu bencileyin.

Belli ki, savaş bitmek üzereydi. Çocukların da okumaları gerekliydi. Köyümüzde okula gidebilecek 500'ün üzerinde çocuk bulunabiliirdi. Yeni rejim atlatlamakta elbetteki haklıydı. Zira savaşın geride bıraktığı yaraları sarmak için bilinçli, kültürlü insanlara ihtiyaç vardı. bu yaraları sarsa sarsa az buçuk okumuş insanlar sarabilirlerdi. Her ne kadar Todur alkolik idiyse de, biraz olsun kültürlü sayılırdı. Bu açıdan bakınca Ona, Rusça "Feodor Andreeviç" demeye başlamışlardı bile.

Rus Kuvvetleri Komutanlığı, köyde ne kadar çocuk varsa, hepsini bir bir tespit edip, öğretmek üzere, okula kayıt ve kabulleri için de emir vermişlerdi.

Hâlbuki bu iş Todur'un işi degildi. Öğredicilik kim, O kimdi? Öğretmenlik Ondan çooook uzak. Hele hele Müdürlük Onun hiç harcı değildi. Ama, yukarda değindığımız gibi O'şimdi bir "Abdurrahman Çelebi" idi. Özellikle de şu savaş hâlindeki bir memlekette bu iş için, Ondan daha iyisi yoktu ki.

Kendisi halis Gagauz olduğu hâlde, Ruslar Alekseev adına bakarak, O'nun, ailesinin Rus kökenli olduğunu iddia ederlerdi. Diğer yandan da bakarlardı, kim Rus kökenli, kim ki Çingene, Moldovan, onları hemen, tezelden askere alıp, savaş alanlarına, kimki, Bolgar veya Gagauz, Onları da sürerlerdi Sibirya'ya Kömür ocaklarına veya Ormanlarda ağaç kesmeye.

Bunlar Rusların savaş zamanlarında ilk önce uygulaması gereken prensiplerindendi. Ruslar, bu prensipleri neden uyguluyorlardı? Çünkü; ne Çingenelere, ne Bolgarlara ve ne de Gagauzlara güvenemiyorlardı. Buna, bugüne kadar olduğu gibi, bugün bile halâ aklım ermiyor.

Ama soruyorum ki?... Gagauz halkının Stalin rejimine saygınlıkta bir kusur ve güvensizlik ortamının yaratıldığı vâkı midir? Görülmüş veya olmuş mudur? Buna rağmen, özellikle güvenmezse güvenmesin ama, ne olurdu, gece yarıları bizleri tatlı uykularımızdan uyandıırıpta, evlerimiz, ocaklarımız kapanıncaya kadar, Sibirya'ya sürmeseydi. Şahta ve Tayga dağlarına kök sökmeye göndermeseydi!... Olmaz mıydı sanki?

Sözüm ona, Gagauzlar çalışkan (!) ve dost (!) insanlardı. Bizi önceleri böyle kandırdılar. Tavladılar. Sonra da en ağır işlere koşmak için onlara, itiraz edenleri de Pranga'lara, zincirlere vurarak zindanlara attılar. Aç susuz ölünceye dek. Oralarda çürüttüler. O iyi niyetli (!) Ruslar.

1944 Ağustosundan Kasım ayına kadar üç ay içinde 16-55 yaş grubu içinde eli kazma-kürek tutan kim varsa, işe yarayacak erkekleri Stalin'in seyyar, mobilize kuvvetleri. Beserabya'dan aldı götürdü.

Yazık ki ne yazık?... Boş bulunan, yâni kendini tanıtip, kanıtlayamayan kim varsa, Çingene, Rus veya Moldovanların hepsini ateşe attılar. Nitekim 1945 Mayıs ayında Budapeşte ve Viyana taraflarında onların kemikleri bulundu. Kurtulabilenler veya şansları olupta geriye dönebilenler ise, ya kol ve bacak veya gözlerini yitirmişlerdi.

* * * * *

TOLE 'NİN KADERİ

Fedos'un Koli'nin en küçük oğlu. Benimle birlikte aynı sınıftaydık. Daha ilk günlerde Kosa'yla ekin biçer gibi, kurşunlar Onu biçti. Zavallı Tole, daha henüz 17 yaşındayken evlenmişti. Daha bugün gibi hatırımda. Gençecik taze fişkın gibi, bir delikanlı için, her iki evde, nice canhıraş gözyaşları dökmüştü. Hiç unutamam o günleri de.

Daha sonra Onun gençecik karısı BABAÖĞLU, Peti'lerin OLE'si Çolak MITİ ile evlendi.

Aklımda kaldığına göre, başka bir Trudnenku'nun karısı Rus ama, kendisi Gagauz idi. Ona, Arnautların Vaniuskası derlerdi. O ' Front (cepheden) kaçmıştı. Yakalandı. Bereket versin ki, sağ kalabildi. Ama çok geçmeden de öldü.

Bazıları ise, hem aileleri ve hemde kendileri Gagauz oldukları hâlde, sanki Bolgar imişler de; Stalin, Gagauzları değil de, Bolgarları Sibiry'a'yı sürüyormuşçasına. Onları hayvan vagonlarına yükletip, kuzeye doğru gönderiyorlardı ama, kim bilir ki, nereye?.. Elbetteki o gittikleri yer olan Sibiry'a'da

Front (cephe)dan daha güzel değildi. Buna rağmen oraya gidenler yine de biraz olsun şanslı sayılırlardı. Zira orada doğrudan doğruya kan dökülmediği için muhtemelen de olsa kurtulabil-me olasılığı da vardı.

Gagauzlara gelince; Gagauzlar burada hapsedildikleri hayvan vagonlarını kırıp, kaçıp kurtulabilenler, köylerine döndükleri zaman, bu kez de uzun yıllar kendi evlerinde kendi kendilerinin tutsakları olarak yaşamaya çalışıyorlardı. -Gizli gizli- gizlendikleri yerlerde.

Ama yine de, askerler köyü basarlar, evleri ve heryerleri bir bir ararlar, didik didik deşerek bulabildiklerini tutup, trenlere yükletip, üstlerinden de kilitleyip, mühürledikten sonra, tekrar Sibirya'ya doğru yola çıkarırlardı. Fakat yinede bilinmezdi nereye gidecekleri.

Burada müzevirler çok ama çok para kazanmışlardı. Kimki gammazlık yapar, ve saklananları ihbar eder, Ruslar Onlara dokunmaz, Onları evde yâni köylerinde bırakırlardı.

Yakalanıpta Kemerova veya Kuzbas kömür ocaklarına veya Tayga Ormanlarına sevk edilenlerin, sevk edildikleri yerlere varmadan daha %50si ölüyorlardı. Açlık, pislik ve sefalet ile bakımsızlıktan.

Benim Babam İğnet Pantiley BABAÖĞLU ise, Moldova'dan kalkan trenle biray yolculuktan sonra, Penza'ya varabilir ama, oraya varana kadar da yolda ağır hasta olur.... Onu yolda tedavi edeler. Azbuçuk iyileşir iyileşmez, Onu yine oraya yollarlar. Taa ki, bu durum Stalin rejimine kadar böyle sürer gider. Stalin rejiminden sonra ise, köylerimizde, ne gizli servis ajanı ne gammaz, ne iki yüzlüler ve nede kendi kendilerini satanlar. Yâni satılmışlar falan kalmamışlardı artık.

FEODOR ANDREEVIÇ

Feodor ANDREEVIÇ bizim Kıpçak okulunu koruduğu gibi, gammazlamamış ve müzevirlememiştir de. O kendi kendini yetiştiren nadir insanlardan biriydi, aynı zamanda. O nedenle de olacak Onu, askere almadıkları gibi, savaşa sürmek için kampa da almamışlardı.

Üstelik Kıpçakta bütün çocuklar, Ona emanet edilmişlerdi. Çocukları en iyi şekilde yetiştirmek için, geceli gündüzlü durmadan çalışıyor, büyük gayretlerde sarfediyordu. Çocukları daha güzel eğitilebilecek nerde ne varsa, bulup buluşturuyor, Onları daha yüksek okullara, kurslara gönderiyor, kursta öğrendiklerini de burada bizim okulda uygulattırıyordu. Benimle de iyi ilişki içindeydi. Beni kendisine en iyi yardımcı olarak seçmişti. Kıpçakta Sovyetlerle en iyi geçinebilen sadece ikimiz vardık. Her ikimiz de Sovyet kültürünü en iyi bilenlerdendik.

Sovyetler, kültüre ve çocukları okutmaya büyük önem veriyorlardı.

Ağustosun ilk günlerinde evvelâ çocukları sadece yazdık. Sınıflara ayırdık. Ancak, öğretmeye gelince, eylül ayına kadar hazırlığımızı bitirememiştik bile. Memlekette Öğretmen olmamasına rağmen, öğretmenlerin tayinleri bir ay sonra ekim ayında ancak yapılabilirdi. Bu arada yeni Öğretmen adayları da bulmuştu, bizim Feodor Andreeviç bize.

Bazı rayon'larda da bulmuşlardı ki, Onları da Kahul kasabasına kursa gönderdiler.

Ben bu kursa gideceğim zaman ise, Feodor Andreeviç Taraklı'ya beni kendi götürüp, Taraklı rayon'undaki okulların bağlı bulunduğu Başmüdür'ün önüne bizzat çıkarmıştı.

BİRİNCİ SINAVIM

Genel Müdür'ün odasında ikimiz de ayakta duruyor ve Feodor Andreeviç beni göstererek, Rusça konuşuyorlardı. Ben, Rusça bilmediğim hâlde, söylenenlerin benim için, benim hakkımda olduğunu tahmin edebiliyordum. Ama bu lânet olasıca dili, hiç bilmez ve konuşulanları da -Hiç mi hiç- anlamazdım. Zaveduyuşçi'deydi benim gözüm. Onu sevmiş ve Onunla pekâlâ diyalog kurabilir ve konuşabilirdim de.

Genel Müdür, Büyük Battal bir adamdı. Çok ama çok uzun bir de burnu vardı. Ama, bir bacağı da yoktu. O koltuk değnekleriyle gezerdi. Daha sonra öğrendik ki, O savaşta sakatlanmış. Ve O kendisi Gruzın (Gürcü) imiş. O bana ne söyleyise ben anlayamıyorum. Ve sadece omuzlarımı silkeledim durdum. Ancak, Onun konuştuklarını Todur Gagauzca'ya çevirdi.

Tovarişçi Zaveduyuşçi soruyor:

- "Öğretmen olmak istiyor musun?"

Ben:

- "Evet istiyorum!"

O soruyor:

- "Şimdiye kadar nerede okudun?"

Ben:

- "4 sınıf Kıpçakta ilkokulda. Sonra da 1941'den 1944'e kadar İsmail'de Kilisede bir Papaz okulunda 3 sınıf okudum."

O soruyor:

- "O Okuldan belgen (Diploman) var mı?"

Ben;

"Var!" diyorum ama, öğrenci kartımı gösteriyorum. Kartımın kapağında siyah bir hristiyan istavrozu yâni, haç vardı. Başmüdür benim kartımı eline aldı ama, alır almaz da geri çevirmesi bir oldu. Belli ki, O' Romence bilmiyordu. Çünkü benim öğrenci kartım Romence yazılıydı.

Ki O:

"Pekalâ!... Sen Kilise, yâni din bilgisi öğrenmişsin. Fakat şimdi, Öğretmen olacaksın." "Sizin o eski Öğretmenleriniz, korkudan mı nedir kaçmışlar. Ama şimdi, çocukları kim öğretecek?"

Ben, yine omuz silktim. Biraz da sustuktan sonra cesaretleterek dedimki,

"Bizim köyden Papazlar da kaçtılar. Beni bir Kiliseye işe almayı düşünmez misiniz?"

Ben bunu Gagauzca söylemişim ama, bizim Feodor Andreeviç, onları Rusçaya çevirerek, Genel Müdüre nakledince O da, gülümsedi ve cevap verdi. Ve de Todur da naklen bana dedi ki; "O' Kiliselere karışmıyor. Ancak sen istersen O' seni, Öğretmen olarak alkoyacak."

Ben;

"Pekalâ!... Kabul ediyorum ama, ben Rusça bilmem ki! Yapabilecek miyim acaba?" deyince;

O sordu:

"En güzel hangi dili biliyorsun?" diye.

Ben de:

"Az buçuk yâni öte beri, Romence bilirim ama, kendi ana dilim Gagauzcayı çok iyi bilirim."

Zaveduyuşçi, devam etti:

- "Pekalâ!.... Güzel, Çocukları Gagauz dilinde Öğreteceksin ama, Onları öyle bir öğreteceksin ki, tez elden okuyup-yazma öğrenecekler. Sen çok gençsin. Psikolojin de çocuklara çok yakın olduğuna göre, sana en küçükleri yâni birinci sınıfları vereceğiz ama, henüz daha okul başlamadan sen kendin bir ay, kursa gideceksin, KAHUL Kasabasına. Orada, size neyi nasıl yapacağınızı en iyi şekilde öğretecekler!"
"Hadi şimdi doğruca KAHUL kasabasına!...." diyerek ayrılırken birinci sınavımı kazanmış oldum böylece.

ÖĞRETMENLİK KURSUM ve ÖĞRETMEN OLUŞUM

Benim öğretmen olduğuma dair bir takım kâğıtlar doludur elime verdiler. KAHUL'a gitmem için de bir belge. Ben daha henüz 16 yaşında bile yoktum.

Feodor Andreeviç okulu, yâni öğretim yılında öğrenim gösterebilecek şekle sokabilmek için köye dönmüştü. Çünkü okul geçmişlerin tahribatıyla ve tam anlamıyla de berbattı. Bakımsızlıktan neredeyse yıkılmaya yüz tutmuş olduğu için, Feodor Andreeviç okulu boya ve badana yaptıracaktı.

KAHUL'a vardığım zaman bana, hangi guruba, Moldovancaya mı, yoksa Rusça'ya mı yazılmak istediğimi sordular.

Ben de;

Gagauzca'ya yazılmak istediğimi söylediğim zaman Onlar da bana:

-"Gagauzca gurup yok!.." dediler.

O zaman ben de, dedim ki;

-"Yazın beni Moldovancaya!... Çünkü bu dili daha sempatik buluyor ve Rusçadan daha çok seviyorum!..."

Moldovanca gurupta bize programlar verdiler. Bazı metodik kuralları öğrettiler. Neleri nasıl yapacağımızı gösterdiler. Üç hafta sonra da, bizleri evlerimize yâni, tayin edildiğimiz okullarımızda çocukları öğretmek için yetiştirildiğimize göre, tayin yerlerimize gönderilmemiz de normaldi tabii.

1944 yılının Ekim ayının birinde, yeni bir güç ve enerji ile, okulda çocukları öğretmeye başladık. Yâni sizin anlayacağınız 1944-1945 öğretim yılında ben, -yes-yeni, fırından yeni çıkmış dumana üstünde taptaze buram buram tüten bir somun veya çiçeği burnunda, sabahın seherinde açmaya hazırlanan gonca gibiyken- gececik bir Öğretmen oluvermiştim. Cıvı cıvı kızancıkların arasında belli bellirsiz.

Bizim Kıpçakta iki Okul birden açılmıştı. Çünkü, köyümüzde okul çağına gelmiş, okuması gerekli pek çok çocuk vardı.

Birinci Okul, köyün ortasında. İkincisi de, karşı mahallenin kenarında. Bu iki Okulda toplanmıştı yedi yaşın üzerindeki bütün çocuklar. Ama her iki Okulda da sadece iki Öğretmendik. Feodor Andreeviç ve ben. Yeni ders yılına başladıktan bir kaç gün sonra Zaveduyuşçi, ilçe merkezi taraklı'dan Kıpçağa daha beş-on kişi gönderdi ama, bunlar hiç kurs falan görmemişlerdi ki.

Aklımda kaldığına göre bunlardan, bazıları Bakayanov Aleksandr, Ivan galev, Şpakov, Uşanlı vardı. Bir kaçı da, Demian, Ivan, Stepan bir de Dimov Kravçenko. Bunlar çoğu Kayraklı ve Taraklı Köylerindendiler. Yâni Onlar Öğretmen falan değillerdi ama, Onları Voenkomat (Acemi Birliği) veya Askerlik şubesine alırlardı. Şahta veya frontlar için.

Kayraklılı Şalvir (kurnaz) bahçivancılar duymuşlardı, kim ki talip olursa Öğretmenliğe, O ki, kurtuluyordu seyyar devşirme birliklerinden ve de evde bronda kalabiliyordu da aynı zamanda.

Köy ortasındaki okulu bunlardan 4-5 Kayraklılı bahçıvanı başlatmıştı ama, bunlar öğretmek şöyle dursun, kendi başlarına bile sürececek merhemleri yoktu ki. Yâni, sizin anlayacağınız, doğru dürüst kendileri bile okuyup yazma bilmiyorlardı. Hesabı belki biraz biliyorlardı. Çünkü; Bolgrad panayırında domat, biber-patlıcan, hıyar-salatalık sata sata hesabı öğrenmiş olabiliyorlardı.

Birinci okulun sorumlusu, az buçuk okumuş, kalın yüzlü, kaz ayaklı tukan Bakanayov idi. Ama bizim ikinci okulda üç aya yakın üçyüz öğrenciye salt, tek öğretmen bendim. Ve de Feodor Andreeviç. Yeni yıla yakın savaş bitmeye yakın, cenk edecek kimse kalmadığından ve boşta kalanlardan bize üç yardımcı bir de Rus vermişlerdi.

İlk yaza doğru, bizim ikinci okulda 4-5 Öğretmen olmuştu ama, birinci Okulda, yirmi kadar pedagog(!) toplanmışlardı. Çocukları artık sınıflara paylaştırmıştık. Çocukları öğlenden evvel ve öğlenden sonra diye ikiye bölmüştük. Bütün öğretmenler, öğlenden evvel ve öğlenden sonra olmak üzere, iki öğün ders verirlerdi.

Biri sabahtan öğlene kadar, diğeri de öğlenden sonra. Saat ikiden altıya kadar. Yâni şimdiki saatle 14.ten 18.e kadar. Böyle olması isteniyor ve böyle plânlanıyordu ama, yinede kimin canı nasıl isterse, öyle yapmaktan geri kalmıyordu.

* * * * *

Onun adını ezbere bilirdik artık. Zav rayono tovarişiçi Zemit. Ayağı total olduğu için, Rayonda Okulları atla dolaşır ve okullarda öğretmen ve öğrencilerin durumlarını kontrol ederdi.

Elbetteki bu derme çatma toplanan öğretmenlerden fazla bir şey beklenemezdi. Ama, öylede eksiklerimiz vardı ki. Ne defter, ne kalem ve ne silgi yoktu. Biz bile gazete ve mecmua

parçalarına yazardık öğretmek istediklerimizi. Hele bana, birinci sınıfta, pek lüzumlu olan alfabenin olmadığı gibi, yaz-boz kâğıdı da yoktu.

Bereket versin ki, Feodor Andreeviç bana, biraz olsun, basılı bukva (fiş) vermişti de, ben onlardan öğretebiliyordum çocukları.

Bize Kilise okulunda öğrettikleri gibi ben de, her gün çocukları plânlı programlı, terbiyeli, disiplinli bir şekilde öğretip yetiştirmeye çalışıyor ve onların da herbiri, plânlı, programlı, ve en iyi şekilde vaktinde görevlerini kusursuz yapmaya çalışıyorlardı.

Birinci "A" sınıfım 38 öğrenciden oluşuyordu. Onları sabah sekizden Öğlene kadar. Onları bıraktıktan sonra da, öğlen yemeğimi yer yemez, 39 kişilik "B" sınıfını okutmaya alıyordum.

Diğer sınıfları Kayraklılardan Uşanlı Demian Petroviç, Kravçenko Aleksandr, Mironoviç, Alekseev Feodor Andreeviç ve daha bir kaç okutuyorlardı.

Daha ilk günlerden anladığım kadarıyla, bu adamlar Öğretmenlikten ziyade içkiyi seviyorlardı.

Okulumuzun Müdürü, Feodor Andreeviç de daha sabahdan öğretmeyi bırakıp 6 ay içinde ev ev dolaşp, öğrencilerin gerek sosyal ve gerekse ekonomik ve psikolojik durumlarını tespitte önem vermekteydi. Bu da öğretmenlerin serbestçe mağazalara, dükkânlara, gidip, içki içmelerine fırsat yaratmaktaydı.

Buna rağmen de ben, hangi çocuk okula gelmişse, Onları okulun bahçesinde top onyanamalarını sağlar, böylece kötü alışkanlıklara kendilerini kaptırmamalarına çalışırdım. Çünkü ben, hem daha çocuk yaşta, delikanlı sayılır ve hemde içkiyi ve kötülüğü sevmezdim. Pek tabiidir ki, yaşım da o büyüklere (!)

uymadığı gibi, gerek kültür ve gerekse aile terbiyem de Onlarla bağdaşamazdı. Bu nedenle de Feodor Andreeviç, okulda çocukların hepsine göz-kulak olmam için bana ricada bulunurdu.

Bu nedenle ben, kendi sınıfımı toplar, sınıfa sokar, birşeyler öğretmeye çalışırken, bizi rahatsız etmesinler diye diğerlerine topu verir ve Okul bahçesinde top oynamalarına izin verirdim. Onlar da, yorgunluktan bitkin hâle gelinceye kadar oynayıp, kımıldanamaz hâle gelince de Onları evlerine gönderirdim. Bunu uzun müddet böyle devam ettirmeye çalıştım. Fakat sarhoş okul müdürü ve Kayraklılı Bahçıvan Öğretmenler öğleden sonra artık sarhoşluktan okula gelemezlerdi. Onların öğlenci öğrencileri de çantaları omuzlarında okulun yanına gelip, birbirlerine:

-Bu gün yine okul yok!...

-Oçtililer yine sarhoş!..

-Haydiin eve!..

Çocuklar köpek taşlaya taşlaya evlerine gider veya köy meydanında oyunlarına devam ederlerken, haliyle konu komşuya da zarar yapabilirlerdi.

Böylece 1944-1945 öğretim yılı geçip tamamlanmıştı. Benim iki sınıfımda 77 öğrencimin tümü değilse bile %95'i bukvaları bilir, hem de okuyup yazmayı da öğrenmişlerdi. Çoğu okunanları anlayabiliyor veya söylenenleri yazabiliyor duruma gelmişlerdi. Sadece bir iki ağır başlılar -Bu günkü deyimle zihinsel özürlüler- arkadaşlarından geri kalmışlardı ama, pekalâ Onlar da bukvaları tanıyabiliyorlardı.

* * * * *

İKİNCİ SINAVIM

Birgün zav rayono tovarişçi ZEMİT, bizim okulumuza çıkageldi. Bir de baktı ki, kendi halime göre, başımdan büyük işler yapmış ve bütün öğrencilerimi öğretmişim az buçuk.

Yıl sonu. yâni okulların koskoca bir öğretim yılının kapanış konuşmasında zav rayono, beni onurlandıran bir konuşma yaparken, Kayraklıları yerden yere vurmaya da ihmâl etmedi tabii. Onlar Zaveduyuşçi'nin önünde mahçup utangaç olacakları yerde, küstah küstah ve hattâ ukalalıkları da bir yana... Sarhoş sarhoş oturur ve şiş suratlarının mor burunlarını kaşıyarak bön bön bana bakar, beni kıskandıklarını hiç unutamam. Ve hattâ bugün gibi de hatırlarım. Bu hâlleriyle de beni neredeyse bi kaşık suyla boğacaklardı ama, dokunsam yıkılacak hâllerine bakılmazsa tabii.

Zav rayono tovarişçi ZEMİT, bunlara verdi veriştirdi ama, daha sonra rayon başı Feodor Andreeviç'i de azarlamaktan geri kalmadı. Nedeni ise gayet basitti. Okulları kötü yönetmişti.

Daha sonra Kayraklılı, kıskanç ve gammaz, pis sarhoş, pisikopat Öğretmenlerden biri ayağa kalkar, yiyecekmiş gibi de bana bakarak, O pis ağzından salyalarını akıta akıta benim o kadar methedilecek biri olmadığını haykırır durur.

Benim daha çocuk olduğumdan bahisle, bu ağzı süt kokan çocuk, Rusça bilmediği ve çocukları Gagauz dilinde öğrettiği, çocukların da kendi dillerinde öğretildikleri için başarılı gibi göründüklerini hâlbuki kendilerinin ise Rusça öğrettikleri için ve çocuklarında Rusça bilmediklerinden Rusça'yı kavramakta zorluk çektiklerinden demle, çocukların ve ken-

dilerinin başarısız gibi göründüklerini geveledi durdu, konuşması boyunca.

Zav rayono tovarişçi ZEMIT dedi ki:

"Pekiii!... Sen benimle Bolgarca konuşuyorsun! Bu ne biçim Rusça böyle."

Konuşmacı Öğretmen yine Bolgarca: Dedi ki,

"Affedersiniz, tovarişçi! Bu bizim Bolgar dilimiz aynı zamanda Rusça değil mi?"

Zav rayono:

"Hadi be dangalak!... Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Sen benimle Bolgarca konuşurken, bu ne biçim Rusça'yymiş öyle?..."

Öğretmen yine dikeldi:

"Bizim dilimiz aynı zamanda Rusça değil mi?"

Zav rayono tovarişçi ZEMIT:

"Sen ne biçim Öğretmensin be?... Bu kadar basit bir şeyi bile bilmiyorsun iki dili birbirinden ayıramıyorsun!... Dünyada iki dil vardır, oğlum! Biri Rus, ikincisi de Bolgarca:

O kalın kafalı Öğretmen, havayı biraz yumuşatmak, veya dünyada iki dilden birinin kendi dili oluşunun gururunu okşadığı için olacak, biraz dönüş yaparak:

"Sayın tovarişçi zaveduyuşçi!... Sizlerin emrettiğiniz gibi bizler, hem kendimiz öğreniyoruz ve hemde şu kalın kafalı Gagauzlara öğretmeye çalışıyoruz Rusçayı."

Bu kez Şef yanıtladı:

"Gerçi biz öyle emrettik ama, mademki çocuklar Rusça bilmiyorlar, o hâlde Onların anlayacakları dilde öğretin! Yeterki çocuklar, okuma yazma öğrensiner."

- "Biz bu miskin Gagauz dilini bilmiyoruz. Ve de hiç sevmiyoruz ki öğrenelim. Veya öğretelim."

Tovarişçi kızmıştı:

- "O hâlde sizin burada işiniz ne? Yarın sizlerden - Broniü- olacak ve Sibirya'ya kömür ocaklarına yollayacağız!..." dedi kesin kes. Zav rayono.

Bu kez bizim okul Müdürümüz, Alekseev Feodor Andreeviç fırladı da tovariş zaveduyuşçı'ye bakıp yalvarırcasına, dedi ki;

- "Ben Gagauzca biliyorum ve bu çocukları da tek başıma öğretebilirim!..

- "Hem, biraz mücade ederseniz... Onlar da öğrenirler Gagauz dilini. Vede Onları kömür ocaklarına yollarsanız, burada sekiz sınıf öğretmensiz kalacak. Biz, ne yaparız sonra?..."

Benimse anladığım kadarıyla o sekiz sınıf öğrenci, bizim Feodor Andreeviç'in umurunda bile değildi ama, O' esasında sarhoşlar guruhunun dağılmasından, alkolik dostlarının yok olmasından korkuyordu.

Zav rayono:

- "Pekalâ!... Sizi bir şartla affederim. Ancak, bu takım içkilik devam ettiği sürece, çocukları öğretmensiz bırakır ve öğretmez de hep böyle kötü yönlendirmeye devam ederseniz, göz yaşlarınıza bakmam, yıl ortasında da olsa, okuldan uzaklaştırıp çalışma kamplarına yollarım hepinizi!..." dedi.

İşlerin böyle kötü gitmesi ise, bizim yeni yetme intelijenslerin hele hele Broniü kaybedipte Trud Armie'ye (Çalışma Kampına) , 4-5 yıl aileden ayrı Sibirya'da orman köklemek veya Kemerov şahta'larında kömür çıkarmak hiç işlerine gelmezdi doğrusu.

Özellikle de Onlar, hem evlerinde ve hemde her ne kadar

Öğretmenlikle uzak--yakın ilgileri olmasa da, kamplardan uzak, bahçivanlıktan kolaycacık seçilip Öğretmen olmak gibi meziyet Onların yıldızlarını parlatmıştı.

Bununla birlikte hem Öğretmenliği sevmiyor ve hemde beceremiyorlardı da.

Bu sırada bende ikinci sınavımı kazanmış oluyordum böylece.

* * * * *

Vakit çok zor geçiyordu. Okulda bir keşmekeşlik vardı ki sorma gitsin. Sanki cenk vardı. Kır tuttuğunu bellendi. Sovyetler Birliğinin Okullarında da bu böylemiydi? bilinmez ama, buradaki neme lâzımcılık yanında, ikiyüzlülük, göz boyacılık, sarhoşluk gibi meziyetlere(!) itibar eden Öğretmen(!) dostlarımız(!) bu yeni yaşam biçimi pek münasip ve pekte uygun düşerdi.

1944-1945 yıllarında benim köyümde çok zengin çorbacılar (Ağalar-Beyler) vardı. Onların mağazalarında en âlâ, en nefis, en lezzetli şaraplar bulunur. Ambarları ağzına kadar, ağzı açılmadık teneke veya tulum peynirleriyle teker teker kaşkavallarla dolu olurdu. Arada sırada fukaralar da görülmüyordu değil ama, hiç kimse de aç değildi. Ve sakatlarda dahil olmak üzere hiç kimse dilenmiyordu.

O dalgalı vakitlerde Öğretmenler, Sovyet Kuvvetlerinin adamları sayılır veya Onlara o gözle bakılırdı. Onların sözleri, her zaman her yerde geçerliydi. Ve yine Onlar, cepheden gelen asker veya merkezden gelen Sovyetlerin gönderdikleri adamlar zannedilirlerdi. Onlar ise, bu sonuncu guruptan gelenler imişler gibi, asker urbaları giyip, biz zavallı Gagauzların gözlerini boyar veya korkutarak bütün Kıpçakları soyulmuş sovana çevirirlerdi.

boyar veya korkutarak bütün Kıpçakları soyulmuş sovana çevirirlerdi.

Daha önce de söylediğim gibi, seyyar bindirilmiş (Mobilize) birlikler, Köylerde ne kadar erkek varsa silmiş süpürmüş, alıp götürmüşlerdi. Köyde çoluk çocuk, kadın ve ihtiyarlardan başka kör-topal ve hiçbir işe yaramayan sakatlar kalmıştı ancak.

Bu nedenle de cepheden gelen aferistlere dur diyen, diyebilecek olan kimse bulunmadığından, Kıpçakta meydan Onlara kalmıştı. Onlara karşı koyacak her hangi bir kimse veya herhangi bir güç olmadığı için de Onlar, Kıpçakta diledikleri gibi at koşturuyorlardı.

Hâl böyle olunca da, yâni cepheden gelenler, asker urbası taşıdıkları veya birbirlerinden ayırd edilmedikleri için, Savaşı uzaktan da olsa görmüş olmasalar bile, gerek hırsızlar, gerek yan kesiciler ve gerekse dolandırıcılar, sapık ve gammazlar ortalıkta cirit atıyorlardı.

ÜNİFORMALI SOYGUNCU

Hiç unutmam, hele bir gün, tam bizim Öğretmenlerin (!) istediği gibi bir tip, veya bir adam çıkageldi okulumuza.

O' öyle bir frontovik idi ki, bilekten bir kolu olmamasına karşın, öyle korkunç öyle şık giyimliydi ki, o asker urbaları içinde Onu Mareşal zannederdiniz.

Göğsünde on-onbeş madalyon ve omuzunda sırmalı apuletler, pırıl pırıl parlamaktaydı. Onların her birini ayrı ayrı savaşlarda kazandığını zannederdiniz. Bize ilk intikal eden söylentilere göre, bu yakışıklı adamı Kıpçağa rayondan göndermişlermiş.

Hâlbuki sonradan öğrendik ki, bu adam ölü soyucu ve asker kaçağı olarak bir çok soygunlar yapmış ve bu metâlleri de fırsatını bulup öldürerek kendi asker arkadaşlarından veya gözüne kestirdiği bir zavallı gaziyi soyarak Onun nişanını alıp göğsüne takan bir deliymiş.

Buna rağmen de bu azametli adam, öyle hikâyeler anlatırdı ki, kahramanlıklarından dolayı bu nişanları az bulur ve siz bile Ona bir madalya daha verirdiniz. Veya Onu baştacı yapar, sırası gelince çekmiş olduğu ıstıraplara siz bile dayanamaz ve Onun için kanlı gözyaşı dökerdiniz.

Bilinen bir gerçek vardı ki, bu tip insanlara acıma yerine saygınlık duyulurken aksine, bundan korkulmaya başlanmıştı ki, Canı istedikçe varlıklı kimselerin avlularına dalar, o bilekten kopuk sakat kolunu savurur ve aynı zamanda da köpekler gibi uluyarak, Sovyet Kuvvetlerine almışçasına, teneke teneke peynir, küplerce şarap, yahni, veya yerine göre de para sızdırırdı. bu herifçiöglü.

İnancıklar bu deliden o kadar korkmuşlardı ki, O gelirken, Onu görünce saygınlık yerine korkularından avlularının bir köşesine siner saklanırlardı.

O da evde kimsecikleri bulamayınca fırsat bu kadar der ve gerekirse ambarların kapı veya kilitlerini kırar içeri girer Allah ne verdiyse, yükte hafif pahada ağır ne varsa alır, bunları fikir ve büzükdeşleriyle yer içerlerdi.

Bizim köyün Okul Müdürü, Feodor Andreeviç, pek düşkün, haylaz sayılmazdı ama, içkicilik Onu da bir hâyli sarsmış ve neredeyse işe yaramaz hâle getirmişti. Bu bakımdan, bu durum Ona da pek uygun, pek münasip düştüğü için, bizim okulun bütün Öğretmenleri Feodor Andreeviç'te dahil olmak üzere, herbiri bizim kolsuz, uç kâğıtçı, sakat kafalı delinin etrafında toplanmışlardı.

Bu grup sürüsü, sabahleyin erkenden toplanıp, dalarlardı bir zenginin mağazasına. Ve iki-üç gün orada bedavadan yer-içerlerdi.

Tabii bu durumda da okulun bütün öğrencileri yine benim başıma kalırlardı. Ben de kendi aklım erdiğince, Onları 3-4 saat eğitirdim. Çoğu kez Onlara top kovalatırdım. Öğleden sonra da başka başka oyunlar oynardık. Havalar açık olduğu zamanlarda bu böyle devam ederdi ama, ne zaman ki, yağmur yağar, o zaman okulun hayadında toplanır hep birlikte, güzel güzel masallar anlatır şarkı ve türküler söylerdik. Ben bunu Sovyet politikası ve metodlarına en uygun bir şekilde yaptığımı zannediyorum.

Bu arada bizim, çolak köy başı kendine kafa dengi daha başka dostlar da bulmuştu. Ne varki, Onlar hem yoksul, hem fakir ve hemde satılık iki yüzlüydüler. Bunlardan çoğu, cep-helerden kaçıp saklanmışlardı ele geçmesinler diye. Hiç kimseye görünmemek için korkar ve saklanırlardı.

Predsedetali (Başkan) Onları arar, kapana sokmak için ama, Onlar ne yapar eder, bodrumlara veya tavan aralarına saklanırlar da bir türlü dışarı çıkmazlardı. Selsovyet ne yarsa yapsın Onları bulamıyordu. Fakat O' eski hırsız Predsedetal yokmu... O' ne yapar eder, Onları çağırırsa da, Onlar gelmezlerdi ama, O' Onların evlerine gider, arar-bulur,

buluşturur Onları inlerinden çıkarırdı. (Korkmayın bre budalalar, benden saklanmayın, Sovyet Kuvvetlerine sizler gibi adam lâzım. Ben sizin için de, -Doğrudur, dürüsttür diye- rapor edeceğim. Siz şimdi gidin, mağazalardan birer tüfek alın ki, ben burada bir -Stribitil- kurup, sizi de kapiya bekçi koyacağım. Ve hergün nereye gerekirse sizleri oralara göndereceğim.) derdi.

Hâl böyle olunca da, bir haftanın içinde bütün Kıpçak doluvermişti ipsiz sapsız, ispiyonlarla. Hem Selsovyetten kovulup kaçan ve hemde dağda, bayırda, samanlıklarda ne kadar eşkiya varsa, hepsi boy göstermeye başlamışlardı, ulu orta, her zaman, her yerde.

Silah depoları veya cephanelikler düşman kuvvetleri tarafından herhangi bir baskına uğramadığı hâlde buralarda nöbet tutanlar, sarhoş komutanları görmez tarafına getirip, aşırabildikleri kadar tüfeği, tel örgünün dışına sıbdınca, buralarda dolaşan eşkiya bozuntuları, ar-namus ve ırz düşmanları kim varsa, bunları alırlar ve ellerine silah geçiren herkes, o masum Kıpçaklı insanların başlarına belâ kesilirlerdi. Onlar ortalıkta serbest serbest dolaşır, hiç bir sebep olmaksızın konu-komşunun köpeklerini öldürür, lâf olsun diye veya sırf ortalığı velveleye vermiş olmak için durup dururken güyâ, eğitim yapıyorlarmış gibi karga vururlardı.

Bizim çolak Predsedetali her zaman çok sarhoş gezerdi. -Zaten ayık olduğuda vâki değildi ki- En ayık olduğu zamanlarda bile, kendi adamlarını tanıyamazdı. Kim ki, kendi kendini İstribitili sayar, Onu Predsedetali de sayardı.

O' bu eli tüfekli adamları, köyün varsıllarına musallet eder, kim ki, en varlıklı, veya araba sahibi,

O:

-"Koşsunlar bi taliga da, götürsünler Köybaşı ile birlikte Öğretmenleri Predsedetali'lere" diye emrederdi.

Bu böyle devam ettiği sürece de, bizim Kayraklılı Bahçıvancı Öğretmenler, sakat Rus'a yaranmak için Kıpçağın en varsıl ailelerine dadanmışlardır.

NIKIFOR GAYDARCI DEDE

En halis şarapları bizim yöremizdeki Kayraklılı Çorbacılar yaparlardı. Bizim Köybaşı, köyde ne kadar kalbur üstü taliga varsa onları koşturur, yanına da okul Öğretmenlerini alır, doğruca Kayraklı veya Kobe'ye... Sözde Devlet İşlerine giderler, üç gün üç gece mağazalarda yerler içerlerdi, körkütük sarhoş oluncaya kadar. Sonra da sızarlar kahırlardı. Ne zaman ayılırlar akılları başlarına gelince, köylerine ancak dönebilirdi.

Bu arada bende, okulda kalırdım ama, köyde de "Kediler evden gidince meydan farelere kalır" dedikleri gibi, ne kadar it, kopuk varsa köy Onlara kahırdı. Bu arada da tabii ne kadar zakunsuzluklar (Kanunsuz, olumsuz, uygunsuz işler) varsa bütün bunları kendi köyümüzün satılmışları yaparlardı.

Onlar birer ikişer toplaşıp, komşuların avlularından, koyun-kuzu, kaz-ördek yâni yenebilecek cinsinden ne varsa basasının malıymış gibi, hiç kimseye hiç bir şey sormadan, danışmadan alınırken, komşulardan biri: "-Niçin? kimin malını, kimden alıyorsunuz?" diyecek olsa, hem bi ton odun yer, hemde cevap hazırdr:

"Predsedetali emretti!..."

Tabiidir ki, bu uzun müddet böyle devam edemezdi. Bir gün yine Kıpcağın aklı başında, uslu başlı, güngörmüş bir ihtiyarın beş kazı ile bir toklusunu alıp götürmüşler. İhtiyar Dyadu (Dede) Nikifor GAYDARCI, Başsovyete bunun aslı olup olmadığını sormaya gider. Ve Köybaşı da her nasılsa o gün biraz ayık bulunur. Ama, üç gün sarhoşluktan sonra kafası, daha henüz yerine gelmemiş olduğu için, Dede Nikifor'a beş kere sormak zorunda kalır.

- "Ne istersin?... " diye,

Adamcağız, Gagauzca anlatırmış ama, o saman kafalı Rus, anlayamazmış ta bağırırmış.

- "Dujurni!..."

İstrebiteli'den sorarmış yine:

- "Ne ister bu Dede!..."

Tam bu sırada, Nikifordan kazları ve tokluyu alan Vanku Kaytaç içeri girmez mi? Bu hırsız adam da, hiç Rusça bilmezmiş meğer. Ama, konuşmalardan kendisi ile ilgili olduğunu anlamakta gecikmemiş ve soruyormuş.

Rus: Vanku'ya derki;

- "Çto on hoçet ot menea gusey i baraşek?" Ne demek istiyor bu ihtiyar, kazları ve tokluyu mu istiyor?

Vanku anlamamazlıktan gelip sustukça, Vanku bilmezlikten gelmemesi için Rus, net bir şekilde heceler sözcükleri.

- "Çto on ho çet ot me ne a gu sey i ba ra şek?"

Bu arada Nikifor, Vanku'ya seğirtir.

- "Ne demek, ne ister?.." "Sen... Sen almadın mı kazlarla tokluyu?"

Vanku öfkelenir ve tüfeğini bir omuzundan öbürüne atarak?

- "Ben... ben aldım be kart köpek!.. Ne istersin şimdi?"

Predsedetali konuşulanların hiç birisini anlamaz, sadece kendi kendine mırıldanır (homurdanır).

- "Horoşo, horoşo..." (Güzel, güzeeel...)

Sonra çekmecesinden bir miktar -Baur- çıkarır ağzına

atar ve çiğnemeye başlar. Çünkü, o nesne ki, -pastırma ile suçuk benzeri bişey olduğu için- insanın genzini açar ve yeni bir içki için midesini hazırlamaktadır.

Gagauzların arasına gelmezden önce hiç böyle bir şey görmeyen Rus, onu çok sevmiş ve o, Onun için nefis bir şeydir. Çünkü, çok güzel iştah açar, tüm sarhoşluğu giderir ve yeni bir içki için iştah kabartan mükemmel bir şeydir. "Baur"

Bir istribiteli, Ona bir iki hafta önce iki bütün baur getirmiş, Hacı Koli'lerin Nedy'lerin ambarından. Onu getiren belki istiribetili değildi ama Onun hatırladığı kadar, Onun omuzunda da tüfek vardı.

Hem bu yeyintinin o kadar mükemmel, o kadar nefis bir tadı vardı ki, bu lezzetli mancayı Rus, ele geçirince, -Böyle nefis bir şey, bir daha ele geçmez veya çabuk bitmesin diye- onu dilim dilim kesmiş ve çekmecesine saklamıştı.

Gerektiğinde de öylece ekmezsiz ağzına atar ve nane şekeri veya pestil gibide çiğnerdi.

Baur'un ikinci yarısını da, kendi konağında alıkoymuştu. İçerdeki bir masa üstüne. Çünkü bir insanın "gözü doymayınca karnıda doymazmış" felsefesini de iyi bilirdi. Onun için evvelâ gözünü doyurur, sonra da midesini. Ve de en iyi şarap-ta ancak ve ancak bununla içilirdi.

Baur'dan bir parça daha ağzına atarak, aurdu dolu dolu baur'du çiğnemeye çalışırken, bir taraftan da bozuk şivesiyle yine homurdanmaya başlar.

- "Horoşo, Horoşo!..." diye.

Vanku Kaytaz, daha bi yürekli saldırır, Dede Nikifor'a.

- "Te be kart köpek!..."

Adam: "Horoşo, horoşo!..." diyor. Sen se halâ soruyorsun.

- "Ne istersin?... " diye,

Adamcağız, Gagauzca anlatırmış ama, o saman kafalı Rus, anlayamazmış ta bağırırmış.

- "Dujurni!..."

İstrebiteli'den sorarmış yine:

- "Ne ister bu Dede!..."

Tam bu sırada, Nikifordan kazları ve tokluğu alan Vanku Kaytaz içeri girmez mi? Bu hırsız adam da, hiç Rusça bilmezmiş meğer. Ama, konuşmalardan kendisi ile ilgili olduğunu anlamakta gecikmemiş ve soruyormuş.

Rus: Vanku'ya derki;

- "Çto on hoçet ot menea gusey i baraşek?" Ne demek istiyor bu ihtiyar, kazları ve tokluğu mu istiyor?

Vanku anlamamazlıktan gelip sustukça, Vanku bilmezlikten gelmemesi için Rus, net bir şekilde heceler sözcükleri.

- "Çto on ho çet ot me ne a gu sey i ba ra şek?"

Bu arada Nikifor, Vanku'ya seğirtir.

- "Ne demek, ne ister?.." "Sen... Sen almadın mı kazlarla tokluğu?"

Vanku öfkelenir ve tüfeğini bir omuzundan öbürüne atarak?

- "Ben... ben aldım be kart köpek!.. Ne istersin şimdi?"

Predsedetali konuşulanların hiç birisini anlamaz, sadece kendi kendine mırıldanır (homurdanır).

- "Horoşo, horoşo..." (Güzel, güzeeel...)

Sonra çekmecesinden bir miktar -Baur- çıkarır ağzına

atar ve çiğnemeye başlar. Çünkü, o nesne ki, -pastırma ile suçuk benzeri bişey olduğu için- insanın genzini açar ve yeni bir içki için midesini hazırlamaktadır.

Gagauzların arasına gelmezden önce hiç böyle bir şey görmeyen Rus, onu çok sevmiş ve o, Onun için nefis bir şeydir. Çünkü, çok güzel iştah açar, tüm sarhoşluğu giderir ve yeni bir içki için iştah kabartan mükemmel bir şeydir. "Baur"

Bir istribiteli, Ona bir iki hafta önce iki bütün baur getirmiş, Hacı Koli'lerin Nediylerin ambarından. Onu getiren belki istribiteli değildi ama Onun hatırladığı kadar, Onun omuzunda da tüfek vardı.

Hem bu yeyintinin o kadar mükemmel, o kadar nefis bir tadı vardı ki, bu lezzetli mancaı Rus, ele geçirince, -Böyle nefis bir şey, bir daha ele geçmez veya çabuk bitmesin diye- onu dilim dilim kesmiş ve çekmecesine saklamıştı.

Gerektiğinde de öylece ekmeksiz ağzına atar ve nane şekerini veya pestil gibide çiğnerdi.

Baur'un ikinci yarısını da, kendi konağında alıkoymuştu. İçerdeki bir masa üstüne. Çünkü bir insanın "gözü doymayınca karnıda doymazmış" felsefesini de iyi bilirdi. Onun için evvelâ gözünü doyurur, sonra da midesini. Ve de en iyi şarap-ta ancak ve ancak bununla içilirdi.

Baur'dan bir parça daha ağzına atarak, aurdu dolu dolu baur'du çiğnemeye çalışırken, bir taraftan da bozuk şivesiyle yine homurdanmaya başlar.

- "Horoşo, Horoşo!..." diye.

Vanku Kaytaş, daha bi yürekli saldırır, Dede Nikifor'a.

- "Te be kart köpek!..."

Adam: "Horoşo, horoşo!..." diyor. Sen se halâ soruyorsun.

- "Sen mi istedin?... " diye. Şunu bilmelisin ki, Predsedetali emretmedikçe hiç bir Stribitel herhangi bir köpeğe bile taş atmaz."

Vanku, tüfeği yine öbür omuzuna atarak:

- "Senin kulakların duymuyormu?"

Ruslar, kulak sözcüğünün anlamını bilmezler. Sovyetlerin anladığına göre "Kulak" zengin ve Sovyetlere işçi ve fakir düşmanı demektir.

Çolak Köybaşı sorar:

- "Çto on razve kulak?" (Ne o zengin mi?)

- "Vanku!..." Kulak ne demektir?" Vanku "kulak" sözcüğünü kendi anladığı manada anlar ve ihtiyar adamın kulaklarını dürterek.

- "Te be, bu zengin köpeğin iki kulağı var ama, biraz ağır işidir de!..."

Ihtiyar dede, kendini toparlayarak, Vanku'ya:

- "Niçin ağır işideerim be Yanku?.. Ben size kazları ve tokluyu soruyorum ama, siz benim ağzımdan çıkana değil, kulaklarıma bakıyorsunuz!"

"Nasil iştir bu?" "Sovyet kanunları böyle mi?"

Eski soyguncu Predsedetali sırtındaki asker elbisesini düzelterek ortaya bağırır:

- "Neppravilno govorişi, skaji Prošto-Kulak-i, prinomni, stomi ego skoro budem likvidirovati poneatno? Li-kvi-dirovati!"

Türkçesi:

- "Sende doğru söylemiyorşun. Ne demek kulaklar, bu zenginler yoksul ve fakirlerin baş düşmanıdırlar. Sovyetler on-

ları tez günde yer yüzünden silecekler. Onları yedi kat yerin dibine batıracağız anladın mı?.."

(Birkaç gün önce, Vanku kendini bilmez bir vaziyette sarhoş hacı yatmaz gibi bir oraya bir buraya sallanırken Rus'un önüne düştüğü bir zamanda, İngilizlerin "Go away!.." veya "Get out!.." dedikleri gibi, Rus; "Vo-on!..") "Defol!.." diye bağırınca, Ve Rus'un kime bağırıldığını da ancak kendi bildiği için, Vanku, bu bağırıp çağırılmayı kendi üzerine almayıp, ihtiyar için yorumunu yapar, ve ihtiyarı yakasından tutup iteklemeye başlar,

"Haydi... Kart horoz, Sovyet Blastin'in seninle uğraşacak vakti yok. Haydi defol dışarı. Acele!.."

diyerek Dede'yi yaka paça tuttuğu gibi Sovyet karargâhının hayadının merdivenlerinden aşağı indirmeye çalışır.

* * * * *

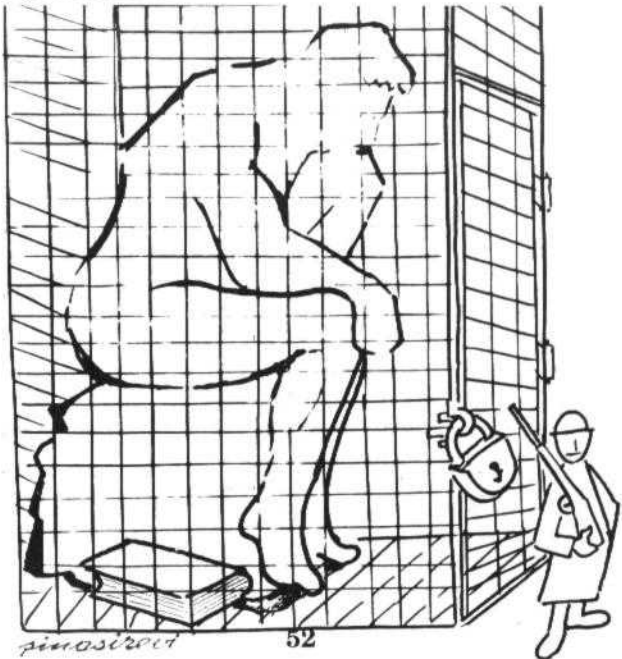
Bu gibi işler, 1944'ün ilk günlerinde sık sık görülen olağan şeylerdendi. Köyümüzün insanları kır bereketine başlamış ve bağ bozumu zamanı gelmişti. Yeni şarap mevsimine girilmişti. Bizim çolak Başkan, yeni, bulanık şarabı beğenmez, bildirki (Geçen yılki) şarabı arar dururdu hep fiçilerde.

Ama ne zaman batıda gürülderdi Kızılordu, kan ağlardı Budapeşte, Varşova. Berlin düşmek üzereyken, Kıpçak ta da hep eski günler aranır olmuştü.

Kimki biraz becerikli, Onlar biraz varlıklıydılar. Çok çalışanlar zengin sayılırlardı. Orta halliler de öyle. Becerikli kimselelerdi ama, ya topraksızlar? Bunlardan bir kısmı zenginlere yanaşmalık olur, hizmetkârlık, uşaklık eder, karınlarını doyururlar fukaralıktan kurtulabilirlerdi ama, bazı haylazlar da vardı ki, bunlar hazıroncu, hırsız, içkici ve donsuzlardı. Ve bunlar fukaralıktan kurtulamazlardı.

Korku da bu günlerin en büyük belâsıydı. Gerek zenginler ve gerekse orta hâlliler, avlularında koşum hayvanı, ambarlarında yemelikleri ve ceplerinde paraları olsa bile korkarlardı. Onlara sormadan mal varlıklarına el sürülürken dahi kimse ses çıkaramazdı. Eminim ki, fukaralık onlardan çok daha iyi idi, o günlerde. Çünkü, bu kötü günlerde, bir diğersinin malını, kendi malıymış gibi sormadan alabiliyorlardı. Birini aldatıp, birinin malını alıp satmakta en büyük hüner ve en büyük meziyet kabul edilir olmuştu.

Hele Analar, çok büyük korku çekerlerdi uşakları için. Biraz gelişip serpilmiş çocuklar, hemen askere alınıp, ya ateş hattına, cepheye sürülür veya Şahta'ya kömür ocaklarına kömür çıkarmaya gönderilirlerdi. İşte onun içinde herkes elinde silah akşamdan sabaha kadar, namus belâsı ya malının veya canının, koruyucusu olmak durumuna düşürülmüşlerdi. Bu nedenle de kimde silah varsa sabaha kadar silahlar hemen hemen hiç susmazlardı.

ÇIFIT BUDİLOVSKİ

Kasım ayında köyde bir de zagotovistler türediler. Onların başı da Taraklı ilçe merkezinden uzun burunlu, kenef ağızlı Budilovski adında bir yahudi (Çıfıt) idi. Bu ise belâhnın belâlısı, beterin beteri olmuş, köy içinde hemen bir kurmay heyet oluşturmuştu kendi kendine. Aklımda kaldığına göre Ştab, bizim mahalledeki Rusi'nin İvan'ın Trifunnar'ın evindeydi.

Budilovski, öteberi okuma yazma bilenleri kendisine yardımcı almıştı. Onlara, "Agent upolminzag" derlerdi. Çıfıt Budilovski, Onların herbirinin ellerine, birer liste vererek, yâni kimin evlerinde yahni, süt, yoğurt, yumurta peynir, deri, yapağı ve daha devletin işine yarayabilecek ne varsa hepsi ama hepsi verilmeliydi. Henüz mahsûl kırdan daha toplanmamıştı ama, ne varsa ki, Taraklı şantiyesinde toplanmalıydı, bütün bu mallar.

Hani demiştim ya, bundan önce de Kıpçaklılarda zenginler vardı ama, işte onların eski yıllardan kalma neleri varsa kıyıda köşede, kenarda bucakta, onları da arar tarar, bulur buluşturur, bu kez mal sahibini de döve döve zorla alırlardı.

İstek belgelerinde kimin ne vereceği belliydi ama, hem bizim ajentaların, hemde kenef ağızlı budilovski'nin işine gelmediği için, insancıklarımıza bunları bildirmiyor ve keyfi bir içgüdüyle sadece ve sadece istiyorlardı.

İnsancıklarda herhangi bir hayvan inek, öküz, beygir, eşek, koyun, keçi, kaz, ördek, tavuk, süt, tereyağı, peynir, yumurta, deri ve yapağı olsada olmasa da vermek mecburiyetindeydi ve illâki de verecekti. Çünkü, Sovyetin Kanunu (!) buydu.

Adam hepsini verdikten sonra bile, daha da zorlanınca gelirdi Ştab'a ne verdiğini göstermeye ama, bu kez ona yeni bir liste verilir ve onu da tamamladıktan sonra Fond Armiea'ya (Devlet ambarına) götürmesi emredilir. Derler ki; Al bunu "Fond krasniy Armiea" "Fond mira", fond, fond, fond... Bin türlü fond hesaplanıyordu çiftçilerin terekesinde ne varsa, çiftçileri soyulmuş soğana çevirmek için.

Hepsi hesaplıydı. Çiftçiyi cız cııldak bıraktıkça seviniyor, Onu aç, çırıl-çıplak bırakmadıkça, bi türlü doymazdı Yüksek Sovyet (!) in gözü.

Kıpçaklılar ne verseler istekleri bitmiyor ve Sovyetlerin karnı doymadığı gibi gözü de doymuyordu ki, onun için artık Ştaba gitmemeye başladılar.

Burada küçük jandarmalar (istrebitiller) gece çalışırlardı. Gece sabaha kadar insancıkları yataklarından kaldırırlar, çoluk çocuğu Ştaba sürükler ve orada sabaha kadar da eziyet ederlerdi.

Budilovski, uzun sarı sakallarını sallaya sallaya Ştabların yanlarından geçer zavallı köylülere yiyecek canavar gibi bakar, dövmek, sövmek, bağırıp, çağırarak gibi lâfları kanıksamıştı artık.

Kulaklarımız bunlara o kadar alışmıştı ki, onlar artık köylülere ninni gibi gelmeye başlamıştı. Her türlü hareketlerin yanında bunların anlamlarını kimse bilmiyordu. Bunların Yüksek Sovyetin (!) lutfu ihsanı, iltifatı zannederlerdi. Hele zor dayanılan Sovyet boyunduruğundan ölüpte kurtulabilen vatandaşlara gıpta ile bakar olmuştuk.

Erkekler uzaklara savaşa götürülürken, karı ve 14-15 yaşlarındaki kızanlar ise kendi mallarını, -imece usulüyle, angarya olarak- Kıpçaktan, Taraklı ambarlarına taşırlardı.

Kıpçaktan ambar veya depolar 9 km. kadar tutardı ama,

bu yol o zamanki normal koşullarla bile 2-3 saat tutarken, koşum hayvanlarının da bakımsızlıktan aç ve kadit oluşları yüzünden, artık yük çekmek veya taşımak şöyle dursun, kendilerini bile taşıyamaz duruma gelişlerinden dolayı da yol, 5-6 saat sürer olmuştu ki, çokta zor gidilirdi artık.

Hele, derin bir vadinin içinde bulunan Taraklı, geçilirken ekin yüklü taligalar kızaksız inemezlerdi Taraklı yokuşundan. Geri, eve dönerken bile arabalar boş olmalarına rağmen, hayvancıklar zor çıkarlardı o bayırı.

Bu yolda insancıklar, o kadar büyük zahmet çekerlerdi ki, her hangi bir yerlerinin kırılması doğal gibi gelir olmuştu artık. Hele hayvanların ölmeleri, her zaman olası şeylerden olduğu hâlde, bazan da insanların ve ya hayvanların kendileri arabalarının altında kalıp öldükleri bile oluyordu. Bu yolun o zamanki adı: "KAN KUSTURAN YOKUŞU" idi.

Hele bir gün Kıpçaktan, Nedus'ların gelini, tavan arasında ve ambar diplerinde ne kalmışsa, silip süpürüyor, son kalan ekinini de komşusunun yardımı ile, birer ineciklerini taligaya koşarak düzülüyorlar yola. "Kurtarıcı"(!) Sovyet Kuvvetlerine yemlik götürmeye. Fakat ne zaman sıra bayırdan aşağı inmeye gelir, acemi hayvanlar boyunduruğu tutamazlar ve tekerleklerin altındaki kızak ta kopunca kadıncağız arabanın çatalları arasına düşer ve kemikleri çatır çatır kırılır ve ezilerek can vermişti. İşte bu insancık Sovyet canavarının ilk kurbanı sayılırdı bizim Kıpçaktan. Beş çocuk öksüz kalmış ve kimsesiz aç-susuz ağlayıp gezerlerdi sokaklarda. Bu muydu Selsovyetin adaleti?... Hani O koruyucuydu? Hani O' kurtarıcıydı.

Bu bir başlangıçmış meğer. Bundan sonra da, "Kurtarıcı"(!) Sovyet Kuvvetleri benim köyümden daha nice canlar, nice kurbanlar aldı hiç durmadan. Biraz sonra anlatacağım gibi, hele, çocuk ve ihtiyarlardan binlercesi bu vahşetin kurbanı olmaktan kurtulamamışlardır.

Yaşamdan bir başka bölüm...

Sinası

- Siz büyük bir milletsiniz. Sizler daima yukarılara lâyksiniz.

BESSERABYA SERENCAMI

Yılın bereketini köylülerimiz Kıpçaktan taşıya taşıya bitirememişlerdi. Ne kadar taşısalar, o günkü imkânlarla tahılı bir yandan bir yanâ taşımak mümkün olmuyordu. Terekede yazılı olanlar, ev ve ambarlardan dışarı çıkması zorunluluğu da olduğu için, halk borçlu(!) olduğu mallarını çıkarıp demiryolu boyunda gösterilen yerlere yığmak zorundaydı. Bu öyle bir hâl aldığı, arpa, buğday ve mısır tınazlarını taşımak şöyle dursun, hava koşullarından korumak bile mümkün olmuyordu. Onun içinde kış bastırınca herhangi bir örtüyle dahi örtülemeyen tahıl, kar, kış kıyamette açıkta kalınca ıslanmışlar ve bu nedenle de kızışmış ve çürümeye yüz tutarak tütüp tütüp acı acı ve ekşi ekşi kokar olmuşlardı.

Yeni yıla doğru ise, kenef ağızlı agentler köyde ne varsa süpürmüşlerdi ama, yine de hepsini bitirememişlerdi. 1945'in mart ve nisan aylarında, evlerde yokluk duyulmağa başladığı, söylentileri dolaşmakla birlikte açlık, pek görülmüyordu ama, Ukrayna'dan bir çok insan, köy içine süzölmüş açlık çekiyorlardı. En güzel urbalarını, halı kilim ile kap-kacak, süs eşyaları ne varsa, bir avuç yiyeceğe veriyorlardı. bunlarda sefalet diz boyu idi. Meğer o tarafta açlık ve kıtlık üçüncü yılına girmiş imiş. Bizim köylülerimiz ise hele 1944 bolluğundan* sonra böyle bir olayı akıllarına bile getiremezken düşünmek bile istemezlerdi.

Bunun için de kendi yiyeceklerini Ukraynalılara verip, Onların giysilerini alıyorlardı. Onlar da "Bu enayi Kıpçaklılar bilmiyorlar ki bu serencam Onlara da gelir" demekten kendilerini alamıyorlardı.

Taa ki, 1945 yazının bereketine kadar. Hâlbuki o yıl, işlerin ters döneceğini nereden bildi? Meğer şimdiye kadar On-

* *Çevirenin Notu: O yıl Türkiye'de de bolluk olmuş, Adapazarı çiftçisi patates ve pancarlardan aldıkları en büyük para birimleriyle sığalar sarıp yakmışlardı.*

ların yâni Moldavyalı Kıpçaklıların, bildiği rejimin bir tersinin uygulanacağı kimin aklına gelirdi.

İşte o yıl, Sovyet rejiminin uygulanmaya başlanmasıyla birlikte işlerinde tersine dönmesi bir olmuş, bu rejim kıtlık ve sefaletide beraberinde getirmişti. Bu güne kadar tüm mal-mülk ne varsa hep işleyenin kendisinin malı iken bundan böyle herşey devletin malı olacaktı. Gerçi, bundan öncede devlet hak ve vergi adı altında dilediği kadarını alıyordu ama, ölmeyecek kadar da olsa ürün sahibine de bir miktar bırakıyordu. Taşınmazlar ise kullanan herkesin kendi mülkiyetinde kabul ediliyordu. Hâlbuki bu kez işler tersine dönmüş, ne varsa hepsi devletin malı sayılmaya başlanır olmuştu. Taaa ki, mülkiyet hakkına varıncaya kadar. Sen ise kendi malının bekçisi, ırgatı bile sayılamıyordun artık. Kendin bile tam anlamıyla özgür değil, devletin emrinde bir kukla durumunda bulunuyordun. Devlet sana istediği gibi emreder, yat derse yatabilir, kalk derse kalkmak zorundaydın.

Üstelik o, 1944-1945 yılları bolluklarına karşı, 1946-1947 yıllarının kara kışları, bütün Kıpçak ve Besserabya'lılar için, açlık ve sefalet yıllarıymış meğer. Çünkü, 1945 yılı, bereketinin ardından 1946 yılının yaz ortalarındaki kuraklık, kıtlığı da beraberinde getirmişti.

O yıl köylülerimiz, ayırdıkları tohumlukları bile yemek zorunda kalmışlardı ki, ekseler aç kalacaklarını bile bile, tarlalarını ekmişlerdi ama, kuraklık tümüyle baş gösterince, bu kez ettikleri tohumu bile geriye alamaz olmuşlardı. Bir taraftan da "**KURTARICI(!)**" Şef Bodilovski ve Onun Kıpçaklı kuyruk yalayıcı köpekleri, o kış uyumamışlardı. Öyle listeler hazırlamışlardı ki, geçen yılları kıstas tutarak, bu yıl da köyümüzden birkaç misli, yâni tonlarca süt, yumurta, yahni, ya- pağı, deri, şarap ve terekede daha ne varsa alacaklardı.

Bunda kıstas neydi?

Bunu bulmak zor değildi ki: Göz kararı olduğu gibi, küçük jandarmalar hangi aileye ne gözle bakmışlarsa, kimler hangi aileyi gözlerine kestirmişler kimleri ispiyonlamışlarsa vergi miktarlarını da ona göre koymuşlardı.

Aileler üç - katagori - sınıfa ayrılmışlardı. Bunlardan -Kulaklar- en çalışkan işçiler zengin sayılırlardı. Onlara en çok vergi bağlanmıştı. Bunlardan sonra -Şrednekler- gelirdi ki, bunlar da, ortahalli sayılır ve vergileri de biraz azaltılırdı. Üçüncü sınıf ise fukalar sayılırdı ki, bu haylazlardan hemen hemen hiç vergi alınmaz veya alınmadı denmesin diye pek az vergi alınırdı.

Bu sistem hiçte adil bir sistem değildi. Çoğu kez orta boy bir çiftçi kendisinden istenen vergiyi veremediği için jandarmalar tarafından Ştaba sürülüyor ve nahak yere Postavka'ya (Ceza evi) kapatılıyor, evinde de nesi var nesi yok haczediliyordu.

Bunun için de, Bodilovski'nin köpekleri kullanılıyordu. Şayet Onlar bir şey yapamıyor veya bulamıyorlarsada, bu kez daha yoksul ve ipsiz-sapsız, haylazları pohpohlayıp onları uşak yerine kullanıp, kimin nerede nesi varsa ki eski Türklerde bir âdet vardı. Öldükleri zaman hiç kimseyi müşkül vaziyette bırakmamak için, ölümlük veya kefen parası diye bir şeyleri bir kıyıya saklardı. İşte bunlar böyle bir şey varsa dahi onları da çıkartıp alırlardı ellerinden aç bırakma pahasına dahi olsa.

1946 kışında kar hiç yağmadı. İlk yaz da öyle yağmursuz geçti. Mer'alar arpa, buğday, yulaf doluydu ama, mayıs ayı bitiminde yağmursuz yeşermeye başlamıştı tabiat. O yeşilliğin ise çoğu gürlük ve kavgalaz dikenini ile cılız cılız, mısır tarlalarından ibaretti. Bu nedenle de koçan veremedi sapsarı olmuştu tüm mısır tarlaları. Çiftçiler onları sürmüşler, yeniden yağmur yağmasını bekliyorlardı.

Tecrübeli ihtiyarlar, tohumların ekilmesini öne-

riyorlardı. Çünkü; Onlara göre, dağların en yüksek zirvelerinden suları fışkırtıp aşağılara doğru akıtan Tanrı, yarattığı her şeyi düşünür, Onların hiç birini aç bırakmaz ve açlıktan öldürmezdi. Bugün değilse bile yarın, er-geç yağmur yağabilirdi. Çiftçinin görevi tohumu toprağa bırakmaktı. Yeterki tohum yerde olsun. Bir gün olur yağmur yağınca, tohum hemen yeşerecek ve yine lüzumuna göre mahsül olacaktı.

Genç çiftçiler-se endişeli, korkulu gözlerle bakar, sorarlardı. Yerde ne çiğ, ne kırağı ve ne de rutubet var, en ufak bir nem bile yokken nasıl ekelim? bu kuru toprağı.

Güneş-se yakıcı kavurucu ışınlarını salardı herşeyin üstüne kavururcasına Yerden kalkan toz bulutları insanın genzini yakarlardı.

Bu kötü duruma rağmen çiftçiler mısırlarını da ektiler. Bazı varlıklı aileler, tohumlarını ektikten sonra bir iki aylık yemeliklerini ayırabilmiş olmalarına karşın, fakir-fukaraların bazılarında bir iki hafta, bazılarında ise, bir iki günlük yiyecekleri ya var ya yok iken, bazılarında ise hiç kalmamıştı.

Yarınlarına yeni yeni umutlarla bakarlardı. Yarınların ne getireceğı belli olmadan, Kıpçaklılar, yeni bir ümid ile bakarlardı hep yarınlarına. Bazı insanlar gelecek zamanı iple çekerlerken, bazı sorunlara da yanıt bulmakta zorlanıyorlardı.

Bazıları bu ellerinde bulunan malları, değış tokur ederlerken, bazıları da karınlarını doyurabilmek için göllere balık tutmaya koşarlardı.

Buna rağmen de zaman durmuyordu. Zor da olsa yaz gelmiş, ekinler birer ikişer tenecikle sararmaya yüz tutmuşlardı.

Insancıklar tarlacıklarından, birer ikişer tenecikli başacakları toplayıp savurur, ikişer, üçer teneke arpa, buğday yapabilirlerken, bizim doymak bilmez -Dipsiz ambar- Bodilovski, ve Onun sümsük köpekleri bütün bu kıtlığa rağmen, hasat

daha harmanda iken, leş üstüne çöken sinekler gibi, hasadın üstüne üşüşüp, insanların en son yemeliğine dek, daha savrulmadan samanı ve kesmiği ile birlikte ölçüm yaparak ellerinde ne varsa alıyorlardı. Daha üstüne de başladılar, insanların evlerini delik deşik ederek, bildirki mallardan arta kalanlarını da almaya.

Niçinmiş efendim?... Geçen yıl ki plânın uygulaması yetersiz kalmış. Yâni, yazılan miktarları tamamlayamamışlarmış. Miş miş ta miş miş.

Nedenmiş efendim, Stalinden emir gelmiş! Bizim "Boyarlık boyunduruğundan kurtarılan Besserabya", Kuban tarafları ile Ekin vermeye yarışsın diye. Çünkü; Rossia onlar yüzünden açlık çekermiş. Kıtık nedeniyle de bu insanlık göreviymiş. Miş miş te miş miş.

Savaş 1945 yılının daha mayıs ayında bitmişti. Ama, üç yıl varki, bu taraf hiç bir şey ekip biçmemişti. Bu bahanelerle bizim Besserabyalı çiftçiyi daha çok ekip biçmeye zorluyorlardı. İlerki yıllarda da koskoca Rusyayı doyursun diye. Bu nedenle de "Tam takır kuru bakır" bırakırlardı, bütün bir kış boyu tüm Besserabya halkını.

Köy Başlarıyla ajanlar, alıcılar beten plânlarını uygularlardı. İnsancıkların tavan arasına varıncaya kadar ne varsa, hattâ ambarların dibine darı ekinceye kadar, alıp süpürürlerdi. Hiç bir şey kalmamacasına.

Çok önceleri Kadınlar; Kara yazmalarını başlarına bağlayıp, kanlı gözyaşlarıyla: "Anam, anaaam, anam!.." "Aman, ama-a-a-aan!..." diye ağlaşırlardı.

Öyle canhıraş çığlıklar atılırdı ki, sanırdınız her bir avludan ayrı bir cenaze çıkıyor. Allaha, Peygamberlere yalvarmalar eksilmezdi hiç.

Buna rağmen de, küçük jandarmalar, yeni yetme genç

ler, komsomollar, hangi avluyu gözlerine kestirmişlerse, içeri girer yakıp yıkmaya başlardı. Herkes -Alikıran- baş kesen, olmuştu. Halkın başına iyiden iyiye, kara kıran gelmişti sanki.

İşin en kötü tarafı da, milletimizi yok etmeye azmetmiş gibi, ne kadar kötülük varsa hep, kendi milletimizden gelmekteydi. Leş yiyen solucanlar Ula gibi mikroplar, hep bizim, köyümüzün bir kaç ipsiz sapsızları, küçük Jandarmalar, komsomollar, ajanlar ve satılmış köy başkanlarıydı.

Kaldı ki, hiç kimse tarafından bunlara ne bu görev verilmiş ve nede, seviliyor, sayılıyorlardı. Kendi gelen yaban otlar ve asalaklar gibi. Onlar "urraaa...urraaa!..." diye bağırıp, köyden köye çil çil horozları çaldıkları yetmiyormuş gibi, ekinleri taligalara yükleyip, Stantialara çürütmeye gönderiyorlardı. Sevgili okuyucularımdan bilmelerini istediğim şudur ki; "Krasniy oboz" insancıklardan zorla alınan yemeliklerin yüklü olduğu, on-onbeş arabalık bir konvoy önünde, İnsanların en fazla tuhafına giden bir yazı: Bir Afiş: "Güzel vatanım!... Azığımızın fazlasını sana seve seve veriyoruz. Helâl olsun!.." Bende bir yazar olarak şimdi onlara soruyom ki; "Noyabriden-Dekabriye kadar", ev kapamaca, aklıktan insancıklar sinek gibi ölür ve ölülerini gömmeye dahi, yetişemezlerken, Kıpçaklıların tavan arasından, son tanesine kadar bulup çıkardığınız, -insancıkların boğazından değil, midesinden aldığınız- son lokmaların hangisi fazlaydı?"

Ve yinede, siz değerli(!) Vatan Kurtarıcıları(!) Lenin'in orak çekiçli kırmızı bayrağa sarılı tabutu ve posterini ardından davul ve zurna ile giderdiniz.

Ve de, tarafınızdan, her şeyler daha çok adanmıştı Kreminde kan içici Pos bıyıklı "Melek-Baba Staline" Savaş nedeniyle üç yıl boyunca, ekilip biçilmediği hâlde sadece Rusya'yı değil Afrikadaki aç dostlarını da, Besserabyadan beslemeye kalkanlar hangi vatandaşı(!) veya hangi yoldaşını düşün-

yorlardı acaba?

Buna rağmen de Budilovski ve Onun yardakçıları, derhâl temize çıkarırlardı diplomasi yoluyla parlamentolarını.

Ama Taraklı'nın parti Başkanları ve Sekreteryası, orospulardan daha orospu, karı kılıklı Mejarava, ömründe kimseyi doyumamışken, ömür boyu ağzından bir tatlı kelâm çıkmadığı hâlde, Ve de ben o parti sekreterini bir defa köyümde görmüştüm ki -alında uğursuzluk yazılıyken- rayondan ne kadar vergi alınacağını hesaplarını yapar ve ne kadar çok vergi alırsa, Gospodin Stalin'e ne kadar hizmet götürürse, göğsüne takılacak olan parlak madalyalardan başka düşüncesi olmayıp, kötü kişiler ve satılık gammazlardan başka kimseleri kayırmayan ve zengin kulaklardan vergi alanların hepsi kariyeristler, köyden, rayondan ve yukarda merkezde birleşmişlerdi.

Onların soyuculukları yüzünden, 1946-1947 yılında halktan sadece ve sadece benim köyümden bir yıl içinde bir kısta beşbinin üzerinde can telef oldu.

Onların ve daha başka yerlerden, binlerce açlıktan ölenlerin kemiklerini çiğneyen, cellatlar, yaptıklarına karşılık, göğüslerine en parlak (Yalabık) madalyaları takmışlardı.

Bu karanlık dünyada, bilmem ki bu cellatların yaptıklarını ölçebilen bir ölçü birimi* bulunabilir mi? Bunların suçları, o kadar çok ki, Allah Onları dünyada yaşadıkları süre kadar cehennemin kazanlarında zeytin yağı yerine zift içinde kaynatsa bile Onların cezalarının karşılığı olabilir mi?

* *Çevirenin Notu: Sadece dünyanın değil, cennetin de anahtarları, vicdanın mihengini bulabilenidir.*

SEFALETİN DİZBOYU - ECELİN KOL GEZDİĞİ VEBA SALGINI

Yaz geçmiş, kış başgöstermişti. Daha Kasım ayında soğuklar 20-25° çıkmıştı. Poyrazdan acı ve keskin bir rüzgâr esiyordu. Ve ilâç için yakacak bi direm odunları yoktu.

Mer'ada sıçanları doyuracak sap-saman ve yiyecekleri ot tohumu gibi şeyler de kalmadığı için, kırlardan milyonlarca sıçan köy içine dolmuşlardı. Köy baştan başa sıçanlarla dolmuş ve neredeyse insanların kulaklarını da yiyeceklerdi. Veba ve kolera hastalıkları kol gezer olmuştu köyde.

Miskin köy başkanları ve Onların satılık empalarından bile baskın çıkmaya başlamışlardı fareler. İnanmayacaksınız ama, köylü can alıcılarından daha da baskın çıkmışlardı onlar. Köy çok yoksuldu. Üstelik bit pire de basmıştı köyü.

Aç insanlar püsürlükte (Hayvan gübrelıklarinde) tutup tutup yemeye başlamışlardı fare, keme ve köstebekleri. Ve de sonra?... Onların pisliklerinden de kendileri başlamışlardı zehirilenip, şişip şişip ölmeye. Kasım ayında artık insanlar, köy içinde bölük bölük gezerdiler. Kadın-kız, çoluk-çocuk. Ve de ihtiyarlar. Birbirlerinden birşeyler dilenmeye başlamışlardı. Köy kenarında üstü toprak örtülü fukara evlerinde kimler varsa gitmişlerdi. Bolgrad, Tumarva ve Kişinev panayırlarında dilenmeye.

Evde kalanların da ancak bir iki günlük yiyecekleri ya var veya yoktu. Artık iyiden iyiye kış bastırmak üzereydi. Çok soğuk kış günlerinde, soğuktan ölmek için, köyde kalanlar evlerini boş bırakıp uzağa gidenlerin evlerine girip, kullanılabilen örtü döşeklerini alıyor, evler tamamen boşalınca, yakacak cinsinden kapı pencere ne varsa alıp yakmaya başlamışlardı. Komşuları en iyi dost ve akrabaları olsa bile.

Aniden öyle bir kış bastırđı ki, çoktandır öyle bir kış görmediklerini anlatır oldu tüm ihtiyarlar. Yeni yıla yakın öyle bir kar yağdı ki, bele kadar. Açlığa bu kez, odunsuzluk, yakacaksızlık da eklendi. Bu iki yokluk insanları boğazından sıkıvrak yakalamış ödüresiye sıkıyor da sıkıyorlardı. Sanki Komünizmin belâlısı ve arkadaşıydılar. Önce uşaklar ölürlerken, sonra da ihtiyarlar ölmeye başlayınca, evler gömülmedik ölülerle dolup taşmaya başlamıştı.

Yukarda da söylediğim gibi ben, Okulumda Öğretmenlik ederken, eylül ayının birinde, okul açılınca birinci sınıfa otuzaltı çocuk kaydetmiş idim. Onların hemen hemen hepsi, yedi yaşında ya var ya yoktular. Çok güzel çocuklardı. O güzel cıvıl cıvıl hâlleri, şimdi bile halâ bugünkü gibi gözlerimin önündedir. İlk günlerde çocuklar pek şendiler. Çünkü içerde yiyeceklerinin son kırıntıları henüz daha bitmemişti.

Bu çocuklar bizim milletimizin yarım ki taze filizleri, goncaları, geleceğin ümit ışığı idiler. Ammaaaa, ne var ki Onlar, en talihsiz çocuklarmış. Çünkü ne zaman öğretim yılı sonu geldi, 1947 nin mayıs ayı sonuna geldiğimizde, benim sınıfımdan sadece 4 çocuk kalabilmişti. Bu serencamlı kıran yılında. Diğer 32'si benim gözlerimin önünde açlıktan ve **vebadan** ölmüşlerdi.

Okulumuzun diğer sınıflarında da mayıs ayı sonuna kadar ölenlerin sayısı bu rakkamdan aşağı değildi. Hepsi için içim burkular, gözlerim kan ağlar, yüreğim kor gibi yanar ama, elimden bir şey gelmezdi ki. O kış benim bütün hısımlarım okula gelir, benden medet umarlardı. Fakat ne yazık ki ben de ne yapabilirdim ki?

Onlarsa benden yardım talep eder, bana akıl danışarlardı. Oysaki bilmezlerdi kelin merhemi olsa, evvelâ kendi başına sürececek. Hastalık gelmeye görsün. Hele bir hastalık gelseydi, beni kim kurtarabilirdi acaba? Çünkü gelenler görüyorlardı ki, bende de yiyebilecek her hangi bir şey yok, ve açlıktan bende şişmeye başlamıştım.

BİR MARTİNCİK VARDI....

O kış, Annem-Babamla bir evde yaşırdık. Babam Kuzbas kömür ocaklarında hastalandığı için, Onu eve yollamışlardı. Evde daha dört can vardık. İki oğlan iki de kız kardeşlerim. Annem de hiç bir yerde çalışmaz, altı kişi onun eline bakar, O da bizi yiyip içirecek, doyuracak, üst-başlarımızı nasıl temizleyecek ona bakardı. Hepimiz aç kurt gibiydik. Ancak eve girdi olarak da sadece benim çalışarak getirebildim maaşım ve olursa yan gelirime bakardık. Benim ödenğimden başka ayrıca da ayda 9 kilo buğday veya mısır unu istihkakım vardı çünkü. Annem çok becerikli bir kadındı. O yaptığı ekmek gibi şeye, öyle bir şeyler katardı ki, 9 kilo un pişerken, 6 kilo daha alır ve 15 kilo olabilirdi. Ki, bir kişiye günde yarımşar kilo düşerdi. Biz buna "Payok" derdik. Ama benim ailem 15 kilo unu 15 günde yer ve ayın geri kalan günlerinde de açlık çekerdik.

Biraz önce de değindiğim gibi, O becerikli Anacığım, 9 kilo un, 15 günde bitmesin diye, ona öyle bir şeyler katardı ki, çoğu kez bu una, mısır koçanı samanı ile kesmik samanı ve bazanda ambar diplerinde ne bulabilirsek. Eski fasulye kırıntıları, mercimek, kabak çekirdekleri, süpürge tohumları veya biraz da patates gibi şeylerde katar bunları yerdik.

Anacığım yeyintimizi yumuşak yapardı. Biz de ona "CANDRA"* derdik. Bugün domuzlara verilen yallara çok benzerdi. Soğuyunca biraz tıkızlaşırdı ama, Anacığım onunda kolayını bulur, dilim dilim keser, hepimize adilane pay etmesini bilirdi.

Kasım ayında, Öğretmenlere ve çocuklara değin basarlarlardı istihkak olarak Devlet ambarından, arpa unundan yapılmış 2.5 kiloluk kerpiç gibi komerçeskiy ekmeği vermeye. Ma-

* *Çevirenin Notu: Türk Trakyasında yenip-te adına "Kaçamak" denen bulamacın koyusu, bir hamur yiyeceği çeşidi. Herkes mısır unundan yapılmış pekmez ile yenilenini sever. Ama ben, daha yumuşak olacağı için buğday unu ile yapılmışını daha fazla severim.*

gazalarda onlar 25-30 ruble eder, bizde öyle satarladı. Ama panayırdan aynı ekmekler, 100-120 rubleye kadar satılmasına rağmen bulunmazdı ki bu mübarek bayatlayınca yenmeyecek kadar tıkızlaşmasıyla birlikte her zaman veya devamlı surette de yâni aralıksız yendiği takdirde uyuz da yapabilirdi.* Ama buna rağmen de, paraları ellerinde bunu bulamayan insancıklarımız da açlıklarından ölürlerd.

Ben, Öğretmenliğim için ayda 120 ruble alırdım. Bu para ile panayırdan, ancak bir ekmek alabilirdim. Ama alırsam komerçeskiy ekmeği, 3-4 somuna bedeldi. Komerçeskiy ekmeği getirselere bile, benim onu almaya param yetmezdi. Her bir öğrenciye de günde 100 gr. komerçeskiy ekmeği düşerdi. Ama, o bir dilim ekmeği alabilmek için çocuk cebinden 1 ruble ödemesi gerektiğinden onu alamadığı için de açlık çeke çeke ölürdü.

Ben ilk günlerde, bir iki hafta kadar kendi sınıfıma, kendi paramla o ekmekten alır, 100 er gram keser, uzanan ellere vermeye çalışırdım ama, ekmek alamayan uşaklar bağırmağa başlayınca dayanamaz oldum ve pek tezine benimde cebimdeki paracıklarım bitiverince daha sonraları kendime bile alamaz oldum.

Okul açılalı, üzerinden daha henüz bir ay geçmemişti ki, benim sınıfımdan çocuklar birer ikişer eksilmeye başlamışlardı. Acaba ne oldu, ne oluyor? ne var ne yok diye çocukları aramaya evlerine gidince, bir de bakıyorum ki, çocuk anasının kucağında ölü yatıyor. Gözleri açık, -yanında da ölü yatan babasına- bakar gibi.

Annesi gözlerinde bi direm yaş kalmamış, soluk-ümitsiz gözlerle bakıp, ağlamaklı bana diyor ki "Açan, niçin ben daha önce ölmedim de, bu cehennem azabını, yüce Tanrım bana çektiriyor. Sen Öğretmensin, söyle be çocuğum! bu anne boğulurcasına bangır bangır bağırıyor benimse gözlerim yaşla

* *Cevirenin Notu: 1940-1941 yılında Türkiye'de de kıtlık olmuş ve bu tür ekmek yiyecek zorunda kalınca hemen hemen herkes uyuz olmaktan kurtulamamıştı.*

daha çok doluyordu. Ama kendimi zor tutuyor ve tutmak zorundaydım da. Burada, hiç bir şey yapamamanın aciziyle, kıvranan geçici de olsa tesseliye muhtaç biri varken, ben de çocuklar gibi ağlayamazdım ki. Cevap vermeye çalışıyorum ama olmuyor. Bulamıyorum ne cevap vereyim. Bilemiyorum ki...

Siz olsanız ne cevap verir, nasıl yardım edebilirdiniz acaba?

MARTİN'İN AZMI

Kendim de bir haftadır açken, bir de bakıyorum ki, annesinin kucagında çocuk açlıktan ölmüş. Onun adı ise **MARTİN** idi. Oysa benim sınıfımda en arka sırada otururdu. Ne zamanki bukva (fiş) yazmaya başladık, ben Onu o zaman tanımıştım. O ki, azimli, çok dikkatli, çok hassas, çok hırslı bir çocuktur. Onun için de bu çocuk bütün bir sınıftan önce öğrenmişti bukvaları. Şöyle ki;

Ben daha henüz, nasıl kalem tutulacağını anlatır ve "Haydi şimdi deydiren kalemlerinizi defter yaprağına da yavaş yavaş başlayın yazmaya" deyip, kontrol içinde aralarında gezmeye başlayınca, (Hepsinin önlerinde Romen primiyasından toplama, birer yüzleri kullanılmış ama, çocukların onların temiz yüzlerine yazarlardı.) görecektiniz onları, görülen manzaraları unutmak mümkün müdür ki. Her biri kapanmış defterciklerinin üzerine, -pür dikkat- ağızlarını, burunlarını kıvıra kıvıra bir uğraşları olurdu ki, bu günkü gibi halâ gözlerimin önündedir. Onların o hâlleri gerçek bir Öğretmen için bir ömre bedeldir.

Hemen de başlarlardı ilk çizgilerini çizmeye ellerine verilen örnek, sarı kartonlardan "a" diye.

Bir de bakmışsınız ki, en gerilerden bir ağlayıştır kopmuş. Martinciğin iki gözü iki çeşme. Yanacaklarından iki sıralı

yaşlar akarken, sanki kırk yıllık ahbabı imişsiniz gibi... Bana adlı adımca seslenerek:

- Nüklay İğnatoviç, Nüklay İğnatoviç!...

- Na şey!.. Ne oldu Martin? Dur... Sus, hele ağlama.

- Tez gel buraya!...

Yanına gittiğim zaman,

- Söyle çocuğum, ağlama, ne istiyorsun söyle!

- Te buracıkta bu "a" hiç olmuyor, hiç yapamıyorum, ben bu naleti.

O minnacık elceğizleriyle gözyaşlarını siler ve deftercikte gözyaşlarından ıslana ıslana yazılacak hali kalmadığı için yazı tutmadığından, onun temiz yerlerini bulmaya çalışarak;

- "Şimdi olacak Martin! Sus ta ağlama!... Biz onu şimdi ikimiz ele alalım bak, nasıl güzel bir "a" olacak. Ben sana şimdi yardım edince, bak nasıl bu bukvacığ yapacağız" der ve çocuk sakinleşip yatışınca elini tutuyor ve bi güzel "a" yapınca bi seviniyordu ki, taaa gözlerinin içi gülüyordu sevincinden. Hem o kadar seviniyordu ki, bir kanat taksan uçverecek ti sanki sevinmelikten. Ancak bununla da yetinmiyor, gözünün içine bakarak:

- Nüklay İğnatoviç!... N'olur hadi bi daha yazalım!..." diyor ve;

- "Hadi kucum".

Yazıyoruz bi daha. Ben, terli, ıslak elceğzlerini tutuyor ve beraber yazıyoruz. Bi daha, bi daha, Bir daha...

Ben istiyorum kendisi başlasın artık. Bırakıyorum elini ama, O, çekiniyor başlayamıyor ve belliki bağıracağım diye korkuyordu.

Ben, teklif ediyorum yine:

- "Hadi Şimdi Martin!... Hadi baŐla, yavaş yavaş yazmaya!"

Oysa, kalemi kaĒıda deĒdirip bana bakıyor ve boncuk boncuk ta yaşlar gene gözlerinden akıp, yanacıklarından çenesine, dudaklarına doĒru süzölürken, öylece bekliyordu. Anlıyordum ki, yazamıyacak.

Ben;

- "Hadi!... BaŐla!... Hadi baŐla Martin!"

Onu yüreklendirmeye çalışıyorum...

O ise;

- "BaŐlayacaĒım!... BaŐlayacaĒım ama, ne olur, Nüklay İĒnatovi sen... Sen gitme burdan! Gitme yanımdan, hep yanımda kal!" diyordu.

Bende:

- "GitmeyeceĒim, gitmeyeceĒim!.. İşte buracıktaki duruyorum ama, ne olur sen de baŐla, yaz artık!"

Martincik, bir bana, bir kâĒıda bakıp, zar-zor, eĒri büĒrü yazmaya çalıŐıyordu bukvası. AnniciĒından da dört beş tane ter damlası kaŐlarına inerken sevinir ve bana minnet dolu duygularıyla bir bakışlı gülücük savururdu ki görölmeye deĒerdi doĒrusu.

Ben de aklımdan geçiriyordum:

"Allahım!... Dünyada ilk adımdan daha zor bir iş var mıdır acaba? diye.

Hem de Onunla birlikte sevinerek:

- "Te bak, görüyormusun? Ne güzel oldu!..."

Martincik sadece gülümseyerek, daħyor kalem ucuna. ep-evre, iki-üç kez çevirerek bakıyor o ilk bukvasına. Sonunda yine gözüme bakarak diyordu ki:

- "Aha oldu!... Oldu işte!"

Ben yine:

- "Hadi artık şimdi kendin daha yaz!..." diyerek yanından ayrılıyor ve diğer çocuklar ne yapıyorlar acaba? yazabiliyorlar mı? diye yanından biraz uzaklaşır uzaklaşmaz, bir daha yine işitiyorum. Martinciğin o incecik ağlamaklı sesini. Ağlamamaya çalışarak beni yanına çağırıyor.

- "Nüklay İğnatoviç, Nüklay İğnatoviç!.. Niçin gittin yanımdan? Bak te gene olmuyor bak!.. Gene yapamıyorum. gel-sene buraya çabucak!.."

Hepsini acele bırakarak, Martinciğimin yanında durmaya gidiyorum. Sadece benim yakın olmam Ona kâfi geliyor, Ona cesaret veriyor Onu yüreklendiriyordu.

Ve diyorum ki;

- "Elini tutayım mı?"

Martincik yanıtlıyor:

- "Hayır, tutma!. Ama sadece yanımda dur yeter!"

Ben, yanbaşımda dururken, O' daha bir bukvacık yazıyor ama, terler de su gibi akıyor yanacaklarından, taaa dudaklarının ucuna değin. Belliki bu iş Ona taş taşımak ile kök çıkarmaktan daha da zor geliyordu.

Te diyorum yine:

- "Bak ne güzel, ne islâ oldu!"

O da yine yanıtlıyordu:

- "Oldu!... Oldu olmasına ama, Sen buradasın, Sen yanımdasın diye oldu."

"Açan Sen gidersen, bak göreceksin bukvacık ne hâle gelecek, ne kötü olacak!"

MARTİNCİK ÖLMÜŞ - MARTİN YOK ARTIK

Oysa şimdi benim Martinciğim mamusunun (Annesinin) kucağında ölü olarak yatıyordu. Ben onu hatırladıkça, her zaman gözlerim dolu dolu olur. Başka sabrım kalmıyor, ciğerim yana yana, oturuyorum hasırsız toprak zemin üstünde. İçersi bomboş, tamtakır.

Anası bana diyor ki;

"Bir kaç odun var ama, sobayı yakmadım. Nedeni ise, bu iki ölü. Korkarım sıcakta çar-çabuk kokarlar. İşte Onlar kokmasınlar diye yakamadım sobayı.

Kadının benzi sapsarı. Yanakları şiş şiş. Belliki ölüm ona da çok yakındı. Bir yanı yırtık bir kürk giymiş. Başına da yamalı kara bir yazma, çember örtünmüştü. İkimizin de ağzımızı bıçak açamıyordu ki, başka ne söyleyeceğimi bilemiyerek, sonunda lâfi eveleye geveleye ağzımı açabildim:

"Dışarıda soğuk var" dedim. "Bu akşam daha soğuk olacak. Nasıl geceleyeceksiniz? Bir yere, bir komşuya gitmek istemez misiniz?"

Kadın yanıt verdi:

- "Gitmeyeceğim!... Kocamın ve talihsiz evlâtçığımın yanında, burada, Onların başucunda ölmek istiyorum!"

Ben kadının öleceğini bile bile! Sahte ve yapmacık ta olsa;

- "Öyle söylemeyin, belki siz kurtulabilirsiniz!..." dedim.

O da bana:

-"Kurtulabileceğimi nasıl söyleyebilirsiniz? Bak bir lokma ekmek bile getiremediniz. Hemde sizin bile yanaklarınız şiş şiş. Onlar yāni o şişkinliklerin normāl, semizlik ve sıh-hatten olmadığını biliyoruz artık. Onlar da sizin doğal yapınız değil ki!

Ben:

-"Pek tabii... Şimdi kimsede ekmek yok. Ve ben de evvelki gün, sabahtan beri ağzıma bir lokmā bir şey koymadım" diyebiliyorum.

Suskunluğumuz devam ederken, Martinciğın anası sūkūneti bozdu ve derin derin yutkunarak:

-"Bana ekmek gerekmez!... Ben, akşama sabah nasıl olsa öleceğim. Ancak, salt bir hayır sahibinden ricam: "Bizi daha fazla içerde bekletmeyip, üçümüzüde aynı anda bir yere göm-sünler. Zira komşumuz Tanas, yalnız yaşarken öldü hiç kimse görmediği için, ölüsünü köpekler yemişlerdi."

BİZİ ÜÇÜMÜZÜDE BİR ARAYA GÖMÜN

Bu insandan ayrılmaya gönlüm bi türlü razı olmuyordu ama, başka ne yapabilirdim ki? Çaresiz, vicdanım sızlaya sızlaya, Onu iki ölü ile başbaşa ve kendisini de Allaha emanet ederek terk etmek zorundaydım. Buna da vicdanım dayanamezken yine de;

"Size yardım etmek isterim ama, sizde, biraz cesur ve sabırlı olun. Sabırlı olun ki, -ben tez gidip gelmek üzere- bir dükkâna gideyim. Dükkâncıya rica edeyim, sıram geldiği zaman, benim istihkakımdan kesilmek üzere sizin için bir ekmek alayım" diyerek yanından ayrıldım.

İşte hayatımda hiç unutamadığım en acı olaylardan biri de bu olmuştu.

Dükkâncı Mekan TODUR da çok müşfik, vicdanlı bir adamdı. Bana, hemen bir kiloluk ekmek verdi. Ben de onu aldım ve götürdüm Martinciğimin anasına vermek için içeri girdiğimde, komşulardan birinin Onu dolaşmaya geldiğini gördüm. ki, O komşuları Sarıoğlu Danyel'lerin İrinkası'ydı. Ekmeği kadının eline verdim. O' gözlerini faltaşı gibi açarak, inanmaya inanmaya bana bakıyor ve ekmeğin yarısını kırarak yemeye başladı ve diğer yarısını da komşusuna verdi.

Martinciğin Annesi:

"Kendin yesene Maribulö!... Oçtili onu sana verdi. Ye de sen bari belki iyileşirsin!"

Ben de dedim ki:

"İrinka, al Mari bulö'nu de ko!... O sizde gecelesin, görüyorsun burada titsi (ayaz). Hem soğuk."

"Pekalâ!... Tovaşişi oçtili!" dedi. İrinka da memnun.

"Ben bu akşam fırını yaktım. Bizim ev sıcak."

"Hadi Mari Bulö" dedi İrinka. Elini kadına vermek istedi ama, O' kımıldanamıyordu bile. Ben yardım ettim. Her ikimiz kadını koltuklayarak, ardından da, gece içeri girip köpekler ölüleri yemesinler diye, kapıları kapadık, çıktık.

Ertesi sabah, erkenden İrinka okula geldi ve bana:

"Tovarişçi oçtili!.. Martinciğin anası bu sabah öldü!" dedi.

Burada yapılacak bir şey kalmamıştı artık. Benim Ona tutulması gereken, verilen bir sözüm olmamasına rağmen, Ona vicdanî borcumu ödeyebilmem için gerekeni yapmam gerekliydi. Nice söylemişti bana, en çok sevdiğim Öğrencimin anacığı ve yerde kimsesiz yatan ölü de O değil miydi. Mari Bulö, Martincik ve Babası. Üç ölü birden.

Bu iş için hemen köybaşına Selsovyete gittim. Orada köylülere en çok eziyet edipte, öküzlerle bir taligayı ölüler için daima hazır bulunduran, Predsedatel Monti Hergeleci vardı.

Ben, makam odasına girdiğim zaman, O köybaşı, kırmızı kadife maroken koltukta oturuyor ve halinden hiç açlık çekmediğı de belli oluyordu ki, beni görünce yalpak yalpak sordu:

"Zorunuz nedir?... Tovarişçi oçtili?"

Ben de dedim ki;

"Sınıfımdaki öğrencilerin yarısı öldüler. Açlıktan hepsini kaybedeğiz. Nasıl dayanacağız bu kara kırana? Bir takım isanları olsun kurtaramaz mıyız?"

Çorbacı kısa kesti:

"Elimizden bir şey gelmez ki kardeşim. Zaman öyle getirdi!" dedi ve,

"Hepsi ölebilir. Biz de burada kalıcı değiliz ki!"

Ben:

"Bir öğrencime çok üzülüyorum!" dedim. O artık öldü. Anası, babası da ölü isterim onları, üçünü de bir yere gömeyim. Anacığı ölmezden bir gün önce bana, bunu vasiyet etti!

"Çok yalvardı"

Çorbacı:

- "Gömmek için yardım edeceğiz!... Bu bizim borcumuz!"

Ben:

- "Mezar kazmaya da bir yardımcı rica edeceğim. Zira yerler don. Ve ben de açlık çektiğim için hâlsiz ve yalnız kalamıyacak kadar da bitkinim!"

Çorbacı:

- "Tavsiye ederim, ayrı mezar kazmaya zahmet etmeyin. Daha iyi göm onları. Bir hendek içine. Hepsini birlikte. Ben geçen gün kavga döğüş, bir traktör alabildim ve uzun bir de hendek açtırdım. Bütün yaz bir köye yetecek kadar!" dedi.

Ben de:

- "Sağ olasınız!.. Çok zahmet etmişsiniz(!) sevgili köylülerimize, çok değerli bir hizmette bulunmuşsunuz.(!)" dedim.

O da:

- "İyi veya kötü, bu günlerde hiç bir şey kolay olmuyor" dedi. Hergeleci yine kaşlarını çatarak, (Her nasılsa, zannedersen biraz da bu açlığın yarısının da kendisinin sebep olduğunun bilincinde olarak, pişmanlık duyuyormuş gibi yaparak) emretti.

- "Git öküzleri taligaya koş-ta, göm ölülerini!"

Koştum gittim. Benim sevgili Öğrencimi, Anasını, babasını, yükledim taligaya, götürüyorum Onları artık son durağa. Mezarlığa yaklaştım ki, birde ne göreyim. Ana-Baba günü gibi. Bir uzun kuyruk. O uzun kuyruk, o derin kuyunun başında, sanırsınız fırında bir ekmeğin kuyruğu... Yutmağa hazırdı hepsini Köybaşımız kararlaştırmıştı çünkü bitirecekti ne varsa Gagauzya da. Kıpçakta.

O uzun mezarın yarısı öteberi atık ölülerle doluydu. Sı-
bıtılmışlar ölüleri birbiri üstüne. Ve üzerlerine de karla karışık,
birer avuç kirli çamurlu toprak.

Ben de bu kalabalık arasında, araladım karları, bu-
labildiğim kadarıyla, karlı toprağı eşeliyerek kadının vasiyet
ettiğı biçimde, yanaşık düzende Onları yanyana yatırarak. Ne
varki, başkaları da Onların üzerine ölülerini atınca, Onlar
iyice kar ve toprak altında kalmışlardı. Ardından getirdiler bi
başkalarını.

Ölüler, ölüler, ölüler.. Bi türlü bitmek bilmiyordu ki.

Martincik kaldı toprağın koynunda ama, benim yü-
reğimde de açılmadan solan bir gonca. İçimde, O' 32 yaradan
en kanlısı en acılısı. Halâ içim yanıyor, bu gün de, tıpkı dün ol-
duğı gibi.

Aradan elli yıl geçti. Ama o açlık serencamı unutulması
gibi değil. Çünkü aklıma geldikçe, içim sızlıyor acı acı, da ya-
nıyor. Ben biliyorum ki, ben ölüp toprağa karışmayınca o içim-
deki volkan gibi ateş hiç mi hiç sönmeyecek.

Kış çıkana dek, Derinkola'da halâ kar yağıyordu. Bes-
serabyadan başka yerlerde de, açlığın olduğu söylentileri do-
laşmaya başlamıştı. Her neredense insanlar, arpa, buğday,
mısır, kuru fasülye (Kortofı) yiyerek yaşamaya çalışıyorlardı
toplularak. Bu işi de köyde bir adamın evinde yapıyorduk.
Ama, bazılarına düşer, bazılarına da düşmezdi. Bu işin so-
rumlusu da yoktu ki. Kimi kime şikâyet edeceksiniz? "Ananı
belleyen Kadı" olduktan sonra... Kim ki kibar, ve uslu, utan-
gaç, sıklılgan ve yüreğı yufka, Onun yolu zaten belliydi. Belli ki
O' ölecekti artık. Kim ki, dirençli, utanmaz, çalar-çarpar, O ki,
bu serencamı atlatabilirdi.

POLİTİKA GALERİSİ

Bu arada politikada almış başını gidiyordu. O ki, Stalin Baba yolu göstermişti.

Yeni yıldan sonra başlamıştı seçim kampanyası. 1947nin 16 Şubatı gelince türlü lozunga (Afişler) lar, pankartlar yazdık. İri iri bukvalarla avlulara, duvarlara. Biz öğretmenler bu seçim işlerine bakardık. Kim ki, köy evinde pankart yazar, seçim listelerini hazırlarsa, Ona günde yarım kilo ekmeği parasız verirlerdi.

Aklımda kaldığına göre- Zannımca- bazıları şöyleydi.

Vpered k Pope de kommunuzma!" "Komminizm svetloe buduşçee vsego çeloveşestva" 'otdadim svoiy golosa za kandidatov bloka kommunistov i besbartiynih za naşu şçaştılvuyu jizni!'

Yazardık ama, manâsını ne kendimiz anlar ve nede politikacılar bilmezlerdi. Daha da ileri, onları hiç kimse de okumazdı ki. İnsanların politikayla uğraşacak vakitleri yoktu zaten. Onlar aklıktan ölürlerken, bir çanak una evlerini satarlarken, politikaya kim bakardı. Bizim politiklerin de bunu anlamaları için, çok ama çok fırın ekmek yemeleri lâzımdı ki, Onlarda da bu kafa yoktu zaten belkide işlerine geldiği için böyle yaparlardı. Onlar böyle yaparlarken aç kalmış insancıklar ise nine ve dedelerinden kalma en değerli varlıkları olan pırlanta yüzük, küpe bileziklerin bini bi para iken, politikaya kim bakardı. Çünkü bunların bile hiçbiri artık candan daha ileri ve kıymetli değillerdi ki. Köyde ne değerli, bir ruba ve nede değerli halı veya kilim kalmamıştı. Hayvanlar bile daha şubat ayında bıçak altına düşmüşler ve insanlar, onları ekmezsiz yemeye başlamışlardı. İnekler, koyunlar, beygirler bitince artık sıra kedi ve köpeklere gelmişti.

İlkyaza "Toyan" semiz semiz çıkmışlardı ki, gömülmedik ölüleri yiyorlardı ama, sonunda da kendileri kurban olmaya başladılar sağ kalan insancıklara. O zaman ne yenir ne yenmez cinsine bile bakmazlardı. Yeter ki diri olsundu. Hepsi aç hepsi yenirdi yaşayabilmek için, Fare yendikten sonra, hele hele kurbağa, yılan, salyangoz, hamam böceği, cırtlak, pırtlak gibi hayvanların lâfi mı olurdu.

Ne zamanki seçim günü geldi, nereden bulmuşlarsa bulmuşlar, bir taligacak. Koşmuşlar bir çiftte beygir, köy içinde davullu, zurnalı gezerlerdi, aklıktan gezemeyen insancıkların oylarını kominizme alsınlar diye.

Kimilerini KEGEBİST diye ayırırlar ve onların adına MORDOVET diyorlardı. Biri de Parti sekreteri Potapov. Eski satılık, gammaz, kancık, orospu çocuğu. Onlar, ikisi de çoktan geberdiler ama, şimdi Onları bile arar olduk. Çünkü şimdilerin en iyileri, en değerlileri Onların en kötüleriymiş meğer. Boşu boşuna dememiş atalarımız "Gelen gideni aratar" diye. Çünkü bunları biz seçiyoruz ve, Onları Parti çoktaaan tayin ederdi merkezden.

Kim oyunu evlerde kullanır, Ona yarım kilo ekmek bedavadan verirlerdi. Kimki sandık başına gelir de oyunu sandıkta kullanır, Ona bir kilo ekmek parasız verirlerdi. Hele o seçim gününde köyde daha dirençli ve ar-namustan yoksun, yüz­süz-arsız, utanma duygusu bulunmayan kim varsa sandık başına gelip-te üç-beş oy birden veya birkaç kez oy kullanabilen, ölüleri için bile fazladan birer kilo ekmek alabiliyorlardı.

Seçimler geçince bir de bakıyoruz ki, gazeteler yazıyor; Yemeye ekmek bulamayan insanlar seçimlere o kadar büyük rağbet göstermişler ki, % 99'u sandık başına giderek %95 lik bir fark atmış, adaylarını seçmişlermiş.* Kaldı ki Onların seçimlerden çok daha önceleri seçilecekleri belli ve garanti değil miydi?

* *Çevirenin Notu: Bunlar hep politikanın cilveli oyunları. Her yerde de öyle değil mi?*

ALLAH KİMSEYİ AÇLIKLA TERBİYE ETMESİN

Mart sonuna doğru kar erimeye başlamıştı. Ben Taraklı'ya rayon'a yaya giderken yol boyunda bir karaltı gördüm. Çekine çekine, korka korka yanına yaklaşmıştım ki, bir de ne göreyim?.. Bir kadın. Çoktaan ölmüştü. Belliki yolda biraz dinlenmek için durmuş veya vadesi oracaktı tamamlanmış, oracığa çömeliş, yığılıp kalmış. Açlıktan ölmüş veya soğuktan da donmuş olabilirdi. Kim olduğunu, seçebilir veya tanıyabilir miyim diye, yanına seğırttiğim zaman, birde baktım ki, kargalar tanınmayacak bir hâle gelinceye kadar burnunu yemiş ve gözlerini de çıkarmışlardı. Belliki artık sıra diğere etlerine gelmiş ben oradan ayrılınca diğere yerlerini de köpeklerle birlikte yemeye devam edeceklerdi, fırsat bulabilirlerse şayet.

Biraz daha ileriye gittim. Bir ölü, bir ölü daha. Rayon'a gidinceye kadar kirli, çamurlu pislenmiş karın altında tas-tamam altı ölü saydım. Kadın-çocuk ve ihtiyarlar. Sözüm ona, bunlara herbirine, ölmesinler diyerek tereke malından birer ikişer kilo ekmek verilecekti ömürleri yeter de Taraklıya gidebilirlerse tabii. İnsanlar istihkaklarını alabilmek için ilçe merkezine doğru giderlerken, kötü talihleri onları yol boyunda yakahyordu. Bunlar hep benim zavallı, talihsiz köylülerimdi.

Bu kötü, karışık zamanda, Moskova'dan Sovyetler Birliğinin Başbakanı Kosigin de Kişinova gelmişti. O' açlığa bir çözüm bulmak istiyordu. Ammaaa, bu mümkün değildi (!) Ve de O' evvelâ tohumluğu düşünüyordu. Çünkü mer'a ve tarlalar bomboştı. Tarlalar boş olunca da, Onculayın, kıtlığın devam etmesinin önüne geçilemezdi. Hâlbuki tarlalar ekilirse, gelecek yıl, pekalâ mahsûl alınır ve kıtlık kalkar, açlığın da önü alınmış olurmuş.

Bundan sonra da köye, kasabadan, Tıp fakültesinden öğrenciler geldiler. Onlardan işittiğimize göre, bu açlık hastalığına "Distrofia" denirmiş. Onlar münasip olanları toplayarak tedaviye başladılar. Kimsesiz çocukları da "Det Dome"lara aldılar.

Bu arada bir Det Dome'da, Kıpçakta Çilingir Koli'lerin evlerinde açılmıştı. Daha sonra da büyükler, köy kenarında ku-

rumuş olan karantinaya sevkedildiler. Ve de aç olanlara günde bir kez, birer çanak bulamaç verilebilen bir de aşevi kurulmuştu orada. Burada hastaları ölümden döndürebilecek bir fincan çay ve bir parça da ekmecek verilirdi.

Pek tabiidir ki, bu vak'alar da böyle sürgit devam edemezlerdi.

Şans dönmeye başlamış ve belkide artık ölebilecek kimseler kalmadığı için ölümler de azalmıştı. Ama ne zaman havalar bahara dönüştü, nisan ayında tereke malından her bir eve tohumluk dağıtılmaya başlanmıştı. Fakat aç insanlar tohumdan evvel karınlarını, midelerini düşünüyorlardı ki bu tohumlukların ilâçlı ve zehirli olduklarını bile bile, onları yıkayınca onların zehirleri gider ve zararsız hâle gelir hesapları yapılarak veya cahil insanlarımız zehrin bile ne demek olduğunu bilmemeleri nedeninden de kaynaklanabilirdi ki, evvelâ aç karınlarını doyurabilmek için, kendilerine verilen hisselerden yemeye başlayınca, yine sinekler gibi ölmeye başlamışlardı.

Köyde çifte koşulacak hayvan kalmadığı için, çiftçiköylüler, havalar açılır açılmaz, ellerine ne geçirmişlerse, kazma-kürek, bel-tırmık, ne bulabildilerse kıra-bayıra koştular, toprağı eşeleyip, bir kaç kilo bir şeyler ekmeye çalışıyorlardı. Ama, hayvansız, makinesiz insan gücüyle de ne ekilebilirdi ki?

Ne kadar ekerlerse eksinler, yine de arazinin çoğu boş kalmıştı. Bereket versin ki, o yıl, kötü talih yenilmiş ve kısmetlerde açılır olmuştu. Hemde kimler nereye ne ektilerse daima bire on verim alabilmişlerdi. Buna rağmen de açlıktan, kıtlıktan çıkan insanlar, bu kez de ne buldularsa bol bol yemeye başlayınca, buna alışık olmayan bünyeleri bu alınan gıdayı azmedemeyip kaldıramayınca, yine şişip şişip ölmeye başlamışlardı.

Atalarımız boşuna dememişler: "Allah kimseyi açlıkla terbiye etmesin!" diye.

Gözümle görmesem ben de inanmazdım işte. Hani ölümün iyisi kötüsü olmaz, ölümün hepsi beterdir ama, Allah kimseye böyle bir ölüm nasip etmesin.

BİR MİLLETİ TEMELİNDEN YOKETME VEYA TOPTAN İMHA PLÂNI UYGULAMASI

Bütün bu olanlara rağmen de, sözüm ona bizleri boyunduruktan kurtaran Sovyet Devletine göre açlık yoktu. Sefalet yoktu. Ölümler yoktu. Pekii ne vardı?

Devlet Başkanı (Babako) Kremlinden basbas bağıyordu. Olanları öyle gösteriyordu ki, Onlara göre herşey süt liman, her yer güllük gülistanlıktı.

Nasıl ki doğumlar normaldi, o hâlde ölümler de doğal seyrini takip etmekteydiler. Bunda herhangi bir anormallik yoktu ki. Allah verince bolluk, bereket olduğuna göre, kuraklık olunca kıtlık ta olasıydı ve olağan sayılırdı. Bunun dışında ise, herşeyin plân ve programa göre yapılması gerekli ve yapılıyordu da. Benim-se bu işe halâ aklım ermiyor. İnsanların aç öldürülmesine dair uygulanması gereken plânda, yılda kaç kişinin öldürüleceği nasıl hesaplanmıştı acaba?

Ne zamanki, ölüm ve öldürme plânı (!) o kış tamamlandı, bu zor yıllarda bizlere bu yetmemiş gibi, ölü ve diriye bakılmaksızın ilk yaz başlarında ise soygunculuk ve hırsızlık kampanyaları başlatılmıştı sanki.

Kim ki bir işte bulunur, Ona bir aylık salma, yazarlardı. Onu da on ayda tahsil ederlerdi. Kim ki, açlıktan ölüyor O' şanslıydı. Çünkü çiftçi zengin sayılırdı. Onların ise salmayı birden ödemesi gerekliydi.

Hasat mevsiminde salma almak için, her yıl köylere bir alay polnomoçular üşüşürdü. Bu adam soyucular, genellikle asker, köydeki satılmışlar, rayon başları ve Sovyet Kuvvetlerinin başta gelen aktivistleri olurlardı.

Bu bir sürü hayta, evden eve gezip, hane sakinlerine salma yazarlardı. Kimki yazdırmıyor, Onu Ştaba çekerler, varmı yokmu -bunu da Allah yaratmış- demeden verirlerdi so-payı. Ölesiye dek dayak atarak yazdırırlardı salmayı da.

Bu ölümçül yılda da, Sovyet Bolşevik plânına göre, Kıpçaktan 100 bin Ruble alınması plânlanmıştı. Devlet açıklıktan ölenlerin koynunda bile ekmek ve para aramaktaydı.

Hâlbuki bu zavallı Kıpçaklılardan 100 bin ruble almak yerine 200 bin ruble vermeliydi ki, Onları belkide ka-tastrofaradan kurtarabilirlerdi.

Buna rağmen de yukarısı(!) daha iyi bilirdi(!) tabii. Aç-lıktan ölünmesi plân(!) uygulanmış, tamamlanmıştı. Şimdi de sıra ölmek için direnenleri öldürebilmek için ellerinde kalan son meteliklerinin de alınmasına gelmişti ki, herhâlde öldürme plânına göre plânın amaca uygun yapılabilmesi için daha bir kaç bin kişi ölmesi gerekiyordu.

Salma uygulaması sürdüğü müddetçe, o tarihlerde köyün predsedetali Monti Hergeleci olmuştu.

Gerek Kıpçaklılar ve gerekse okuyucularımız artık Onu iyice biliyordu ki, hani yabancıları parayla, kendi olanlarını da parasız(bedava) gammazlardı. O kendisini yukarı beğendirmek için. En zalimce plânları uygulamakta da pek mahirdi. Daha Romen zamanından hep yukarı gardiz olmuştu. Büyüklerin kuyruk sallayıcı köpeği.

Gardizler köyde soralık yapar, köy sokaklarını süpürür ve süpürtür ve köyden birinin dövülmesi gerektiğinde de, on-ları dövmek için ellerine sopa verilir ve dövdürürlerdi.

Bu satılıklar hep satkın olurlar, hangi parti güçlüyse, daha o saat güçlü olanın safında yer ahlardı.

Monti'de bunlardan biriydi. Hani kaçıp saklanmıştı Trud ordusundan. Ne zaman ki, O kokuşmuş pis çolak Rus Pre-sedeteli'nin stiribitili olmuştu. Ondan sonra da kanunsuz yâni kanun tanımayan adam olarakda Onun yerini Monti almıştı. Hiç kimse tarafından sevilip sayılmayan Zakon (kanunsuz,

kanun tanımayan) da oydu. Kendi kendini köybaşı ilân etmiş ve şimdi de Devlet adına salma toplamaya başlamıştı herkesten. Selsovetin yapısındaki Ştapta yatıp kalkardı.

Hergeleci buraya tüm ilere gelen, öğretmenleri, komşomolları toplamıştı. Sonra da rayondan aç bit sürüsü aktivistleri getirmişti. Bu itlerin her birine 10-15 ev paylaştırmıştı Kıpçaktan.

Monti'nin plânına göre köyden 100 bin ruble çıkması gerekliydi. O akşam ben de oradaydım Çünkü Öğretmen olduğum için, aralarından sıyrılmama imkân da yoktu zaten. Ve de ister istemez ben de aktivist sayılırdım. Bu nedenle benim sokağım da bana da 10 ev verilmişti.

Kimin hissesine ne düşer, kaçar ruble vermesi gerekliyse, listelerimizi yaptık. Ben de komşularımızın kolayca verebileceği rakkamlar olan, 25-30-50 rublelik salmaları yazdım. Bu parayı bile komşularıma yazmaya elim varmıyordu. Ama ne yapabilirdim ki? Mecburdum. Çünkü Onlara kalsa, bunlar bunu iki-üç mislini yazarlar ve yazacaklarını da yediğim ekmeğe gibi biliyordum artık. Ve hemde benim sokağımın sakinlerinin çoğu ecel ipini de göğüslemek üzereydiler.

Köybaşı Predsedetal, Monti'nin bir gözü şaşığıydı. Listeleri aldı. Baktı ki ümidettiği miktar tutmuyor, kâğıt kalemi ellerine aldı, ve o yıllık şehla gözünüde kırpıştıra kırpıştıra rakkamları yükseltmeye başladı.

Biz kimimiz bazı köylülerimizi iyi bilirdik. Onların içlerinde açlıktan ölenler olduğu gibi bazı kadınların kocaları da kömür ocaklarında olduğu için hiç bir şeyleri yoktu ki, ne versinlerdi?... Biz, "bunların her biri -aç bi ilaç- kendileri açlıktan ölmek üzereler, yokki bunlar ne versinler?" demek istediğimiz zaman, Hergeleci bize bağırdı:

"Siz ne demek istiyorsunuz?" "O karının avlusunda bir tavuk, öbüründe bir keçisi var. Satsınlar ödesinler, efendim"

O kansız vicdansız herif, kimde ne var hepsini bilir, ancak ve ancak hiç kimsede bir şey kalmadığını görünce keyfi yerine gelirdi.

ALAZA TODUR NEDEN ÖLDÜ?

Kıpçağın karşı mahallesinde eski bir çorbacı vardı. Alaza TODUR. Adamcağız çok evvelden varlıklı yaşamış. Çok malı mülkü varmış. Şimdilerdeyse, her nasılsa elinde bir iki koyuncuk kalmış. Onlarla ailesini ölümün pençesinden kurtarabilmek için uğraş verir. İlerki yıllar için de birazcık peynircik yapmış.

Hergeleci Monti bunu zengin (Kulak) zannederdi. Ona ödemesi için bin ruble salma yazdı. Ama adamcağız, elbette bu parayı ödeyemeyecek durumdaydı.

TODUR, Monti'nin eskiden beri ne haltlar ettiğini çok iyi bilen birisiydi herhalde ki, rüşvetçi olduğunu da, rüşvet yediğini de, rüşveti sevdiğini de bildiği için olacak, çıkınına bir parçacık peynir koyarak, hiç kimsenin göremeyeceği bir akşam sonrası, salmayı azaltması için, ricaya gitmiş ve,

- "Bre Monti, yapma üğle!.. Yok, biz nereden bulalım binliği! Te getirdim sana bi kıymek, peynircik, kötü günler için kurutmuştuğa... Herşey sende biter. Al şuncağızı da, yap bi kıyakçılık. Yarısını ödeyeyim bâri!" der. Der demesine ya???

Monti zihninden geçen huşuneti sezdirmeden:

- "Te koy oraya!.." der. Ve aklında ne kadar soytarlık, şeytanlık varsa uygulaması için sinsi sinsi de zalimce planlarını kurmaya başlamıştır bile.

Rayon'un en kalburüstü kişilerinin ve salma toplayıcılarının en zalim zorbalarını toplayacak ve O zavallı ihtiyara hak ettiği (!) cezayı da verecektir aklı sıra.

Zavallı TODUR'cuk;

Köybaşı ile anlaştı, işi oldu bitti zanneder. Peynirini

oraya, Onun masasının üzerine bırakır ve evine gider.

Ertesi günü Monti, Alaza TODUR'u Ştaba çağırır. Te-sadüfe bakın ki biz de oradaydık.

"O bir parçacık, zavallı, rüşvet delili, bir çıkın peynir Monti'nin masasının üzerindeydi. Bu göz boyacı, üç kâğıtçı herif, toplantı halinde bulunan, ki o toplantıyı belki de özel olarak tertip etmişti. O kadar insanın içinde, yumuyor gözünü, açıyor kenef ağzını, ulu orta, -edli edepsiz- ver yansın ediyor, O zavallı ihtiyar adamcağıza. En ağır küfürlerin bini bi para, ağza alınamayacak çirkin, köpeğin bile yiyemeyeceği pis lâflarla adamcağızı yerin dibine batırıyor." Ve sonra da bize dö-nerek;

Kendi kendini bir metetmeye başladı ki, Onu, dünyanın en iyi, en dürüst, en namuslu adamı zannedersiniz. Onu ilk defa görüp tanımayanlar öyle zannederlerdi tabii. Hem de ömrü boyunca ne almış ve ne de vermişmiş bu rüşvet denen pis naneyi. Oldum olası da ondan nefret ettiği de işin cabasıydı tabii. Bir yandan da "Almam elime koy cebime" kabilinden, yaptıkları unutulursa tabii.

Ve yine devamla bize:

"Tovarişçiler!.. Bakınız! Bu Alaza TODUR, zengin, eski soyucu (Sömürücü) Sovyetleri lekelemek ister. Bir dilim pey-nirle beni de satın almak ister. Millet burada açlıktan ölüirken O' hem peynir yiyor ve hemde Devlete bi guruş vergi vermek istemiyor, kart köpek!"

Hergeleci kudurmuş köpek gibi devam ediyordu;

"Bizler çoluk çocuk açlık çekerken, dede kendini dü-şünür..." Derken, Dede atıldı:

"Bizim ölmemizi mi istiyordun? Biz ölürsek, vergiyi kim-den alacaksın sonra?" deyince de,

Hergeleci:

-"İyi güzel, hoş söylersin ama, daha hiç biriniz ölmedi ki... Alazalar maşallah hepsi turp gibi, hepsi sapa sağlam, bak-sana!"

Alaza:

-"Eh... Emrette, ölelim bâri... Senin için o zaman islâ olur! Değil mi? hem öleydik senin çukurunumu dolduracaktık?" der demez dayanamadı. Adamcağızın gözlerinden dere gibi yaşlar boşanarak şapır şapır akmaya başladı.

Hergeleci bağırmaya devam etti:

-"Geberin köpekler!... Siz geberin ki, biz yapacağımızı o zaman biliriz. Bizki ne kadar vergi alacağımızı da biliriz elbet. Yalnız şunu da bilesin ki, Monti HERGELECI, o kadar küçük adam değildir. Hele hele bir parçacık peynire ve ucuza satılmaz. Bunuda bilesiniz."

Todur DEDE:

-"Ben seni bilmez miyim? Köpek!... Ben seni çok iyi tanırım. Ben sana Deve versem deveyi semeri ile yutarsın ama, Sen, peynir küçük diye azımsadığın için, şimdi böyle konuşursun. Bir parçacık peynire de, bir kuru soğana da bir kör kurşuna da tenezzül eder. kendini satarsın ama şimdi adamlarına göz dağı verip yeni Kuvvetlere göz boyacılık edersin. Biliyorsunki koskoca bir köyü aklıktan öldürürsen, şöyle en yüksekte kendine büyükçene bir maroken kaltuk kazancaksın!" dedi ve ağlayarak çıktı gitti.

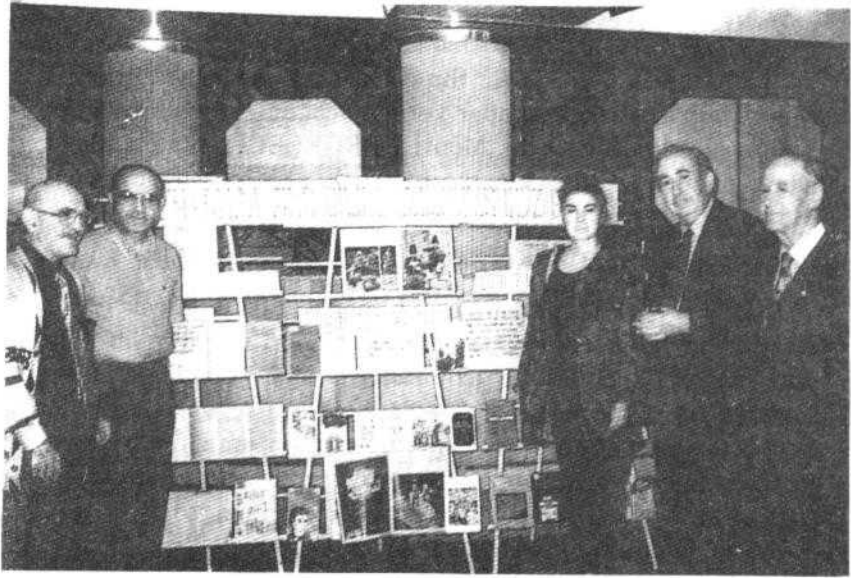
Hergeleci Monti, Dedeyi süzerek; belli belirsiz, dişlerinin arasından:

-"Ben seni KGB'ye vereceğim!.." dedi ama, Todur dede bunların hiç birisini duyacak hâlde değil ve hiç birisini işitemmişti bile. Ancak beddua ederek evin yolunu tutmuştu.

Ertesi günü işittik ki, Dede Alaza TODUR ölmüş. Ne varki açıklıktan değil, Onun ölümü, üzüntüdü. Kahrından ölmüştü. Çünkü, bir köy celladı tarafından en büyük hakaretlere uğradılmış ve bu hakaretlere tahammül edememişti. Çok ağır darbelerle incinmiş olan Dedenin,

Eski bir satılmış, miskin bir gammaz, pis bir dilenci tarafından herkesin içinde kendisine reva görülen muameleye gücü yetmemişti.

Onun yıpranmış yüreği, artık buna dayanamamıştı işte.

ANADİLİ BAYRAMI

Gagoguzlar, ana dillerine çok bağlılık gösteriyorlar.. Hemen hemen her şairin "Anadili" üzerine şiiri var. Kişinev'de yayınlanan gazetenin adı ise "Ana Sozu.."

Başlığın altında, "Ana sözü ile oguzluk yaşasın" deniliyor. Dünden yarına kendilerini Türk kimliği ile yaşatanın "ana dili" olduğuna inanan Gagoguzlar, her yıl "Anadili Bayramı" yapıyorlar... Yazarımız Dr. Tahir Kutsi Makal. Dr. İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Prof. Dr. Taciser Onuk, Dr. Mehmet Onder ve Tayyar Tahiroğlu.

Çadır'daki "Anadili Bayramı"nda açılan sergi önünde...

BİR DEVRİN DEĞİL...

Hergeleci Monti, bir hafta gece gündüz demedi. Binlik vergiyi toplayıp, zavallı kıpçaklıları Ştaba verdi. Kıpçaklılar ise, soyula soyula artık, bir deri bir kemik kalmışlardı.

O gün, ben de dahil olmak üzere, vergi toplayıcılarının hepsi, Ştabta Selsovyette toplanmıştık. Ştab'ın başı, Hergeleci Monti, bir hesap yaptı ve sevinerek yüzbin rublelerinin olduğunu söyledi. Ardından da ekledi:

-“Şimdi ben, Raykoma bir telefon edip, plânın tastamam uygulandığını, söyleyeceğim” dedi. Akşama kadar Kişinev de bilecek ki, gece gündüz demediler, çalıştılar, Kıpçaklı aktivistler, zahmetlerinin karşılığını da alacaklar, Kafadarlarından, -“BRAVO, BRAVO...” doğrusu.

Açan öyle sevinilecek bir zamanda, böyle büyük bir vergi, plânının büyük bir başarı ile tamamlandığı bir anda, ben, pencereden gözümü dışarı sokağa, atınca bir de ne göreyim? Selsovyetin önünden, bir ölüyü mezarlığa götürüyorlardı. Ölü tabutta değildi. Kilisenin çanı da çalmıyordu. Ölünün önü, ardı da kalabalık değildi. Sadece başı kabak tıraş olmamaş iki zebun adam, rahmetliyi bir merdivenin üzerine koymuşlar, ölünün edep yerlerini bir iki çaput ile örtmüşler, her yeri açık ve tamamıyla de çıplaktı.

O iki kişiden biri merdivenin son basamağından içeri girmişti. Ardındaki de öyle, Merdivenin üstündeki ölüyü gömmeye gidiyorlardı besbelli. Ölünün bir bacağı, merdivenin üstünden bi yana, bir kolu da diğer bir yana sarkıyordu. Vergi toplayıcılarının bir kaçı daha, bu feci manzarayı görmekteydiler ama, Onlar daha fazla görmek istemedikleri için, olacak başlarını başka tarafa çevirmişlerdi.

Ancak ne vardı ki, bir bakıma da olsa, bu ölü, yine de şanslı sayılırdı. Çünkü; 100'lük pay toplayanların gördükleri manzaralar daha da feci idi bundan. Ve de Onlar bu vergileri toplarlarken, acından ölen yüzlerce kişi, kendilerini gömecek kimseleri olmadığı için evlerinde kalıp kokuşmuşlar ve kurda kuşa değil de, ite köpeğe yem olmuşlardı.

Daha sonraları ise, Hergeleci, bu feci ve hunharca plânlarını uygulamak için, Kolhoz'a Predsedetal olmuştu. Ve de bu kez, Ona Alaza TODUR'un bir dilimcik peynirciği değil, rüşvetler artık kadanalarla gelmeye başlamıştı. Üstelik binlikler de çabası. Sonra da pupa yelken. "Volga" isimli arabada gezinmek insanlara, gelişi güzel emirler, olur olmaz şeyler için, bağırarak-çağırarak dövmek ve sövmek-te rajonu idi işin.

Kolhoz'un bütün insanların mallarını, -kimin sürüsünden olursa olsun- kendi malıymış gibi, tutup tutup kesmeklerle birlikte, Otobüs, Tren, Kamyonlar dolusu bahşişler giderdi hep merkeze. Kendi oğullarından başka, hısım akrabalarından, yüksek Okullarda, Enstitülerde, Üniversitelerde artık sık sık Hergeleci soyadları işitilir olmaya başlamıştı.

Açan, daha sonra sıcaklar başladı, vergi beterine açlıktan ölenlerin sayıları da bir hayli kabarır olmuştu yeniden. Gömülmesine sıra gelmeyen ölülerin, dura dura kokuşmalarıyla, insanların nefes aldıkça burunlarının direkleri kırılıyordu sanki.

Tam bu sırada Köybaşını acele çağırmışlardı rayon'a. O' niçin çağrıldığını biliyordu zair. Sevine sevine, koşu koşu topal bacağını savura savura gitti rayon'a. Ve dönüşte de, göğsünde yalabık, parlak madalyalarla sevinerek geldi. Yine oturdu koltuğuna bi başka haşmetiyle bi başka azametli.

Komsomolları ve daha başka yardımcılarını çarçabuk topladı. Bir iki taliga koştu. Ve vergi kurbanlarını daha önceleri hazırlatmış olduğu o uzun mezara taşımaya başladılar.

Gömerdiler, gömerdiler, gömerdiler ama, ne kadar gömseler, bi türlü bitiremiyorlar, bi türlü ölülerin sonu gelmiyordu ki. Biri gömülünce ardından beşi geliyordu. Köyümüzün içi, bozulmuş, kokuşmuş insan ölüleriyle öyle pis kokuyordu ki, Hergeleci Predsedetali yardımcılarını çağırıp, söverdi. Onlara.

- "Niçin çalışmıyorsunuz? da, ölüler gömülmedik kalıyor ve sokaklar da pis pis kokuyorlar." diye.

Fakat her nasılsa, patavatsızın, sarhoşun veya canına tak etmişin biri, çıkar, Ona;

- "Sayın Başkan!... O pis kokular, ölülerden değil, sizin göğsünüzdeki o, madalyalardan geliyor!" deyiverir ve sonra da ekler. Tovarişçi Predsedetali:

- "Bir taliga ile yetiştiremiyoruz!..."

Bir başkası da ağlarmış.

Baş(!):

Köpürür, küplere biner, ve tepinerek bağıırır:

- "Koşun bi taliga daha!..."

Cevap verirler:

- "Nereden bulalım?.. Açan siz de biliyorsunuz ki, köyün içinde koşulabilecek sadece bir çift öküz kaldı. Geri kalan hepsini aç'lar kesip yediler.

BİR ZORBANIN SONU

Fakat, bir sabah Kıpçak, hepten de öksüz kaliverdi ansızın. Çünkü, Öküzler her ne kadar, Selsovyetin damına kapatılıp kilitleniyor idiyseler de o betor gece, hırsızlar yiyivermişler onları da.

Nedeni ise gayet basitti. O gece -Belki de kasten- muhafızlar unutuvermişlerdi kilitlemeyi veya hırsızlar kırmışlardı kilitleri. Öküzleri çalıp bi gece içinde kesip yiyivermişlerdi ansızın.

Bu kez köybaşı köpürür ve hizmetçilerine:

"Uyudunuz köpekler!.. Çaldırdınız öküzleri; Şimdi ölülerini sırtınızla taşıyacaksınız!" der ammaaaa...

Hizmetçilerden biri: (Hiçkimsenin tahmin dahi edemediği bir yıldırım hızıyla): -"taşımayacağız, taşımayacağız!..."

"Biz son bir kişi taşıyacağız, o da seni" der ve ...

Ve bu durum karşısında bizde Sayın *Mehmet Turan YARAR*'ın şu dörtlüğü ile kitabımızı bitirmek istiyoruz.

GÖNLÜM YANIYOR ÇÖL GİBİ, SAHRÂ BUDUR İŞTE
GÖNLÜMDE YEŞİL GÖZLERİ, VÂHA BUDUR İŞTE
DUYDUM Kİ O CÂNÂN ÖPEREK CÂN ALIYORMUŞ
İHYÂ ADI ALTINDAKİ İMHÂ BUDUR İŞTE.

Kim kimi ihyâ edeceğiz derken, kimler imhâ ediliyordu acaba?..

İşte böyle Aziz Okuyucularım! Sizler bunları görüp yaşamadınız ama, bunları görüp-te yaşayan ve tüm bunların canlı görgü tanığı ben, o gün için olayları dünyaya yansıtacak bir ayna bulamazdım. Ama şimdi, kalemimle dünyaya duyurmak istiyorum ki, bir milleti kökten yok etme plânları işte böyle uygulanmaktaydı.

KİTAPTA GEÇEN YABANCI DİLDEKİ SÖZ DİZELERİ

- "Da zdraustuvet batyuška Tsar Nikolay"

(Yaşasın babamız Çar Nikolay')

- "Çto on hocat ot menea gusey ı baraşek?"

(Ne? O benden kazlarla tokluyu mu istiyor?)

- "Çto on razve kulak?"

(Ne o kulak mı? Zengin mi O?)

- "Von otsuda stariy miroed!"

(Çık dışarı... Eski sömürge!..)

- "Vo- on!"

(Dışarı!)

- "Kulakları -Nepravilno govorişi şkaji prosto "KULAK"
pripomni. Stomi ego Skoro budem likvidirovati panyatno?
Lı-kvi-di-ro-vati!.." (Türkçesini 51. sayfada vermiştik.)

- "Agent upolminzag"

(Tahsildar-Vergi memuru)

- "Fond Krasny armia"

(Kızıl ordu yararına)

- "Fond Mira"

(Barış adına)

- "Hura!; hura!"

(Yaşa!; varol!..)

- "Kırmızı obozlar"

(Tahıl götüren arabalar-Konvoy)

- "Krasny oboz"

(Hububatla yüklü-Angarya-Mekkâre konvoyu)

- "Vpered k popede Kommunuzma"

(Kominizmin zaferine, kominizmin geleceğine.)

- "Kominizm svetloe buduşçee vsego çeloveçestva"

(Kominizm tüm dünya insanların mutlu geleceğidir!)

- "Otdadim Svoiy gosa za kandidatov bloka komministov i
bespartiyıñ-sortov az naşu Şçaştılvuyu jizni!"

(Oylarımızı bizim parlak geleceğimiz için partiszilere,
bizler için savaşılan koministlere verelim.)

KİTAPTA GEÇEN ÖZTÜRKÇE DEYİMLER

- 1- "Ali Kıran Baş Kesen"
- 2- "Almam elime koy cebime"
- 3- "Ambarın dibine darı ekmek"
- 4- "Ananı Belleyen Kadı"
- 5- "Çok Bilen Çok Yanılır"
- 6- "Gelen gideni aratır" "Gelen gideni arattırır."
- 7- "Gün ola Harman ola veya Gün ola Harman Savrula"
- 8- "İnsanın gözü doymazsa, Karnı da doymazmış" veya
- 9- "İster inan ister inanma."
- 10- "Karnı aç olanın, Gözü de aç olurmuş."
- 11- "Kediler evden gidince meydan farelere kalır"
- 12- "Koyunun olmadığı yerde, Keçiye Abdurrahman Çelebi derler"
- 13- "Kör Tuttuğunu Beller"
- 14- "Lâf ebeliği yapmak" (Boşa Konuşmak)
- 15- "Sakla Samanı-Gelir Zamanı"
- 16- "Son Pişmanlık para etmez"
- 17- "Tam takır kuru bakır"
- 18- "Yediğim ekmek gibi"
- 19- "Yel alıp, Rüzgâr savurmak" (Lâf ebeliği yapmakla eş de-
ğerde olup, ipe sapa gelmez şeyler söylemek anlamında
kullanılmaktadır.)
- 20- "Yeni bir gün başlıyor, Ona bakmak gerek."

SÖZLÜK

-A-

Acızgan	: Acıyan, müşfik, üzülen.
Advokat	: Avukat
Aferist	: Dolduruşa gelen, "Bravo"cular, aldatıcılar
Agent	: Ajan, vergi memuru.
Aktivist	: Aktif rol oynayan, Kuvvetlere yardım eden.
Alatlamak	: Acele etmek, çabuk çabuk (Bu sözcük Öztürkçe olup, Trakya'da da kullanılır.)
Amazcı	: Gammaz, müzevir, muhbir, jurnacı
Aprel	: Nisan ayı
Avgust	: Ağustos ayı
Ay BABA	: Büyük BABA, (BÜYÜK PEDER)

-B-

Bakalavruya	: Lise kısmından daha büyük ihtisas kısımlarına (Üniversite aya-rına) geçiş.
Başçıvanı	: Bahçıvan
Batal	: Ar. Alışılmışın dışında büyük, iri-yarı, Battal
Baur	: Sucuk ile pastırmaya benzer. Pestil gibi bir şey
Benciləyin	: Bana göre, benim fikrimce.
Beter	: Far: Pis, fena iş, Daha kötü en kötü.
Betfa	: Beddua
Bitki	: Bitiş, son, sonuna geliş.
Blastin	: Kuvvet.
Bolnita	: Hastane.
Bobako	: Devlet baba.
Boyar	: Çok toprağı olan, zengin sayılan. Çiftlik sahibi
Bron	: Teskere.
Bukva	: Kısa sözcüklerin yazıldığı fişler, kartonlar.
Bukvalar	: Kelimeler, sözcükler

-C-

Canabiniz	: (Danışma) Fikrimiz, düşüncelerimiz.
Candır	: Jandarma.
Candra	: Undan yapılmış hamur yiyecek. Özellikle mısır unundan yapılanı daha güzel olur Türk Trakyasında da yapılır. Adına da "KA-ÇAMAK" denir. Bulamaç'ın koyusu.
Cenk	: Far. Savaş, harp.
Cuz	: Ar. Bir bütünü'nün çok küçük parçalarından bir bölümü.

-Ç-

Çeketmek	: Başlamak.
Çift	: Yahudi, museviler için kullanılsa da hakaret için de kullanılan deyim.
Çiçu'm	: Amca, amcam.
Çiyre	: Çehre, yüz, surat.
Çorbacı	: Köylerde zengin iş veren, köy ağası.

-D-

Daskal	:	Papaz yardımcısı, öğretmen.
Dayka	:	Annenin büyük kardeşi, DAYI.
Decabri	:	Aralık ayı.
Det, Dome	:	Çocuk evi, kimsesiz, öksüzler yurdu.
Direktör	:	Müdür.
Distrofia	:	Açlık hastalığı, açlıktan ileri gelen zaafiyet.
Dujurni	:	Nöbetçi, Hizmetli, görevli, ayak hizmetlerine bakan posta.
Dyadu	:	Dede, büyük baba.

-E-

Felşer	:	Mühassıs,uzman olmayan,pratisyen doktor.
Fevral	:	Şubat ayı.
Fışkı	:	Hayvanların sıçtığı maizlar samanla çöple karışık, gübre. Ki-taptaki anlamı ise, yalan-yanlış işe yaramaz uydurma bilgiler.
Fond armia	:	Ordu yararına.
Fond mira	:	Barış yararına.
Front	:	Cephe.
Frontovik	:	Cephede dövüşen savaşçılar.

-G-

Gardiz	:	Jandarma yardımcısı, ispiyoncu.
Gospodin	:	Beyefendi, bay, İngilizce Mister.
Gospodor	:	Çiftçi
Gospostavka	:	Aşar veya öğürler gibi Türlü vergiler (arpa, mısır, buğday vb.)
Gözünün yağı	:	Göz yaşı, gözünün yağı yok-acımak bilmez
Gruzın	:	Gürcü
Güruh	:	Fars. Hoşa gitmeyen topluluk, sürü.

-H-

Habarcı	:	Rüşvet yeyici.
Hayat	:	Köy evlerinde, eve dahil olup üstü tavanaş olan kısım, sundurma, balkon gibi yer.
Hatinde	:	Ölüm halinde, öleceği zamana yakın tahmin edilen bir durum.
Haykırmak	:	Şikayetçi gibi bağırarak.
Hayta	:	Boş gezenin boş kalfası, zibidi.
Hırlet	:	Çapa yapan toprağı, kürek şeklinde alt-üst etmeye yarayan âlet.
Horoşo	:	Rus. İyi, güzel, hoş.

-İ-

İciran	:	Ar. Hicran, Onulmaz, dayanılmaz acı. Yara.
İcra etmek	:	Ar. Yapma, yürütme sanatı.
İhya	:	İyileştirme, güzelleştirme.
İlivancılık	:	Güreşçilik, pehlivancılık.
İmha	:	Yok etme.
İnstitü	:	Enstitü. Bir şeyin en iyi şekilde yapıldığı, yapılmasını öğreten yer veya yüksek okul.
İntelligent	:	Entelijens, entellektüel olan.
İsle veya İslâ	:	Alâ, pekalâ, güzel, iyi.

Istribiteli	: Küçük jandarma, jandarma karakollarında nöbetçi, bekçi haberci, kuvvetlere yardımcı.
İntikal	: Ar. gelen, geçen haberler.

-J-

Jandar	: Jandarma.
--------	-------------

-K-

Kabinet	: Yazıhanede bir oda, müdür odası.
Kadınca	: Gagauzlarda bir Milli oyun.
Kadit	: Kemikleri çıkmış. (Bir deri bir kemik.)
Kadrahane	: Personel dairesi
Kadre	: Personel ve işçiler için kadro.
Kantina	: Yoksullar yemek hanesi.
Karandaş	: Kalem
Karierist	: Bir şey hakkında fazla bilgisi olan, mevki sahibi kimse.
Katastrofa	: Felaket kaza kıyamet
Kayıll olmak	: Titizlik, titiz olmak, razı olmak.
Keamil	: Çok iyi, çok güzel.
Kegebist	: K.G.B. ajanı, K.G.B.li olmak
Kehle	: Bit, pirenin en yakın arkadaşı
Kıyıışmak	: Cesaret etmek, karar alabilmek
Kıynaş	: İğri, meyilli, şaşı, müstehzi bakışlı.
Kolhoz	: Devlet ciltliği
Kemerçeskiy	: Devlet malı olduğu hâlde serbest fiyatlı narklı
Kominform	: Komünist Büro.
Kompozitör	: Bestekâr
Komsomol	: Genç komünist, komünist gençlik üyesi.
Kotlon	: Ocak, yemek pişirme yeri.
Kucum	: Hadi yavrum Hadi kuzum, şefkat ifade eden bir hitap şekli.
Kufne	: Mutfak
Kulak	: Zengin (Fakir ve komünist düşmanı zannedilen)
Kümbet	: Gümbet, Evin içinde ısınmak veya yemek pişirmek için topraktan yapılan bacalı soba. Dışarda arazide toprak oyularak açılan yine üstü camı veya klise kubbesi gibi kapatılan su kuyusu.
Kvitantiye	: Makbuz, fiş, Kitans
Krasniy Armia	: Kızıl asker, sovyet askeri. (Kızıldordu)

-L-

Litaratur	: Edebiyat
Lozunga	: Kanun, yasa, Devlet adına uygulanmaması gereken yazılı metin.
Lutuf	: Lutf-u ihsan-ı ikram edilen bir hediye, iltifat.

-M-

Makul	: Ar. Akla uygun, akıllıca, uslu, yavaş
Mahim	: Ninem, büyük anne.
Mamu	: Anne
Manca	: Soğan yahni, etli yemek, kavurmadan yapılan yiyecek.
Mantik	: Ar. gerçeğe uygun bilim dalı.
Masuz	: Özellikle
Mari bulo	: Yenge (Mari yenge)

Mantık	: Ar. Gerçeğe uygun bilim dalı.
Maşına	: Motor, motorlu gemi, Makine
May	: Mayıs ayı.
Meditina	: Tıbbiye
Mefhum	: Ar. Kavram, var sayılan düşünce, kuruntu.
Metodika	: Metod usul
Meziyet	: Ar. Beceri sahibi olmak.
Miskin	: Ar. Hoş görülmecek hareketleri yapan veya tembel tembel oturan insan.
Mobilizatia	: Rusça. Seferberlik
Mobilize	: Romence. Seferberlik
Mordovet	: Şaşı.

-N-

Naçalnik	: Şef
Nagrada	: Ödül, madalya.
Nekez	: Fars. Eli sıkı, cimri.
Nemçe	: Osmanlılarca Alman ve Avusturyahlılara verilen ad.
Nişannamak	: Peylemek, peydalılmak, önceden, peşinen, kararlaştırmak.
Notar	: Romence. Noter
Noyabri	: Kısım.

-O-

Obizatelstvo	: İstek listesi.
Octeabri	: Ekim
Oçtili	: Öğretmen,
Oloy	: Nebati yağ, ay çiçeği yağı.
Onculayın	: Onun görüşlerine, onun fikrine göre.

-P-

Papur	: Hasırın, kuşak atkısı, hasır saz
Papşoy	: Mısır, mısır koçanı
Pat	: Topraktan yapılma sedir, divan.
Patkan	: Fare, büyük fare.
Paysın etmek	: Başlamak
Payok	: Tayin (Asker Tayini)
Peşkir-havlü	: Far. Yemek yerken kullanılan veya el kurulamak için kullanılan büyük mendil.
Pisar	: Yazar sekreter
Poleak Damarı	: Kilisenin çanlarının ipleri (Poloniyadan bir kimse)
Polnomoçu	: Komünist görevlisi.
Post	: Jandarma Karakolu
Postavka	: Devlet Ambarı.
Predsedetali	: Başkanı
Primaria	: Belediye Binası
Prisidatıl	: Başkan
Prosedür	: İşlem, Muamele alan saha
Prost	: Fr. Şhircilik uzmanı, Kötü idare.
Punktu	: Şaraphane (Şarap evi)
Pusurluk	: Süpruntu yerleri, gübrelik, bokluk.

-R-

Raykom	:	Komünistlerin toplantı evi.
Rayon	:	İlçe Merkezi
Respublik	:	Cumhuriyet

-S-

Sabotajnik	:	Sabote etmek (Sabotajcı) baltalamak.
Salma	:	Köylerde halktan toplanacak mal veya para miktarının taksim şekli.
Salt	:	Sadece, tek, tek başına.
Sây	:	Ar. Kendi çalışması, şahsî gayreti.
Sefta	:	Ar. Sıftah, ilk defa, ilk önce.
Selsovyet	:	Muhtarlık (Köy muhtarlığı)
Senteabri	:	Eylül.
Seremce	:	Far. Serencam, arzu edilmeyen, başa gelen müsibet, başa gelen kötülük.
Sıbtmak	:	Sıptmak, fırlatıp atmak.
Sıralık	:	Kuyruk, sırada durmak.
Soldat	:	Asker.
Soldatça	:	Gagauzlarda bir Milli oyun şekli.
Sora	:	Sonra.
Slujaşçı	:	İşçi, yazanelerde memur.
Stantia	:	Gar, tren garı, tren istasyonu.
Stavroy	:	Çelenk.
Stavroylan	:	Haç, hristiyan nişanı.
Stribitel	:	Polis yardımcısı, bekçi silahlı karakol nöbetçisi.
Student	:	Öğrenci, talebe.
Sundurma	:	Evin önünde, örtülü saçak altında, toprak sedir.
Suvetskivlast	:	Sovyet kuvvetleri.
Sredneak	:	Orta varlıklı çiftçi köylü.

-Ş-

Şahta	:	Kömür ocakları, Kömür çıkarılan yerler
Şansora	:	Bu andan itibaren
Şkola	:	Okul, mektep
Ştap	:	Kurmay, kurmak, teşekkül ettirmek.
Şalvir	:	Kurnaz.

-T-

Takaza	:	Ar. Başa kakma, sitem etme.
Taliga	:	Öztürkçe. Dingilleri demir, 4 tekerlekli. Üstü kapalı, tenteli at veya eşek arabası. Bazan öküz de koşulabilir araba.
Talep	:	Ar. istek
Tovarişçi	:	Yoldaş, Dost, Arkadaş.
Tereke-tane	:	Arpa, buğday mısır taneleri.
Teyit	:	Ar. Doğruluğunu ispat etmek, sağlamlaş-tırmak peşkiştirmek.
Tıparlamak	:	Tipo'dan bsmak, veya bastırmak.
Titsi	:	Çok kötü hava.

Toyana	:	Kendilğinden, semiz veya doğal olan.
Trahom	:	Yun. Bakımsızlık veya pislik yüzünden meydana gelen göz hastalığı.
Trofa	:	Bir lökma, bir yudum, ekmek kırıntısı.
Trud armie	:	Çalışma kampı. Toplama kampı.
Tukan	:	Bulgar.

-U-

Ula	:	Barsak solucanı iç kurdu.
Upolminzag	:	İlçede vergi şubesi.
Urba	:	Elbise, giysi, ruba.

-V-

Vlast	:	Adalet kuvveti.
Voenkomat	:	Acemi birliği, askerlik şubesi.
Vrediteli	:	Zarar, ziyan veren.
Von	:	Dışarı çık!

-Y-

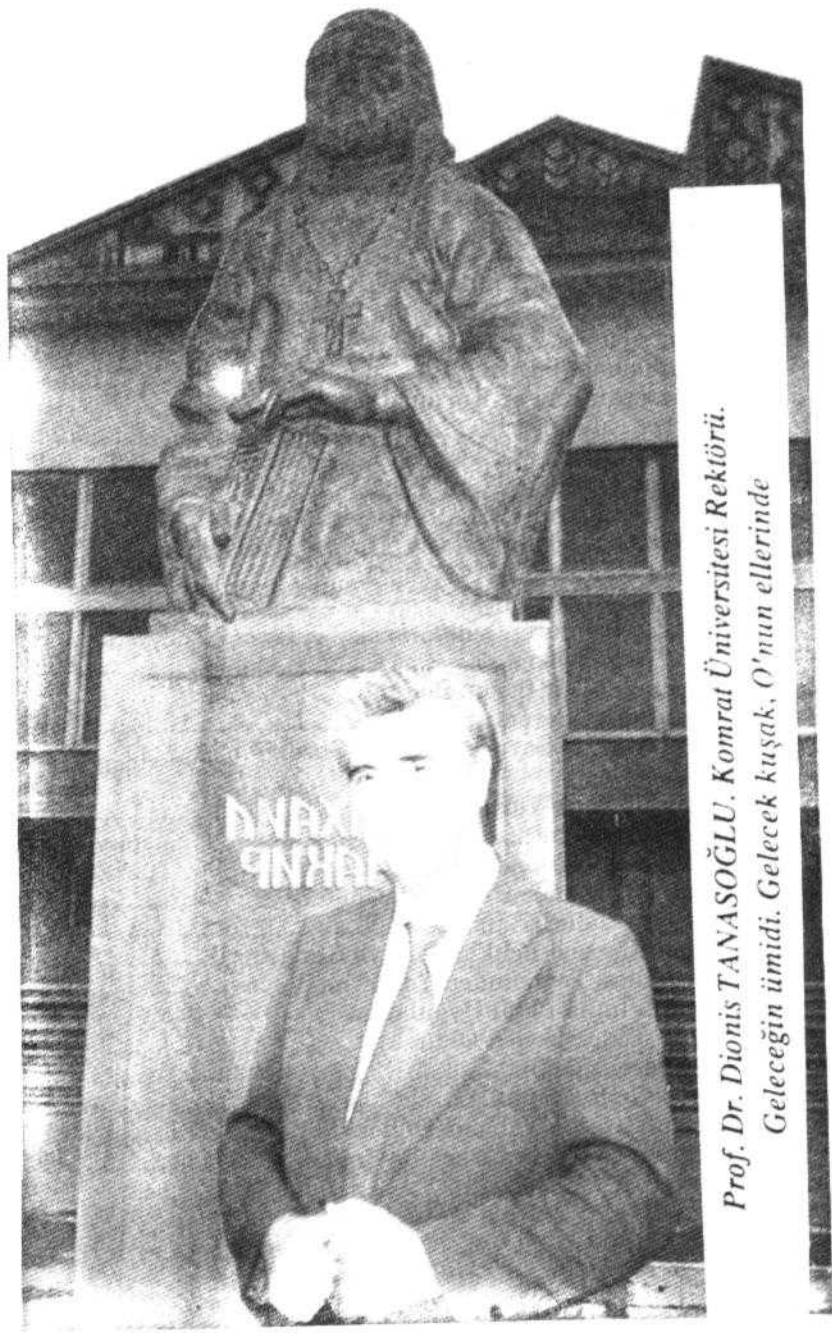
Yahni-et	:	Fars. Kavrulmuş soğan, kuru sebzeli salçalı et yemeği. Veya pişirilerek dondurulmuş kışlık et.
Yal	:	Kepek veya çöpe atılabilecek cinsinden ekmeklerle köpek veya domuzlar için yapılan sulu yiyecek.
Yalabık	:	Öztürkçe. Parlak, parıltı, parıltılı, şılak.
Yılık-yanbakan	:	Doğu dillerinde ağız için: Ağzı çarpık. Göz içinse: Şaşıl anlamında kullanılır.
Yılma	:	Bayır yokuş aşağı inmek, eğilme.

-Z-

Zabit	:	Ar. Subay, aydın, münevver.
Zabun	:	Fars. Zebun. Yorgun argun, zayıf düşmek.
Zagotovitel	:	Toptancı Zaireci, köylülerden devlete gıda malzemeler alan.
Zakon	:	Kanun, yasa. Devlet Kanunu, yasa, kanunsuzluklar yapan kişiler için de kullanılır.
Zaveduyuşçi	:	Müdür.
Zav Rayono	:	İlçe Başkanı. İlçenin okullarına başkan.
Zayım	:	Devlet adına köylüden 20 sene vadeli borç para alındığına dair kendisine verilen bono, makbuz veya kupon.
Zeat	:	Eziyet.
Zemit	:	Tarahlı ilçesi okullarının başkanının özel ismi.

İÇİNDEKİLER

Sıra No.:	Konu Başlığı	Sayfa No.:
1	Çevirenin Önsözü.....	7
2	Başlarken	11
3	Doğduğum Ev	13
4	Köyümüzdeki Az'lıklar	16
5	Benim Köyüm ve Kişiliğim.....	17
6	Romenler	19
7	Köyümüzün Sosyal Yapısı	21
	Enteresan Kişi ve Kuruluşlar	
8	Sovyet Kuvvetleri.....	26
9	Tole'nin Kaderi.....	29
10	Feodor Andreeviç	31
11	Birinci Sınavım	32
12	Öğretmenlik Kursum ve Öğretmen Oluşum	34
13	İkinci Sınavım	39
14	Üniformalı Soyguncu	44
15	Nikifor Gaydarıcı Dede	47
16	Çıftı Budilovski	53
	Yaşamdan Bir Başka Bölüm...	
17	Besserabya Serencamı	57
18	Sefaletin Diz Boyu-Ecelin Kol Gezdiği	64
	Veba Salgını	
19	Bir Martincik Vardı	66
20	Martin'in Azmi	68
21	Martincik Ölmüş-Martin Yok Artık.....	72
22	Bizi Üçümüzde Bir Araya Gömün	74
23	Politika Galerisi	78
24	Allah Kimseyi Açlıkla Terbiye Etmesin	80
25	Bir Milleti Temelinden Yok Etme Veya	82
	Toptan İmhâ Plânı Uygulaması	
26	Alaza Todur Neden Öldü	85
27	Bir Devrin Değil.....	89
28	Bir Zorbanın Sonu.....	92
29	Kitapta Geçen Yabancı Dildeki Söz Dizeleri.....	93
30	Kitapta Geçen Öztürkçe Deyimler	94
31	SÖZLÜK	95

*Prof. Dr. Dionis TANASOĞLU, Komrat Üniversitesi Rektörü.
Geleceğin ümidi. Gelecek kuşak, O'nun ellerinde*

NİKOLAY BABAOĞLU'NUN BİYOGRAFİSİ

Moldova'nın Taraklı ilçesi, Kıpçak köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, bitirdikten sonra, İsmail şehrinde bir Hristiyan medrese okuluna gönderildi. Burada sekiz yıl okuması gerekirken, 1941-1944 yılları arası Rus-Alman savaşı nedeniyle 4. üncü sınıfta tahsili yarım kaldı.

Buna rağmen de 1944 yılında Sovyet yönetimi zamanında ilkokul öğretmenliği yaptı.

Kahul şehrindeki pedagoji okulunu dışarıdan bitirerek pedogog oldu. Bu arada Kışinev Üniversitesinin Moldova dil fakültesini bitirdi.

Kıpçak'ta, Kongaz'da köy okullarında Gagauz dili öğretmenliği yaptı. Daha küçüklüğünden beri şiir ve hikayeler yazmaya başlamış, gagauz folklorunu incelerken ayrı bir heyecan duyardı.

1958 yılında Moldova Yazarlar Birliği kongresinde delege, 1984 yılında Moldova hükümetinde Başbakan Müşaviri ve Moldova Bilimler Akademisi ve Eğitim Bakan yardımcısı oldu.

2 Mayıs 1928 doğumlu olan yazar evli olup, 2 kız ve 1 erkek çocuk babasıdır.

Şimdi emekli olup, özel işleri arasında Gagauz Yazarlar Birliği Başkanlığını da yürütmektedir.

1993'te "Kogri" devresinde "Halan" başlığı altında 25 şiiri basıldı. Bunlardan başka iki yeni kitabı ve çocuklar için 21'de hikayesinin basımını başardı.

Bu arada Gagauz okulları için, ilkokuma (alfabe) kitabını hazırlamış ve Türkiye'de basımını da sağlamıştır.

Moldovanca, Romence, Rusça'yı ana dili gibi okur, yazar, konuşur.

Edebiyat çalışmaları, birçok gazete ve dergilerde yayınlanmış olup, Rus, Romen ve başka dillere de çevrilmiştir.